

سایکولوژیا

دهرباره ی هونه ری
سه ر کردایه تی کردن

نوسینی: ج. کورتوا

و: سایبر به کر بوکانی

2001

ناوى كىتەپ: دەربارەى ھونەرى سەر كىرەپەتى كىردن

بابەت: ساىكۆلۆژىيا

نووسىنى: ج. كورتوا

ۋەرگىرانى بۆ ۋەرەبى: المقدم المھىم الاىوبى

ۋەرگىرانى بۆ كوردى: سابىر بەكو بۆكانى

نەخشەى بەرگ: تەھا ئەھمەد رەسول

تىراژ: 500

سال: 2001

چابى: دووھم

كۆمپىوتەر: جلىل حسىن

چاپخانە: داناز

ژمارەى سپاردن: (183) ى ۋەزارەتى رۇشنىرى سالى 2001 ى دراۋەتى

لەبلا و كراۋەكانى بىكەى ئەدەبى و رووناكبىرى گەلاۋىژە

پېشەكى:

جان خەلكى ئاسايى و تەننەت پىسپۇرانى كارگىپى و سايكۇلۇژىيە كۆمەلەيتى و كۆمەلەنسى پىيان و ابوو سەرۆك يان سەر كرده لەدايك دەپىت و دروست ناكرىت و، نەوہى فلانە سەرۆك لەھەر كوتىك و لە ھەر بارو زروفيك و لەھەر بوارو ھەلئويستىكدا پىت، ھەر سەرۆكەو سەر كراپەتى بە باشترين شيوہ پىدەكرىت و كارامەيەو ھىچ لەمپەرىك رى لە بەسەرۆك بوونى ناكرىت و لە پىشەنگى ھەموواندايە بۆ بەسەر كەوتن و گەياندىنى ھەموو پروسەيەكى سەر كراپەتى كردن، ئەم رايە تا ئەمپروش لايەنگرانى خوى ھەيەو بانگەشەى بۆ دەكرىت. بەلام لە ئاكامى بەرەو پىش چوونى ژيان و ئەزمونە كۆمەلەيەتپىدا روانگەيەكى تر پەيدا بوو كە پىي وايە سەرۆك لە ھەناوى كۆمەلگاو زروف و ھەلئويستەكاندا زەرورەت دەپھىتتە بوون و مەرج نىيە ئەو كەسە بە رەچەلەك بۆى بىتتەوہ و بە سەرۆكى چاوى ھەلئىپتى و پىتە دنياوہ.

حسابی کەسانی شایسته به و کاره بۆ خۆی بپچڕێ، یان به زهبری دهسهلات و هیزو عهشهرهت به دهستی بهینی و تا مردن یان کوشتنی وازی لێ نههینیت و تا پێی بکریت پله نزمه کانی تری دهسهلاتیش بۆ براو ژن براو کەس و کاره کەهی مسۆگەر بکات. ئەمهیه فایروسی زۆربهی نههامهتی و دهرده کۆمه لایهتی و چاره نوس سازه کانی کۆمه لگا، که به هۆیه وه چه ندين کهسی کارامه و کرده و پسپۆر له بواره کانی خزمهت کردن دوور خراونه ته وه و دوورده خریته وه.

سابیر به کر بۆ کانی

1998/11/9

- سەرۆك ھەر بەۋەۋە ناۋەستىيەت كە فرمان دەرىجىلەر، بەلكىم پىۋىستە بۆ پىراكتىۋى بىرپارەكانى، بە باشقىرىن شىۋە كەسانى كىردەۋ كارامە ھەلبىزىت ۋ مەشقىيەن پىنكەت ۋ بىياختە ژىر چاۋدىرى خۇيەۋە.
- لەگەل نىزىك بوۋنەۋە سەعاتى سەفر ۋ سەتەۋەختەكانى بىرپاردان ۋ لە ئەستۋ گىرتى بەرپىسىرىتى ۋ قوربانى داندا، واتە ئەۋ كاتانەى كە شىپىزەبى بەسەر عەقىل ۋ دىلدا دىت، ئەۋ سەر كىردەبە ئەتوانى خۇراگىر ۋ جەربەزە بىت كە دەروۋنى بەھىزەۋ تامەزىۋى سەر كەۋتەۋ بىرۋاى بە ئامانجە كەى ھەيەۋ چاۋى لە ئاسۋى روۋنەۋ لە مەترسى ۋ پىشەتەكان سىل ناكاتەۋە، ئەۋ جۇرە كەسانە شاپىستەى سەر كىردەبەتى كىردىن، نەك ئەۋانەى ھەلگىرى تاج ۋ ئەستىۋەۋ نىشانەن ۋ بەرگى رەھىمىيان پۇشپۋە.
- دەبىت باشقىر لەمانەۋ گەۋرەبى چەمكى سەرۆك بگەين، ئەۋ كەسەبە مەلكەچاىەتى بۆ دە كىرى ۋ خۇشەۋىستە، ئەم خەسەلەتەنەش بەھۋى ناۋۋ نىشانەكانى سەرشان ۋ سىنگەۋە دەستەبەر ناكىت، بەلكى لە كەسپى بەكى ۋاۋە دە كەۋنەۋە كە لە پىناۋ ئەرك ۋ بەر فرمانەكانىدا قوربانى بەخۇى دەدات ۋ ناگەپتەۋە.
- سەر كىردەبەتى كىردىن زىاتىر لە خولقاندنى ھەر شىتەك، خولقاندنى كەسانى تىكۆشەر، يان كۆنترۆل كىردىن ۋ خۇشۋىستەن ۋ زەۋت كىردىن خۇشەۋىستىيانە، ئەم ئەركە پىرۆزەش بە يە كخستى رىزەكان لە پىناۋ ئەركىكى پىرۆزدا دەستەبەر دە كىرىت.

- جياوازى يەككى گەورە لە نىۋان سەرۆك و بەرپۆ بەردا ھەيە، سەرۆك راستەوخۆ بەشپۆ ھەيەككى شەخسى رووبەرپووى بەجى ھىنەران دەپتە ھە و بۆ ھەريە كىكىيان چاودىرى پىويست دابىن دەكات و ھەست و نەستى بچكوترىن كەسىيان پىدەزانىت، بەلام بەرپۆ بەر بە پشت بەستىن بەراى زۆرىەى يارىدە ھەرو راوئىژ كارەكانى، لە پشت مېزى نووسىنگە كەيە ھە كاروبارەكان بەرپۆ دەبات.
- ئەگەر بتانە وىت سەرۆكى راستەقىنەى ھەر پروژەيەك بناسن، بگەرپىن بە دواى ئەو كەسەدا كە لە حالەتى شىكست ھىناندا لىپىرسراو بوو.
- سەرکردايەتى تەنھا سەرچلى و زمان لوسى و ئازايەتى و كارامەيى و كۆكردنە ھەي ژمارەيەككى گەورە لە بەجى ھىنەران نى، بەلكو كۆكردنە ھەي كەسان و ھەگەر خستىيانە، سەرەراى ناسىن و قورغ كوردنى تونانا بە ھەرەكانىيان و دانانى ھەريە كەيان لەو شوپنەدا كە شياو ھە بۆى و شايستەيەتى، پەخش كوردنى ھىزى بىرو يەكسانى لە نىۋاندا دا بەش كوردنى لىپىرسراوئى بە سەرياندا، تا ھەموو تىكرا لە خزمەتى بەرژە ھەندى گشتى دابىن ھەريەك بە پىي شارەزايى و پىپۆرى خۆى.
- سەرۆك بە نىگاي كۆنكەرو چاوى موگناتىسى و شان و شەو كەت و زمان پاراوى و دەنگى نىردا نانا سىرتە ھە. لە مېژووى مرؤفايە تىدا چەندىن سەرۆكى چاونەرم و دەنگ ھىمن و لە سەرخۆ ھەبوون..

- سەرۋىكى راستەقىنە بە كىردەۋە چا كە كانىدا دە ناسرېتتەۋە كە لە خىزمەت كە سانى تىدا بوۋەۋە بارى گرانى سەرشانىيانى سووك كىردوۋە.
- پىۋىستە سەرۋىك گىشتىگىرو ھەمەلايەنەۋ لە بوۋنەۋەۋەرى مرۇقايەتى بىروانىت بە تايىتەتەش لە پىاۋە كانى خۇى، رۋانىنىكى قول كە بتۋانى پەيوەندىيە كانى نىۋانىان بدۆزىتتەۋەۋە پاشان بىيانپارىزى و بەھىزىان بىكات. دەبىت لە كاتى كار كىردىدا ئەۋەۋى لە بىر بىت كە لە گەل مرۇق نەك ئامبىردا كىردە كات و، رىنگا بدات كەسىتى و سىروشتى ھەرىيە كىكىيان ئازاد بى، تاكو نەرم و نىان و كارابىن نەك بەشىۋەۋى نىگەتەف و مىكانىكى و ھەلچوۋن خۇيان بىخەنەروۋ.
- سەرۋىك ئەۋ كەسەيە بەھۋى ئارەزوۋەۋە نەك ترس، رىك و پىكى و رزىم بەرقەرار بىكات و، دەبىت لە پىش بەرژەۋەندى خۇىدا گىرنگى بە بەرژەۋەندى گىشتى بدات و، لە تەنگەژەۋە نالەبارىشدا تۋندوتۋى يەكەكەۋى خۇى بىپارىزىت.
- ئادەمىزاد بوۋنەۋەرىكى كۆمەلايەتەۋەۋە، كۆمەلگاش بە ياساۋ رزىم، ئەتۋانىت لە چۋارچىۋەۋى بەرژەۋەندى گىشتىدا ھەۋاۋ ئارەزوۋى تاكە كەسە كان كۆنۋۆل بىكات. سەربەستى تاكە كەسىش ئەۋكاتە كۆتايى پىدەت و دەۋەستىت كە سەر ەستى ھاورپىكانى دەست بىدە كات و، ھەركاتىك ئەۋ ياساۋ رزىم و زەبەت و رەبەش نەماۋ ھەركەسە بە ئارەزوۋى خۇى بىپار بدات چى بۆ بەرژەۋەندى گىشتى باشە، ئەۋدەمە كۆمەلگا لە بەرىكە

ھەلدەۋەشى ۋ پاشاگەردانى پەرە دەگىت. سەرۋكېش جگە لە بەرپىسى
بەرژەۋەندى گىشى ھىچى تر نى يە ھەر ئەۋە داكۆكى لىدەكات بۆ ئەۋە
ھەموۋان لەۋ سودو كەلگە بەھرمەند بن.

□ بە تەنھا ئامادە بوۋى سەرۋكېشى خۆشەۋىست بەسە، بۆ ئەۋە
ئارەزوۋى كار كۆردن بوروژىت لە پىناۋى ئامانچى ھاۋبەشدا، بەلام تەنھا
ناۋبىردنى سەرۋكە نەمرەكان، ئەۋەندەى لە باردايە كە ئەۋ جۆرە ئارەزوۋانە
ۋاتە ھەلپەى كار كۆردن، بىزۋى ۋ بوروژىت.

يۈرۈشنى يان بىلەن تېزلىتىش ۋە تېزلىتىش، ۋا ھەست دەكەن لە مەترسى دان، لەم
 حالەتەشدا تەنھا ئامادەبوونى سەرۆكىكى بەھىر بەسە بۆ ئەۋەى تۆۋى ئارامى
 ۋ ئاسودەبى لە ناخپاندا بېچىنەتەۋە.

□ گومانى تىادا نى يە ھەموو دەستەۋ كۆمەللىكى مەرۇقايتى بەرەۋ ھەلدىرە
 لەناۋچوون مل دەنى ۋ ھىرۇ تواناكانى بە ئاراستە جىاۋازە كاندا بەھەدەر
 دەچن، ئەگەر بېتو "يەك سەرۆك" سەرۆكايەتپان نەكات ۋ فرمان دەرنە كاۋ
 يە كيان نەخات ۋ، ھىرۇ دىدو بۆچونە كانپان بە كەسانى تر نەگەيەنەت،
 ھەرۋەك چۆن سەرى مەرۇقا سەرۆكى ئەندامە كانى تىرى جەستەيەۋ
 فەرماندەبى يان دەكات.

□ بۆ ئەۋەى دەروونە چاك ۋ پاكە كان لەبەرىەك بىرازىت ۋ ئىرادە كان لاۋاز
 بن ۋ ئارەزوۋى كار كىردن كەم بېتەۋە، بۆ ھىنانەدى ئەم مەبەستانە لەنىۋ ھەر
 كۆمەللىكدا، باشتىن ۋ خىراتىن رىگا ئەۋەيە ۋازيان لى بەھىنەن بى سەرۆك
 بن. ئەۋ كاتانەى كۆمەلگا بى سەرۆكە ھىرۇ بىرى ۋ ئىراخۋازى پەرە دەگرى
 ۋ يە كىتى يان تىك دەدات ۋ پەشىۋى ۋ بەرەلەبى ۋ پاشاگەردانى دىنە ئارۋە
 كە ھەمىشە روخان نەك بىنا كىردن بەدۋاى خۇپاندا دەھىتن.

□ سەرۆك سومبولى يە كىرتوۋى ۋ دەسەلاتەۋ، فرمانە كانى سەرۆك ھەموو
 كۆمەلەكە لەيەك شىدا كۆدە كاتەۋەۋ رىگا لە ھەلۋەشان ۋ لەناۋچوون
 دەگرىت.

- ھەموو كاروبارىكى مەزن پىويستى بە كۆكردنەۋەى كۆششە پەرش و بلاۋەكانە، بۇيە دەبىت ھەمووان شوپىن پىى سەرۆك ھەلبىگرن، راستيان وتوۋە: تاقە رىگايەكى باش نىيەو، ھەزاران رىگاۋ كەرەسەى كار كوردن ھەيەو ھەمووشيان باشن، بەلام يەكىتى و يەكخستنى رىزەكان تاقە رىگايەكە ھەمووان بەجىياۋازى بۆچۈۋنەكانيانەۋە پىايدا بىرۆن چۈنكە ھىزو دلىان يەكەخات، يەكخستنىك كە باشتىن و چاكترىن بەرھەم بدات بەدەستەۋە.
- ئەگەر كۆمەلە كەسانىك تۈۋاناشيان مام ناۋەندى بىت، دەتۈۋان ھەنگاۋ بىنن و باشتىن بەرھەمىان ھەبىت ئەگەر بىتو سەرۆكىكى باش بەرپۆەيان بىات لە ھەمان كاتدا باشتىن دەستەو گروپ لەبەرىەك ھەلدەۋەشىت ئەگەر سەرۆكىكى لاۋازيان ھەبىت و نەتۈۋانىت گروپ ھەماسەى كار كوردن لە دەروۋنىاندا دابگىرسىتت.
- بۇ ئەۋەى زەرۋرەتى بوۋنى سەرۆك تىبگەين، پىويستە ھەمووان برۋامان بەۋە ھەبىت كە دەسەلات پىويستى بەكى ۋەھايە فەرامۆش ناكىت بۆ كۆكردنەۋەى ھىزە پەراگەندەۋە بچۈكەكان و كىردىان بەيەك ھىزى گەۋرە كە بتۈۋانىت روۋبەرۋۋى قورسى و دژۋارىيە گەۋرەكان بىتتەۋە، بۇ ئەۋەى بەۋىپىش ژيان مسۆگەر بكات.
- شورا "بىر كىردنەۋەى بە كۆمەل" كارىكى پىر بايەخ و ناياب و پىويستە ئەۋىش لەبەر دوو ھۆ: 1- ھىچ كەسىك ھەرچەند زىرەك و بلىمەت بىت بەتاقى تەنھا ناتۈۋانىت بە روۋنى ھەموو شتەكان بىنى و تىيان بگات. 2-

باشەو سودى لى وەردە گىرېت و گىانى ھاوبەشى كىردن دەچەسپىتى كە سەرۆك بە بەر فرمانانى دەگەيەنېت بەلام بەبى ئەوۋى دەسەلات و سىروشت و تواناى ئاراستە كراوى لىپىرسراوئىتى سەرۆك قوت بدات، ئەو ھەر سەرۆكەو مافى سەر كىرداىەتى كىردنى لە دەستداىە.

□ ھەر كۆمەلە كەسانىك بى سەرۆك بن، كۆمەللىكى شىكست خواردوون و بەتايەتېش ئەگەر كېشە كە لە رەگەزە چاك و بەھرمەندە كانەوۋە سەرھەلبدات، ھەتا كەسايەتى مەرۋقە كان بەھىز بىت ئەوا بوونى سەرۆكى بەتوانا زەرور دەبى كە بتوانىت رىزىان مسۆگەر بىكات و رىزە كانىان بىكات بەيەك و، بەرەو ھىنانەدى ئامانچىكى وردو ماقول لە لايەن ھەمووانەوۋە، ئاراستەيان بىكات، گەر وا نەبىت ئەوا ھىزو تواناكان پەرش و بلاو دەبىتەوۋە ھەر كەسە لەلای خۆيەوۋە دەست درىژى دەكاتە سەر سنورى دەسەلاتى ھاورپىكانى و ھەرىكە بە پىچەوانەى ئاراستەى كەسانى ترەوۋە رى دەكات و گوى بە بەرژەوۋەندى و ھەست و بۆچوونە كانىان نادات.

□ بۆ دوان دەلېت: "ھەر كۆمەللىك ئەگەر سەرۆكى نەبوۋ ئەوا چاۋەروانى ئەوۋى لى مەكەن كارىكى كۆمەللى ئەنجام بدات تەنانەت ئەگەر خاۋەنى تواناى باشىش بن و بە نىيازىش بن ئامانچ و ئايدىاي بالا بەدى بەينىن.

□ تواناى تاكە كانى ھەر كۆمەللىك، مەگەر تەنھا ئەوۋەندەى پى بىكرىت زەويىەك بىكىلېت، بەلام چاندىن پىۋىستى بەتۆۋ ھەيەو تۆۋە كانىش ئەو سەرۆكانەن كە دلى باشن و ئىرادەى پۆلايىنىان ھەيە.

□ پېتان وانەبىت روخسارى گرژو دەنگى نىر مەرجى تەواوبن بۆ
سەرکردايەتى كردن، چونكە سەرۆك پېويستى بە كانگاي پر لېشاوى
خۆشەويستى ھەيە تا بە كەسانى ترى بدات و، زانىارى و رۆشنېرى قولى
سەرۆك وى لېدەكەن كە بتوانىت تەواوى ھەست و نەستى مرؤفابەتى
تېبگات و، ئىرادەيە كىش كە پالى پىئوھ بنىت بەرەو كار كردن لە پىناوى
بىرۆكە كەيدا كە بەرژەو ھەندى گشتى تېدايە بەبى ئەوھى گوى بدرىتە
بەرژەو ھەندى تا كە كەسى.

يەكەمىن ئەر كى سەرۆك: خزمەت كىردنە:

- ويگان دەلىت: "بۇ ئەوھى ولات بۇى و راپەرېت، دەپىت ھەر تاكىكى ئەو ولاتە بىروباوھى رىك ھەلبىزىرى و پەيوەست بىت پىوھى. من خزمەت كىردنم ھەلبىزاردو پىادەى دەكەم".
- دەسەلاتى گشتى سەرۆكەكان لە سەرۆكى بالاوہ دىت و دەسەلاتى سەرۆكى بالاش لە گەلەوہ سەرچاوہ دەگرېت، بۇيە پىويستە بۇ خزمەت كىردنى ئەو گەلە نەك بەرژەوہندى تاكەكەسى قۇرغ بكرېت.
- دەسەلات برىتىيە لەو مافەى سەر كىردايەتى ھەبەتى لە فەرمان دەر كىردندا ئەويش بە مەبەستى بەدى ھىنانى بەرژەوہندى گشتى كۆمەلەكە.
- سەرۆكى راستەقىنە بە مەبەستى كۆنترۆل كىردن يان فشار بەكارھىنان، بۇ تىكدان و لاواز كىردنى ئىرادەى پىاوەكان، بە دواى دەسەلاتندا ناگەرېت،

رېڭگا سەخت و دژوارە بکەون کە بەرژەوۋەندى كۆمەلەكەى تېدايە نەك تېرکردنى ئارەزووى خۆپەرستى و ھەزى تەسكى راستەوخۆيان.

□ ئەوۋەى سەرۆك دەيەوۋىت مل کەچى و گوۋرپايەلى ھەمووانەو دەبى باشترين نمونەى مل کەچايەتەيان لە سنورى ئەرك و پېداوۋىستى بەکاندا پېسەخشى، لە پېناو ئەو قوربانى دانانەدا کە بەرژەوۋەندى گشتى دەيسەپېتى.

□ نايىت سەرۆك برپارو فەرمانەکانى وشك و رەقانە بسەپېتى بەلکو دەبىت وەلام بەو ئىرادەيە بداتەوۋە کە لە ناخى بەر فرمانەکانىدا دەنگيان ھەيەو، دەبىت ھەولېش بدات ئەو دەنگدانەوۋەيە بەرجەستە بکات و بېخاتەپروو.

□ ئەگەر سەرۆكىك خاترجەم بوو لە گەشەپېدانى دەسەلاتەكەى، پېۋىستە بە رېڭگايەكى شەرعى پىادەى بکات و بېچەسپېتىت واتە لە خزمەتى بەرژەوۋەندى گشتىدا بەکارى بەتېتىت و بىر لە خۆى و بەرژەوۋەندىيە تايىتەيەکانى نەکاتەوۋە، بەم کارەش ھېزو رېژدارىيەك مسۆگەر دەکات کە ھەرگىز بەھۆى تاج و ئەستېرەو نېشانەکانەوۋە دەستى ناکەوۋىت و لەبەرچاوى جەماوۋەرەكەيدا بەرېژترو بەررتەر دەبېتەوۋە قسەکانى ماقول دەبن و روخسارىكى چاک بەخۆوۋە دەگرن، چونکە دەنگى وېژدانەو بەدوای بەرژەوۋەندى كۆمەلەكەيدا دەگەرېت، بەم پېسەش برپارەکانى لە ئىرادەى ھەموو سەرۆكىكى تر بەھېژتر دەبېت چونکە ئەو ھېزەى لە ئىرادەى كۆمەلەكەيەوۋە وەرگرتوۋە.

زۆريان لى بىكات تىيادا بىننەۋە بەيخ ئەۋەي چىشتخانەۋ خواردن و شتى لەۋ
باپەتە دەست بىكەۋن.

□ دەبىت سەر كرده پىش ئەۋەي نان بىخوات يان بىخەۋىت بىرى لە ھەموو
شىتېك كىر دىننەۋە و دىنيا بىت لەۋەي ئىش و كارە كانى بە چاكى دەچن
بەپىۋە. دەبىت جگە لە خۇشى و ھەۋانەۋەي خۇي بىر لە ھەموو شىتېكى تر
بىكەتەۋە، نابىت بە شىۋەيەكى وشك فرمانە كان تىبىگات و ھەۋل بىدات پىت
بە پىتى تەنھا لە ترسى لى پىرسىنەۋە جى بەجى بىكات. بەلكو دەبىت بە
چاۋىكى كراۋەۋە و لە چوارچىۋەي بەرژەۋەندى گىشتى و تاكە كانىدا ئىش و
كارە كان بىكات نەك وەك ئامپىرىك و ابىت بۆ ئەۋانەي سەرۋو خۇيەۋەۋ بىتتە
كۆيلەي ئەۋان. بەلكو دەبىت كۆيلەي ئىش و كارو ئەركە كانى سەرشانى
بىت. ئەمەيە ۋاي لىدە كات پىداۋىستى بە كانى كەسانى تر ھەست پى بىكات
و ئامادە بىت بۆ كارىك كە بە ھەموو كەسىك ناكىت.

ئاي تۆ سەرۋىكىت..؟

□ سەرۆك بەھۆى زانىبارى و توانا كانىيەو ە مافى سەر كر داىەتى كر دنى پىدە پرىت ئە گەر ئەو كەسە سىفاتە كانى پلەو ناونىشانى، لە خودى خۆيدا نە چىنئىت و يە كالابى نە كاتەو، مە حالە بە ئەركى سەرشانى ەلەبسى و بتوانىت خزمەتى ئەو كۆمەللە بكات كە سەر كر داىە تىيان دە كات و دە يانبات بەرپۆە.

□ ئەو كاتانە سەرۆك دەردە كەوئىت كە ئەرك و دەسە لاتە كانى جى بە جى دە كات و ئەو خەسلە تانەى تىاداىە كە دەبنە ماىەى دەستە بەر كر دنى رىزى ئەندامە كانى كۆمەللە كەى، ئە گەر نا ئەوا بىن دەسە لاتەو كەم تواناىەو كەس بە چاوى سەرۆك لىي ناروانىت.

□ ئەو ەى كەسىك ەك سەرۆك دەخاتە روو تەنھا ەست كر دنى تاكە كان يان پىاوە كانىەتى بە دەسە لات و ەيزو ئاسايش، واتە نامادەىى يانە كە لە گەل سەر كر دەدا بن لە ەموو كات و شوئىنئىكدا، لەم روو ەو ە سەربازە كانى ناپلىون دەلئىن: "ناپلىون دەبتوانى لە گەل خۆيدا بۆ ەموو جى يە كمان ببات تەنانەت بۆ ئەو سەرى دنياش".

□ پىويستە ئەفسەرى لاو تىكەل بە دەستەو گروپە كەى بىت و خۆشى بوئىن، چونكە بەشىكن لە ەيزو تواناى نىشتمان. ئەو ئەفسەرە سال بە سال بە ئەزموونى نويدا تىدە پەرىت و توندوتولئى و تىگەيشتن و ورەو ئەدەبى زىاترى دەبى و بەم پىشەش تواناى سەر كر داىەتى زىاترو زىاترى تىادا بەر جەستە دەبىت.

- لە ئەنجامى راستەوخۆ رېژىرگىر تەنھە، ئەو بىرپايدى كەبە جەسورى و توانا فېكرى و دەروونى يەكانى ھەمانە، ئەمانەن و امان لېدە كەن بىرپا و متمانە بە سەرۆك بىخەشىن و قېولى بىكەين.
- سەرۆكى راستەقىنە كەسپكە چۆتە دلمانەو ھەو خۆشمان دەوېت و شوپىنى دەكەوېن چۈنكە بىرپا امان بە توانا زانىارى و سىفات و گىرنگى يەكەى ھەيەو، دەمانەوېت چۈنكە بەدوای بەرژەو ھەندى خۆيدا ناگەپىت و خزمەتى كۆمەل دەكات و، بە دلمانە چۈنكە رېزى ھەموو كەسپك دەگرى و پىشمان بى دەبەستى تەنانەت بە بچوكتىن كەسپمان و، شوپىنى دەكەوېن چۈنكە بوون و قسەو دېدوبۇچوون و يادەكانى بەسن بۇ ئەو ھائمان بدات لەگەل ئەودا قوربانى بەدەين تەنانەت لە پىناوېشىدا، ئەگەر خزمەت بەو ئامانجە بكات كە نوپنەرايەتى دەكات.
- سەرۆك بەھۆى پەلە و ناوېشان و تاج ئەستېرەو جل و بەرگى رەسىمى و سالاوى شوپىن كەوتووان و سزاي سەرىپىچى كەرانەو نادۇررېتەو ھەو ناناسرېتەو، بەلكو بەھۆى چالاكى و قوربانى دان و بەھەرەو بىر كىرەنەو ھەو بىياتنەرو لېپىر سىراوېتى يەو دەپناسىنەو جگە لە رەوشت بەرزى و ئاكارى و جوانى لە ژيانى تايبەتى و گىشتى داو خۇشەوېستى و قىيانى پاك و بىگەردى بەرامبەر شوپىن كەوتو ھەكانى.
- سەر كىرە ساختە بازەكان لە دەسەلاتدا پىشت بە تاج و نېشانەو جل و بەرگى رەسىمى و روخسارى پۆشتە كراوى روالەتى يان دەبەستى، بە

- ھەر ئارەزوو و ئىرادەيە سەر كىردەيەك دەخولقېنىت كە كار بىكاتە سەر پىاۋە كانى و بىياختە ئاستىكى بەرزەۋەو بەرەو كارىكى باشىز رابەرايە تىيان بىكات .
- سەرۆك ئەو كەسەيە تاكە كانى خۇش بويت و لە ناخىاندا باشىزىن سىفات بدۆزىتەۋەو گەشەي پىيدات و بىخاتە خىزەت كۆمەلەۋە، بەۋپەرى تواناۋە تىبىكۆشىت بەسەر تەمەلى و ترسى غەرىزەيى ھەموو مرۇقىكىدا زال بىت .
- ئەو پىاۋەي بە واقىعە كەي خۇي رازى يەو بە كەم قانىعەو ئارەزوۋى كۆرپىن و باشىردن و دروستىردنى چاكىزى نى يە، ئەۋە كەسىكە ھەماسەي پىۋىستى تىادا نى يەو تەنھا بۆ ئەۋە باشە ئىش و كارى ئاسايى بىكات و ئاستەمە بىت بە سەرۆكىكى داھىنەرو خولقېنەر .
- ھەر كەسىك ھەست و نەستى مرۇقايەتى كارى تىبىكات و قەناعەت بە مەزنى ژيان بەيىتى، ئەۋ كەسە ئەۋەي لىدەۋەشىتەۋە بىت بە سەرۆك و دەسەلات بىگىرئە دەست .
- پىۋىستە سەرۆك ھەست بە كەم و كورتى كۆمەلە كەي بىكات و بەردەۋام ھەۋل بىدات تا ئەۋ كەم و كورتى يانە چارە بىكات و پال بە ھەموانەۋە بىت بەرەو ئامانجى پىرۇزىيان، نەك سەرۆكايەتى تەنھا بۆ خىزەتى خۇي بىگىرئە دەست .

- سەرۆك باوەرى بەو پەيامە ھەيە كە ھەلگرتووەو بەو ئەرك و لپرسراویتی بەش كە لە ئەستۆی دایە، جگە لە كارو لپرسراویتی ئەو كەسانەش كە لە ژیر فرمانی ئەودان. واتە باوکی رۆحی شوین كەوتووە كانیەتی نەك میرو پادشا بیٹ بۆ چەوسانەوہیان.
- پپوئیستە سەرۆك بە ئاگاتریتت لە كەسانی ترو، پپش ئەوہی مەترسی بەك رووبدات دەبیٹ ھەستی پپ كریتت و ئەوہندە زیرەك بیٹ كە بتوانیت ئیش و كارەكان بە باشترین شیوہ تیگات و، وردو وریاو دادپەرورە بپ و ھەموو كەسێك لەو جیگا شیاوەدا دابنی كە شایستەبەتی و بەدەست و برد بیٹ لە دەركردنی بریاردا، بۆ ئەوہی ئیشەكان لە كاتی گونجاودا جپ بەجپ بكرین و، دەبیٹ تۆوی ئازایەتی لە دەروونی ھەموو كەسێكدا پرویتیت و راشكاوانە ترس و شەرم لە دلپ شوین كەوتوانیدا نەھیلپت و، پپوئیستە لە كار كەردندا سەقامگیر بپ و رووبەرۆوی زەمەن و رۆتین ببیتەوہ كە دەبنە ھۆی كەم كەردنەوہی ھەماسەی ئیش و دەست بەكاربوون و، دەبی دلنەرم بپ و سۆزی پپرۆزی ھەبیٹ بۆ ئەوہی ببیتە مرقۆئیک كە بتوانی دلپ مرقۆھەكان كۆبكاتەوہو یەکیان بجات.
- دەبی سەرۆك بەشیوہیەك بیٹ وا لە ھەمووان بكات ھەر كەسە لەلای خوہیوہ چاودپیرك بیٹ بەسەر خوہیوہ و پپوئیستە راستگۆیانە ئەوہش بزانیٹ تا چەند كۆلە كەكانی سەر كەردایەتی كەردن لە ناخپ دا بوونی ھەيە نەك ھەر چاوی لە تاج و ئەستپرەو نیشانەو پلەو پایە بیٹ.

بەشى دووھم خەسلەتە كانى سەرۆك

- ھېمىنى و كۆنۈزۆل كىردىنى خود
- ناسىنى كەسە كان
- پروابوون بە ئەرك و فەرمان
- ھەستىكىردن بە دەسلەلات
- پەيىردن و دەسپىشخەرى و بىرىاردان
- دىسپىلن "الانچاگ".
- چالاكى
- خاكەرايى "التواجع"
- واقىيىنى.
- مېھرو سۆزو نەرم و نىانى
- دەست و دلباشى
- تۆكمەيى
- دادپەرۋەرى
- رىزگرتنى مروۋ
- پەند پىدان
- سەواد

- پيشيني

- بۇ خۇراڭرى و پاراستنى ئارامى، پئويستە سەرۆك كيشە قورس و دژوارە كان بە سادەو ساكارى وەرېگرېت، نەك كارو بارە ئاسايى بە كان، قورس و گەرە وەرېگرېت.
- ناپېت سەرۆك بترسېت، خو ئە گەر ھەستى بە و ترسەش كرد پئويستە بېشارېتە وەرە نەبېرېت و خوئى وا پېشانى دەوروپشتە كەى بدات كە قېمېترو پتەوترە لە مەترسى بە كان، ئە گەر ھاتوو كاردانە وەى دەمارگېرى نەبوو و كۆنترۆلى خوئى كردو رۇح سوكانە پېشوازى لە كيشە كان كردو بە ئارامى بە وەرە مەترسى بە كانى قېول كرىد، ئەوا تۆرى دلنبايى لە درەوونى شوپن كەوتوانى دا دەچېنې و ترس و تۆقېنباي لى دوردە خاتە وە كە لە كاتى شەردا بە گەرەترىن مەترسى ھەژماردە كرىت.
- ھەموو سەربازېك لە ساتە وەختى ترس و فۇببادا بە شېوہە كى غەربزەبى لە روخسارى سەرۆكە كەى دەروانىت، جا ئە گەر بۆى دەر كەوت سەرۆكە كەى شېرەبە و توشى دلە وراو كى و نائارامى و دەمارگېرى ھاتو وە، ئەوا ئوتوماتىكى يانە ئەو ھەستە لە نېو سەربازە كانىدا بە خېرايى بالا و دەبەيتە وە، و ھەتا سەرۆك بېروا پېكراو و خو شەويست بېت ئەو ھەستەش زياترو گەرەتر دەبېت.
- يە كېك لەو سەر كىردانەى لە جەنگى "فردان" بە شدارى كردو وە، كاتېك لە بارە گای سەر كىردا بە تېدا چا وەرپوانى زانىارى و دەنگ و باسى ھېرشى كردو وە لەو بارەبە وە نووسىو بە تى و دەلېت: لە راستىدا دلە وراو كى راوم

دەكات و تەنگەژەش دەمكوژىت، بەلام بۆ پارىژگارى كردن لە ئەرك و پلەوپايەكەم دەبىت بروا و متمانه بخەمە دلى كەسانى ترەو، ئەوئىش بەوہى نىگا پر لە دوودلى و دلەراو كى كانى دەوروبەرم بە دەمامكىكى هيمنانە بشارمەوہو پارىژگارى لە دەست جولاندنە ئاسايى يەكانم بكام و دەنگم ئارام بكامەوہو فرمانەكان روونتر بخەمەروو، ئەم حالەتەى كە تىيادام بە قورسەزىن ئەزموونى دادەنيم كە سەرۆك پيادا تىدەپەپرەت.

□ ئارامى كەسيك ئامازەيە بۆ ئەوہى كەسيكى خاوەن ئىرادەيەو گۆرانكارى بەسەر ئامانجەكەيدا نايت. نىگاي قول و هيمنانەى سەرۆك فاكەتەرىكە بۆ شارندنەوہى دلەراو كى و گىرەشىپوين و ئاژاوەچىيان و، غەريزەيىيانە وا ھەست دەكەن لە بەردەمى ھىزىكى نەبەردى و ھەدادان كە ھەرگىز نابەزىت.

□ ئەو كەسەى لە مەيدانى شەرو كوشتاردا بەشدارى كردبىت، زۆر بە چاكي نىگا پرسىيار ئامىزەكانى لە بىرە كە سەربازەكان ئاراستەى ئەو ئەفسەرانەى دەكەن كە فەرماندەيانن و، ئەوہشى لە يادە كە ئارامى و ھىمنى و رووخۆشى زياتر بروا و متمانەى بەدواى خۆيدا ھىناوہ نەك نىگاي گراوى و رەفتارى شىپزانە.

□ بناغەى خەسلەتى ھەموو سەرۆكىك تەندروستى و تواناي كاركردنەو، ھەرگىز گەورەيى و مەزنى ئەركەكانى بەقەد زەمەنى بەردەوامىيان كارىگەر و كوشندە نەبوو، ھىچ كاتىك لاوازى لەمپەر نەبوو لەبەردەمى توئىزىنەوہى

- گۆرانكارى بەسەر ھىزرە تايىبەتى يەكەنى خۇيدا بەھىت كە تايىبەتە بە پياۋە كانيەۋە، ھەر يەكە بەپىي ئىش و كارە كەيان.
- پىۋىستە سەرۆك زۇربىلى نەبى و نەپىنى پارىز بى و پىرۇژە تايىبەتى و حالەتە دەروونى يەكەنى خۇي لەلەي كەس باس نەكات، لەم روۋەۋە رىشىلىپو دەلىت: "نەپىنى رۇحى كاروبارە كانه" ئەۋەي دەركەۋتوۋە و تىپىنى كراۋە ئەۋەپە، كە لوتكەي دەستكەۋتى تاكە كەسان لەو كاتانەداپە كە كارىكى زۇر لە بىدەنگى و كىپى دا ئەنجام دەدەن.
- بىدەنگى سەرۆك سومبولى ھىزرى فراۋان و ئىرادەي بەھىزە، ھاۋكات زۇربىلى ھەندى جار رىزى سەرۆك ناھىلى و ھەموو جارېكىش بىراۋ متمانەي لىدەستىپتەۋە.
- ناپىت ھىمنى و ئارامى سەرۆك بگاتە ئەۋ ئاستەي لە زەلكاۋى ماندوۋوبوون و خۇ خەرىك كىرندە نوقمى بكات.
- سەرۆكى كارامەۋ كىردە ئەگەر كەسىك لەگەل راۋبۇچونە كەيدا نەبوۋ يان رەخنى لىگرت، ناپىت لە كار بوەستى و خاۋ بىپتەۋە، بەلكو دەپىت ئەۋ كەسە ۋەك يەكك لە رەگەزەكەنى كىشە كە تەماشىا بكات و بىر لە چارەسەر كىردنى بكاتەۋە.
- ھەرگىز مەلئ: "ماندوۋوبوون پىشى شكاندم" چونكە دوۋبارە كىردنەۋەي ئەۋ جۇرە قسانە زىاتر لە پەل و پۆت دەخات و وات لىدەكات راستى ئەۋ

قەسەدە تىيادا بەرجەستە بىكات و دەروازەى ئائىرامى و ھەلچوون و شپىزەيت لى بىكاتەوہ.

□ پىويستە سەرۆك خىشتەيەك بۆ رىكخىستى كاروبارەكانى دابىئەت و تىيادا گىرنگىتىن و بىنەرەتى تىرىنىيان بىخاتە سەرەتاوہو، كاتەكانى و ژيانى رىك بىخات. خىشتەيەكى لەو چەشنىە بى بەرنامەيى و ماندووبونىكى زۆر لە كۆل دەكاتەوہ.

□ پەرورەشكارى ئەمىرىكى ھۆشس دەلىت: ئارامگىرتن گەرەتەرتىن زامانە بۆ پاراستى رىژىم. ھەر كاتىك خود كۆنترۆل نەكرىت ناتوانىت كەسانى تىرىش كۆنترۆل بىكرىن، بەلام ھىمنىيەك كە لە ئىرادەو چاودىرى رەفتارەكانەوہ ھاتىت نەك لە دەروون و خودىكى خاوو خلىچكەوہ. ھىمنىيەكى لەو جۆرە كارىگەرى مەعنەوى ھەيەو ھەمووان بەيەكەوہ دەبەستىتەوہ ناھىيەت لەبەريەك بىرازىن ئەگەر لەژىر چاودىرىشدا نەبن.

□ شاعىرىكى كۆنى ھىندى دەلىت: "خودى خۆت مل كەچ بىكە بۆ ئەوہى بتوانىت كەسانى تىرىش مل كەچ بىكەيت، خۆ ئەگەر ئەمەت پىنەكرىت ئەوا ناتوانى ھىزو بىرەكانت بىگوىزىتەوہ بۆيان".

□ سەرۆكىك ئەگەر تورە بى و زوو ھەلچى، ھەرگىز ناتوانىت نەركە بىنەرەتىيەكەى خۆى ئەنجام بىدات كە بىرىتەيە لە چەسپاندن و بەرقەرار كىردنى دەسەلات و رىژىم بە شەوق و ھىزو رەونەقەوہ، واتە دەبىتە

غومونە بۇ دىلەپراكى و كەللەرەقى، كە پۈيۈستە خۇى ئەو سىفاتانە لە كەسانى تردا نەھىلئىت و بىانسرىتتەوہ.

□ ھىچ سەرۆكىك بۇى نىيە تورە بى و ھەلبىچى ئەگەر دەستەو گروپە كەى رووبەرۈو رىگرو لەمپەرى چاۋەرۈوان نەكراو بوونەوہ. خو ئەگەر ھەموان توشى شكست و بى ئومىد و دەستەوہستانى بوونەوہ، دەبىت سەرۆك توندوتۆل و پتەويان بكات و نەھىلئىت لە بەرىك ھەلۈەشىن و سەرلەنوى گرى ھەماسەت لە دلىاندا دابگىر سىنئىتەوہ.

□ سەرۆكىك كە بە ئەزمونەكانى رۆژگاردا تىپەرپوہ و چەندىن تەنگەژەو ناخوشى بىنيوہ، وەك ئامۆژگارى كردن دەلئىت: "بە مەبەستى ھاندان و ورە بەرز كردنەوہ بە بەر فرمانەكانتان مەلئىن: ئەى ترسنۆكانە ئەم ئىشە زۆر سوک و ئاسانەو، ھاوار مەكەن و زىادەرەوانە مەلئىن: ھەموو شتىكمان لەدەست چوۋەو ناتوانىن رزگارمان بىت، بەلكو دەبىت پىيان بلئىن: ئەم حالەتە مەترسى دارە و كۆشى زياترى لىمان دەوئىت و ئارامى و ھىمنى پارئىن من بروام بە دلسۆزىتان ھەيە وەك چۆن ئىۋە برواتان بە تۆكمەيى و سوبونى من ھەيە"

ناسینی که سه کان

- سهر کردایه تی کردن به هونه ریکی قورس داده نریت چونکه په یوه سته به سروشت و نیشانه لیک نه چوه کانی تاکه که سانه وه، سهره رای نالوژی و تدم و مژی نه و یاسا دهر وونی یانه که تا نه مپو پستی بی ده به ستیت.
- له وه لاسی پر سیاری براده ریکی دا، یه کیک له گه وره پیاره سهر که وتوو کانی کار و باره کان ده لیت: وه کو پیوست نه متوانیوه نامیره کان بناسم به لام توانیومه تاکه که سان بناسم.
- نه گهر سهر کرده به ته واو هتی وزه و توانای تاکه کانی مه زنده کردو خه ملاندنی، نهوا دلنارام ده بی و بی غه م به ملاوبه ولادا ده چیت و کاره پراکتیکی به کانی نه نجام ده دات.

- بۇ ۋەستايەك كە ھەر خەرىكى ئىش كىردى خۆى بىت، سەر كەوتنى پىشە كەى لە ۋەدايە كە دەست رەنگىن بىت، بەلام لەلاى سەر كىردە ناسىنى پىاۋە كانى ھاوتاي شارەزايى و كارامەيى يە لە پىشە كەيدا.
- كارى سەر كىردە ۋا دەخوازىت پىاۋە كانى خۆى بناسىت، ئەمەش تەنھا بە تىكەل بوون و رووبەرۋوبوونە ۋەى راستە ۋخۆ دىتە ئاراۋە بەشىۋەيەك كە گونجانى نيوان سەرۆك و شوين كەوتۋانى لەگەل دا بىت.
- پىۋىستە سەرۆك ھەموو تاكە كەسىك لە شوينى گونجاي خۆيدا دابىت، خۆ ئەگەر كەسىك لە پىشە كەيدا كارى كىرد، كە ھاوتاي بوو لەگەل توانا كانىدا، ئەوا بىگومان ھەم زىرەك دەبى و ھەم بەرھەم ھىن، بە پىچە ۋانەشە ۋە ھەر راستە.
- مەھالە بتوانرىت شوينكارى گونجاۋ بۆ ھەموو كەسىك فەراھەم بىكرىت، بەلام بە گۆرانگارى يەكى بچوك لە ئەرك و كاروباردا، ئىشكەرىكى خراب دەكەيت بە ئىشكەرىكى باش و بەرھەمەين.
- پىۋىستە سەرۆك پىاۋە كانى بناسىت بۆ ئەۋەى ھەر يەكىكىان كارىكى ۋەھاي بداتى كە ھاوتاي يە كسان بىت لەگەل توانا كانىدا، تا رادەيە كىش ۋازىيان لىبھىت بە سەربەستى و بەپىى سىروشت و مىزاجى خۆيان كارىكەن، لە ھەمان كاتدا ئەو كەسانە بختە ژىر چاۋدىرى يەۋە كە دەبىت ئاراستە بىكرىن.

- گه لئ سهرۆكى سهر نه كه وتوو هه بوون كه هه چيان به هه چ نه كردوو له بهر نه وهى به زۆر شتيكى به سهر تا كه كانيدا سه پاندوو كه هه زيان لئ نه كردوو له گه لئ ئاره زوو ياندا نه گونجاوه.
- رهنگه سهرۆكيك كه سيك به باش وه سف بكات به لام سهرۆكيكي تر هه مان كهس به خراب پيناسه بكات، ليره دا به كه ميان به باشترين شيوه سهر كردايه تي كردوو و دوو هه ميه نه يتوانيوه لئ تيبيگات.
- هه رگيز به په له بريار نه دهى كه "فالانه كهس به كه لكي هه چ نايهت" چونكه هه موو كه سيك تواناي شاروهى تبادايه كه ئه بيت به باشترين شيوه به كار به يئري و سوڊى لئ وه ر بگيريت ئينجا هه مانه بريارى به سهر دا بدريت، ده بئ ئه راستى به مان له ياد نه چيت كه له سهر ئه م هه ساره به كه ساني خراب زۆر له وه كه مزن كه ته سه وريان ده كه ين.
- په يوه ست بوون به به كگرتن و كۆمه له كه سان هه رگيز كامل و تيرو پر ناييت ئه گه ر ئه و كه سانه به كترى نه ناسن و له هه مان كاتدا سهرۆكه كه شيان نه ناسييت و له و بروايه شدا نه بن كه خو شيان له پيشتر دا ناسراون، چونكه هه موو كه سيك پيوستى به وه يه هه ست به وه بكات ناسراو و زانراو و ريزداره ئينجا ده توانيت له پيناو به دى هه ناني ئه ر كه كه يدا تيبيكۆشيت.
- ته نها ئه و كاتانه مرۆڤ دا هه نده ره له تواناي خو ي زياتر كۆشش ده كات كه هه ست به وه بكات سهر كرده له جئ به جئ كردنى ئيشيكددا پشتى به تواناو هه و له كاني ئه م به ستوووه.

- ئەگەر بەيى تېڭەشتىن مامەللە لەگەل تاكە كەساندا بىكرىت وەك ئەوہ وایە لەگەل ژمارەو نامېردا مامەللە بىكرىت، ئەم حالەتەش ھەستى خۆ بەكەم زانین دېئىتە گۆرئ و كەسەكان بەرەو كەمتەرخەمى و یاخى بوون و كینە لە دل گرتن دەبات.
- پېویستە سەرۆك یەكە بەیەكەى تاكە كەسەكانى بەشیۆەى شەخسى بناسىت و بەیى سىفات و نیشانە تايەتەکانیان نەك بە تېكەلى بۇیان پروانئ و كەس لە كەسى تر جیا نەكاتەوہ.
- وردترین كارى سەرۆك كە زۆرتترین كارىگەرى ھەبىت، ناسىنى قول و ھەمەلايەنەى پیاوہ كانیەتئ، ئەم ناسینە سەرچاوەى بەدەست ھىنانى ھیزەو، ئەو نھىتى یەكە لە لای سەرۆكە مەزنەكانە.
- لە زمانى ئاخاوتندا سازگارترین وشە ناوی تاكەكەسە، بۆیە چاكتر وایە سەرۆك ھەموو كەسىك بەناوی خۆیەوہ بانگ بكات.
- ناسىنى تاكەكانى ھەر گروپ و دەستەبەك، پروسەى بەرزکردنى وروہ گىانى مەعنەوى ئاسان دەكات و ئەو ئەرك و ئىشانەشى ديارى دەكات كە دەكرئ بەيى ئازاوەو ھەرا جئ بەجئ بىكرئ و، سنورى دەسەلات ديارى دەكات، خۆ ئەگەر سەرۆك زیاد رەوى بكات لەو دەسەلاتەدا، ئەو سەرىچى كردن لە رژيم و زەبت و رەبتدا روودەدات و دەردەكەوئ.
- ئەگەر سەرۆك بتوانئت، پېداوئستى و نیشانەى كەسىتئ و ديدو بۆچوون و ھەزو پەرچە كرداری تاكەكانى بناسئت، ئەو سا ئەتوانئت بە باشترین شىۆە

- رەفتارە كانيان تى بگات، ئەمەش باشترین و بالاترین رینگايە بۇ ئەوہى ھانىيان
 بدات نازارو ژان و نھىتى يە كانيانى بۇ دەربىر پىت.
- گەلى كەسايەتى بلىمەت ھەبوون سەر كرايەتى كەسانى تریان پىنە كراوہ
 چونكە نە يانتوانىوہ پەى بە ناواخنى مېشكىيان بەرن و، بزنان چىيان تىدايە.
- ئەو كەسەى گازندە دەكات و سكاللا دەردەبىر مەرج نى يە ھەموو
 كاتىك داواى تىر كردنى ئارەزووہ كانى بگات، ھەندى جار ئەوہندەى بەسە
 بە گرنگى پىدانەوہ گوئى لى رابگىر پىت.
- پىويستە سەرۆك بە چاوى سۆزەوہ بۇ پىاوہ كانى پروانىت، چونكە ئەوہى
 ديارو لەبەر چاوانە تەنھا لايەنى خراپە يەو چاكەش شاراوہ يەو كەم كەس
 دەيىنى و ۋەك (پىرەمىردى شاعىر دەلىت):
- راستى كەم جار دەگاتە جىى خوى
 درۆ ھەموو كەس پۈستە چى يە بوى*
- ناپىت سەرۆك گوناھو ھەلە لە گوناھبارو ھەلە كار دابىر پى و جىاي
 بگاتەوہ، چونكە قەوارەو نرخى گوناھ پەيوەستە بە مىزاجى گوناھبارو ئەو
 بارو زروفەى لە دەور و پىشتى گوناھە كەن.

* ۋەرگىر پى كوردى.

- مېشك و خولقاندنى كەش و ھەوايەكى گونجاو بۇ كار كىردن و گواستەھەي گىرى ھەماسەو بىروا بۇ ناو دلى تاكە كانى بەھە فەراھەم دەبىت.
- ئەو سەر كىردەيە لە پىش ھەلگىرسانى شەردا خەم ساردو كەمتەرخەم بىت شىكست دەمىت، ئەو سەر كىردەيەش كە رەشېنە گىانى ورەو ھەستى كار كىردن لە لای تاكە كانى خوى تىكەدەشكىت.
- واز لەو قسانە بەيىن كە جەستە وورە لە پەل و پۇ دەخەن و سارد دە كەنەھە وەك دەستەواژە كانى "ئەم كارە چ كەلگىكىمان پىدەبەخشى" يان "ناتوانىن ھىچ شىك بىكەين". بەلكو دەبىت بە گىانىكى پۇزەتېفانەھە كاربەكەين، چونكە ھەردەم كار ھەيە بۇ كىردن و ھەموو كارنىكىش بە سوودە.
- ئەو كاتەي كەسىكىان دەلەت "ھىچ كارىك نىيە تاكو پىي ھەلسم" ماناى ئەم دەستەواژەيە بىرىيە لەوھى كە زۇرشت ھەيەو دە كىرت ئەنجام بىرىت بەلام من شايدەنى ئەو ھەم ھىچ كارىكم بى بىرىت.
- ھىچ ئەركىك نىيە بى مانا ھىچ بىت، يان كەسىك ھەبىت بانگەشەي گالەتە جارى بىكەت، بەلكو بى ماناى و ھىچى لە فەرامۇش كىردنى كارەوھەي نەك لە خودى كارە كە خۇيەھە.
- ئەگەر سەرۆك باوھەرى بە گەورەيى ئەرك و تواناى جى بەجى كىردنى ھەبىت، ئەوا ئەو باوھەرە پالى پىو دەنەت بەرەو جەخت كىردنى وزەو تواناكانىو، ھانى ئەو كەسانەش دەدات كە شوپىنى كەوتوون.

- يەكەمىن ھەنگاۋ بۇ گەيشتىن بە ئامانچ، بىرۋاپونە بەۋەى كە ئەۋ ئامانچە دەكرىت بەدى بەيىرى و مەھال نى بە.
- ھەر كارىكى بە كۆمەلى لە كاتى ئاشتى دا بىت يان شەر، پىۋىستى بەۋەى بە قوربانى بە بەرژەۋەندى تا كە كەسى بەررىت، ھەرۋەھا كۆنرۆلى ئازادى بە شەخسى بە كان بەررىت كە ئەمەش وى لى دە كات پىۋىستى بە كى زۆرى بە بىرۋاۋ ئومىد و ئامانچى پىرۆز ھەبىت تا سنور دابى بۇ تا كەبەتى بە جى ھىنەران و بىر كۆرۈنەۋەيان لە قوربانى بە كانىان.
- ھىچ مۆڧىك لە كارە كەيدا كارامەۋ شارەزا نايىت ئە گەر ھەزۋ ئارەزۋۋەك پالى پىۋە نەبىت. ئىنجا ئەۋ كەسانەى بۇ بە دەست ھىنەنى پارەۋ سامان تىدە كۆشە ئەمانە لە خانەى بە جى ھىنەرە خراپە كاندان و چۆن بە كەلكى ئەۋە دىن بىنە سەر كۆدە؟
- كەسىك چەند بلىمەت بىت ھىشتا ناتوانىت ۋە كۆ پىۋىست چاۋى لە ئىش و كار بىۋ بە دۋادا چۈۋى ھەبىت ئە گەر بە راستى و درۋستى بىرۋاى بە سودى ئەۋ كارو تىكۆشانە نەبىت. ھىچ كۆدەۋ قارەمانىك بۆى نالۋىت رۋۋ بە رۋۋى سەختى و دژۋارى بە كان بىتەۋە ئە گەر بىۋ ئومىدۋ بىۋ ھىۋا بىت لە سەر كەۋتن، چۈنكە بىرۋاۋ ھىۋاۋ خۆشۋىستى كار لە سىفاتە جيا كەرەۋە كانى ھەمۋۋ كەسىكى بەرھەمەت، جگە لەۋەى سىفاتى ھەمۋۋ دەستەۋ كۆمەلىكى كۆدەۋ ھەمۋۋ نەتەۋەى بە كە كە بىۋەىت بۆى.

- ئەو دەمە جىھان ئاسودە دەبىت كە ھەموو كەسىك وەك ئەو ھونەر مەندە واپىت كە دلى بەكارە كەى خۆشەو بە تىگەشتن و گەشسېنى يەو دەستى دەداتى.
- سەر كەردەى كارامەو بەتوانا ئەو كەسەبە برۋاى بە ئەرك و ئامانجە كەى ھەبىت و پىى واپىت سەر كەوتوو دەبىت و، باشتېن شت لە روداوە كانەو و ھەربگرىو، زۆر بە ھىمنى و خۆراگرى يەو بەرەنگارى نەيارى و شكست خواردن بېتتەو تاكو بتوانىت سەر لەنوئ تۆپە كە ھەلبەتتەو.
- ئەو پىاوانە سادەو ھىچ لە بارا نەبوون كە لە كاتى روداوى ناخۆشدا گلەبى و گازەندە دەكەن و ئازار دەچىژن و تورە دەبن، چونكە ھەر رەفتارىكى لەو چەشەنە بى ھىزى و ماندوو بوونى زىاتر دەخولقىتت. بەلام كاردانەو ھى پىاوى كەردە، ئارامى و تىروانىنى بابەتى يانەيەو، ھەرۋەھا سەدمەو خورپە بە خالى ۋەرچەرخاندا دەنىت لە رىگەى كارى باشت و باشتدا.
- دەبا ھەموومان وەك ئەو پىاوە كەردانە بىن تەننەت ئەگەر نەشتوانىن بەخىراى چارەسەرى كېشەكان بكەين، چونكە كاردانەو ھى بەرھەمپىن كە پىشتى بە برۋا ئومىد بەستوو باشتېن زامەنە بۆ كەم كەردنەو ھى زىانەكان.
- پىويستە سەرۆك برۋاى كە ماقوللى بەخوى ھەبى و ئەو برۋاى ھەست كەردن بە لىپرسراوتى و واقعىبىنى لەخۆ گرتبىت نەك گەورەبى و لە خۆباى بوون و زىادەو ھى لە تۋانا بەھرەكانىدا.

□ خاكه رايى "تواجع" بهو مانايه نايهت كه هيچ توانايه كم نى به يان ناتوانم
هيچ كارئك بكمم بهلكو برىتى به لهو وتهيهى كه من "هه ندى توانام هه يه و
به مافى خو مى ده زانم شانازى پيوه بكمم و بو خو مى قورغ بكمم و
به كار بهيتم و ده بيت گه شهى پييدهم و ريك و پوختى بكمم و له خزمه تى
خهلكى دا به كارى بهيتم".

- رۆلى سەرۆك ۋەك رۆلى باوك وايە لەنيو خيزاندا، كاتىك باوك لەبەر خۆشەويىستى منالەكانى، ناچار دەبيت لە ئاراستە كىردىاندا رەق و توندو تىزىت.
- پىئويستە سەرۆك پىشېينى ماندووبوونى بەرفرمەكانى بىكات و، بەر لەوہى گلەيى و گازەندە بىكەن دەبيت دەردو برىنيانى تىمار كىردىت. ئەمەش لە رىگاي تىكەل بوون و دەست پىشخەرى سەرۆكەوہ دىت بۆ توانەوہ لە نيوياندا گەر لە مەيدانى جەنگدا ئەفسەر بوو، لە كارگەو كارخانەدا ئەگەر بەرپوہەر بوو.
- سەرۆكى راستەقىنە ئەو كەسەيە دەبەخشيپت و بەخشندەيە بەيى ئەوہى ھىچ ۋەربىگىت و، تىگەيشتوۋە لەوہى كە سەر كىردايەتى كىردن زەھمەتپىكەو ھىچ كەلكىكى بۆ خۆى تىدا نىيەو، ئەو پەرى توانى خۆى بەخت كىردوۋە بۆ ئەوہى حال و ئازارى تاكەكانى خۆى بىئىتە بەرچاو تاكو بتوانىت تۇزىك لە ماندووبوونىان كەم بىكاتەوہ.
- ئەندىرە موروا دەليت: سەرۆك ئەگەر بىەويپت خۆشەويست و رىزدار بىت، دەبيت بەرفىرمانەكانى خۆى خۆش بوپت و رىزيان لى بىگىت و زىاتر لە ھەموو كەسپك شارەزاي ئەرك و فرمانەكانى خۆى بىت. گومان لەوہدا نىيە كە تاكەكەسان سەر كىردايەتى توندوتىزىو رەقىان قبولە بە مەرجىك زىرەك و كارزان بىت.

بېينىرى ۋە ھاۋسەنگ بىكرىن. كاتېكىش لايەنە چالاكەكانى لەلا گەلالە بوو
 ئەوسا بېريار دەرېكات ۋە دەست بېيېكاو جىيەجىي بىكات".

□ مېژوونووسىك كە دېتە سەر راقە كىردى سايكۆلۆزىي كەسىپى
 ۋەزىرەكانى لوىسى شانزەھەم نوسىۋىيەتى ۋە دەلىت: "ئەوان بەپىي رۆتىن ۋە
 نەرىت كاريان دە كىردو جورئەتى داھىئانايان نەبوو، پېيان ۋابوو ھەر كاريك
 ئەگەر سېفەتى تايىبەتى يان تېكۆشانى تاكە كەسى لەخۆ بگىرىت ئەو
 سەرچىيە كى ترسناكەو، ئەگەر يە كىنكيان زاتى بىكردايە لە ئىشىكدا دەست
 پېشخەرى بىكات، ئەوا داب ۋە نەرىت ۋە رۆتىمى رۆتىنى پەپىرە ۋە كراو دەبوونە
 لەمپەرو كارە كەيان پەكەخست ۋە، تەنھا لە دواى لە دەستدان ۋە
 تېپەپوونى دەر فەتەو دە گەيشتە سەرۆك"

ھەموو دەزانين سايكۆلۆزىي ئەو پىاۋە گەورانە بەرەو چ كارە ساتىكى بىردن ۋە
 دەولەت بەھۆى لاسايى كىردنەو ۋە لەبەين چوونى داھىئانەو بەرەو چ
 ھەلدېرىك برا.

□ بىي تۋانايى لە بېيارداندا مەترسى تەنھا بۆ سەرۆك نىيە، بەلكو بۆ
 بەر فرمانە كانىشە چونكە بېيار پېويستى بە پىشكىنى وردو وىژدانى ۋە تېكپراي
 چارەسەرە گونجاۋە كان ھەپەو، ھەر ھەولدىكى خېرا بۆ گەپران بەدواى
 چارەسەرى نمونەيى دا كاريكى خەيالى ۋە ناواقىيى ۋە نەزۆكە، كۆتاكىردن ۋە
 لە كورتى بېرپنەۋەى كاروبارە كان باشتە لە درېژايەتى وردە كاري، چونكە
 ئەگەر رەوتى سەرۆك ۋەك مىلى سەعاتر مېرسىست بىت ئەوا ھاو كارەكانى

مېشكىيان ماندوو و بېزار دەبېت و سارد دەبنەو و دىلەپراوكىيان تووش دەبېو لەو نېۋەشدا كات و تېكۆشان بە فېرۆ دەدرېت.

□ سەرۆكى سەرکەوتوو ئەو كەسەيە ھەردەم لەوپەرى ئامادەباشى داىە بۆ ئىش كىردن و ھەموو كاردانەو كانىشى پۆزەتېفانە و خېران. خودى ژيان بۆ خوشى برىتىيە لە كۆمەللىك برىارى بچوك. جا ئەگەر كەسىك لە ژيانى رۆژانەيدا ئەو برىارانە بە باشى دەربكات، ئەوا لە ساتەوختە ناسكە كانىشدا دەتوانىت برىارى يە كلاكەرەو و مەترسى دارىش دەربكات. برىنى ھەزار مىل لە ھەنگاۋىكەو دەست بې دەكات).

□ پېۋىتسە سەرۆك بەبې بەرھەمى و نېگەتېفانە دۆش دانەمېنىت، ئەو كەسەي نەتوانىت سەختى و دژوارى يە كان تېك بشكىنىت، ئەوان تېكى دەشكىنن.

□ ئەو سەرۆكەي بېيەۋىت دەست پېشخەر بېت، دەبېت دوژمنى رۆتىن و شېۋازە ناسراو و باوەكان و مېتۆدە بېگىانە كان بېت. زۆر لاۋى كارامەو شايستە بە سەر كىرەتەي كىردن، بەھۆى فرمان و رۆتىنەو ھېزو تواناۋ ئارەزوۋە كانىان پەك خراو و تېك شكىنراو و گىيانى دەست بەكاربون لە ناخياندا مېنراو.

□ دەبېت سەرۆك گىيانى لاۋىتى و نەرمى و جورئەتى داھىنان پارېزىت، ئەندىرە موروا دەلېت: "سنورى ئەو شتانەي نەرم و نىانى بان لەخۆ گرتو

دەكرىت بەدى بەھىرىت، ئەم سىفەتەش بەپىي بەھرەمەندى و پەى بردنى بەجى ھىنەران كەم و زىاد ئەكات".

□ دەسلەت و بەرگەى لىپىرسراوئى گرتن، دوو كارى بەيەكەو گرى دراون و تەواوكەرى يەكتىن و ھەرىەكىيان كارىگەرى بۆ سەر ئەوى ترىان ھەيە، بۆ غوونە سەرۆك ناتوانىت بەرگەى لىپىرسراوئى بگرى ئەگەر دەسلەتلى لە دەستدا نەبىت، ھەرۈك چۆن ئەو دەسلەتەى گەورەترو فراوانت ناپى ئەگەر بەرگەى لىپىرسراوئى نەگرىت.

□ دەست درىژى كردنە سەر سنورى دەسلەتلى سەرۆكەكان، يان ۋەرگرتى برىارى تابىتەلى لە بەرامبەريان، يان شاردنەۋەى ئەو ھەۋلانەى زىان بە بەرژەۋەندى گشتى دەگەيەنن، ئەم جۆرە كارانە بەلگە نىن بۆ دەست پىشخەرى و بەرگەى لىپىرسراوئى گرتن. بەلكو دەست پىشخەرى ئەو برىارە گونجاۋەيە بۆ بەگەرخستنى ئەرك و فرمانەكان پىۋىستە.

□ پەندىك ھەيە دەلىت: "ھەلبىژاردنى رىگچارە كلىلى سەرکەوتنە" بۆيە پىۋىستە ژىرانەو بەخىرايى رىگاكە ھەلبىژىرىن، چونكە راستيان وتوۋە "كات ۋەك شىر واىە نەپىرى دەتپى"

□ تواناى برىاردان خەسلەتىكى زەرۋورى سەر كىردايەتى كردنە، جا ئەگەر بىتو سەرۆك ئەو خەسلەتەى تيا نەبىت، ئەوا كاروبارەكان دەۋەستن، لەم حالەتەدا ئەگەر ياردەدەرەكانى سەرۆك ئەو سىفاتەيان تيا بىت، ئەوا ئازاۋە و پەشىۋى سەرھەلدەداۋ پەرە دەگرىت.

- موروا دەلىت: ملكەچ كۆردن برىتى نى يە لەوۋى كەسىك بچىتە ژىر دەستى يە كىكى ترەو، بەلكو برىتى يە لەوۋى كەسىك بە ئىرادەى خۆى بەشىك لە تاكايەتى خۆى لە پىناو ئەر كىك يان بەرژەوۋەندى گشتى دا واز لى بەپى. لىرەدا بەر فرمانى خودى كەسىتى سەرۆكە كەى ناكاتە ئىحايەك، بەلكو دەيكاتە ھىمايە كى بە كەلك و بەرپز بۆ دەسەلات، يە كىتتىش بەبى مانەوۋى پەيوەست و ھەمەلايەنە بەرقەرار نايت.
- ئەو برىارەى سەرۆك وەرى دەگرىت وەك چارەسەرىك وايە بۆ كىشە دەروونى و مرۆبى يە ئالۆزە كان كە جىاوازن لە يە كترى، مەحالى بە چەسپاندى چارەسەرىكى رۆتىنى و نامادە كراو، كىشە ھەنو كەبى بە كان چارەسەر بكات، دەپىت چاودىرى رەگەزە كانى كىشە كە بكرى و بە وردو درشتىوۋە تويژىنەوۋى لەسەر بكرى و ھەموو ھزرىكى پىشتەر وەلا بىرى و پوخت بكرىنەوۋە، ئىنجا بەبى لايانانە برىار دەربكرى و ھەول بىرى بە ئىرادەو ھىزەو جى بەجى بكرىت.
- وشەى "لەوانەيە- رەنگە" باش و شىاۋە ئەگەر فەيلەسوف بە كارى بەپىنى، بەلام بۆ سەرۆكى كارامەو جەر بەزە وشە كانى "بەلى- نەخىر" باشتر و لە بارترن.
- ئەگەر بتەوئىت چارەسەرى كىشەيەك بكەيت، پىويستە بۆ چەند مەسەلەيكى سادەو ساكار شىكارى بكەيت، ئىنجا يە كە بەيە كە لە گرنگرتىنەوۋە دەست بە چارەسەر كرنىان بكەيت.

- ئەگەر يەككە وتى لە فلانە دەستەو گروپدا دىسپلېن ھەيە تۆ مەروانە بۆ رېك پۆشى و سالاو كوردنېان، بەلكو بېروانە بۆ دەست كەوت و مەنەوياتى تاكە كەسان، بېروانە بۆ خۆشەويستى يان بۆ سەرۆك و، ئەو ھەول و تەقەلايەي لە كاتى تەنگانەدا بەختى دە كەن.
- دەبېت سەرۆكە كان گىانى دىسپلېن لە دەروونى بەر فرمانانېاندا گەشە پېدەن. پەندېكى سەربازى ھەيە دەلېت: "دىسپلېن ھېزى سەرەكى سوپايە" بەلكو لەو ھەش زياتر ھېزى نەتەو ھەيە كە ژيانى بویت، چونكە راپەرىن و وريا بوونەو ھى ھەر گەلېك پېويستى بە ھاوبەشى ھەمووان و توندوتۆلى يان ھەيە.
- تاكە كەسان لە ھەر دەستەو گروپىكدا بن، لە كاتى تەنگانەدا ھەريە كەيان بۆ رزگار بوون دېدو سەرنجى خۆ ھەيە، بەلام پېويستە ھەمووان ئەو ھەش بزانن كە باشترين را، ئەو بېرپارەيە كە سەرۆك لەدوای لېكۆلېنەو ھەش پشكىنەو ھەش دەرى دەكات، لەبەر ئەو ھى سەرجەم زانىارىيە كانى لەلايەو ئاگاي لە نەيى بەر فرمانە كانيەتى، خۆ ئەگەر وازيان لى بەيى كە ھەريە كە بۆ خۆي بېت ئەوا دەستەو گروپە كە لە بەريەك دەترازى و ھەلدەو ھەشپتەو ھەش، ئىدى ھەك يەكەيە كى ئامادە باش بۆ كار كوردن گرنگيە كى خۆي لە دەست دەدات.
- ھېچ سەرۆككە بەرھەمى نايىت و ناتوانىت خۆي و بەرھە كانى پېشكەش بە بەرژەو ھەندى گشتى بكات، ئەگەر دىنيا نەبېت لەو ھى بەر فرمانە كانى لە كاتى تەنگانەدا مل كەچايەتى بۆ دە كەن.

چالاكى

- سەرۆكى سەركەوتوو تەنھا بە دەر كىردى بىر پارەوۋە راناۋەستىت، بەلكو ھەۋلىش دەدات ئەو بىر پارانە بختە بواری جى بەجى كىردى ھە، چونكە بەرژەۋەندى گىشتى لە بەجى ھىنانى بىر پاردا سودمەند دەبىت نەك لە دەر كىردى.
- سەر كىردەيەك چالاك نەبىت بەرھەم ھىنىش نى يە، مەبەست لەو چالاكى يە نى يە كە توندوتىژى لەخۆ گىرتوۋە، بەلكو چالاكى يەك بەرھەمدارە كە ھاۋتايە لەگەل ئەو ھەۋلانەدا كە بەخت كراۋە بۆى، نەك دەستەۋ گروپە كەى لە پىناۋى نامانچىكى سەختدا بىفەوتىنى.
- پىۋىستە سەرۆك لە دۆزىنەۋەى چارەسەرى كىشە كاندا چالاك و بەتوانا بىت بەبى ئەۋەى لەمپەرە كان رىئى لى بگرن و بىۋەستىن و، دەبىت وتە كەى ناپلىۋن ھەردەم لە گوپىدا بىرنىگىتەۋە كە دەلىت: "ھىچ شىتەك مەھال نى يە"

- سەرۆكى راستەقىنە مەدەنىيەت يېتىلگەن سەربازى، دەپپەت كارى سەرسۈرھىنەر ئەنجام بەدات و ئەۋەى مەھالە بېھىتتە دى.
- ھەموو شتىك بەنرخەو، ھىچ ئاكامىك بەىن ماندووبوون نايەتە دەست، سەختى و دژۋارى بەلای سەرۆكەۋە شتىكى سروسىتى بەو ھەر لەۋانەۋە شتى دەستگىر دەبىو، رۋبەروى سەرۆكەكان و بەرفرمانان و يارىدەدەرەكانى دەپتەۋە كە پشى بى بەستوون و چاۋەرۋانى يارمەتى و ھاۋكارى يان لى دەكات، ئەگەر كەسىك سەرۆكى راستەقىنە يېتى ئەۋا ئەتۋانئىت دژۋارى بەكان تىپەرئىنى و بىيانكاتە ھاندەرئىك بۆ ھەنگاۋنان بەرەۋ پىشەۋە.
- دەپپەت سەرۆك دژۋارى بە چاۋەرۋان كراۋو نەكراۋەكان قىۋل بكات و ۋەك رەگەزىكى مېتۇدو پىرۇگراممەكەى سەرشانى بۇيان بىروانئىت.
- پىۋىستە سەرۆك وردكارو چالاك و توندوتىژ يېتى لەجى بەجى كىردنداۋ ناپىت كاربەكەنە سەر نەرم و نىانى و واقع بىنى بەكەى، چۈنكە سەركەۋتن پەيوەستە بە چالاكى جى بەجى كىردنەۋە ھەرۋەك چۆن پەيوەستە بە لۋاندن و شىاۋى لەبىر كىردنەۋەۋە پلان داناندا.
- ئەۋ كەسەى بەزگماك سەرۆك يېتى دەروونىكى بەھىزى ھەبە، لە راقە كىردنى ئەم دەستەۋاژەبەدا فۆش دەلئىت: "دەرونى بەھىز ئەۋ دەروونەبە لە ھالەتەكانى ھەلچۈون و پەشىۋى دا ھاۋسەنگى خۆى لەدەست نادات، نەك ئەۋ دەروونەى كە تەنھا ھەلچۈونى بەھىزو رەفتارى توندو تىزى لىدەۋەشئەۋە"

- كارىڭ نىيە مەترسىدار نەبىت و، ئەو كەسە ھىچى پىناكرىت كە روبەرووى مەترسى نابىتەو، ئەو ھى گىرنگە كىشانە كىردنى مەترسى يەو ھەولدانە بۇ كەم كىردنەو ھى شوپنەوارە كانى جگە لە روبەروو بوونەو ھى جەسورانەو پىر لە خۇ راگرى.
- ھەولدان كىلىلى چارەسەرە كان و سەرچاوەى تۈناكانەو، باشىزىن كەرەسە يە بۇ رىگرتن لە ئارەزوو خۇپەرستى يە كان كە دەيانەو ىت كۆنترۆلى كەسىتى بىكەن و بەپىى ھەزى خۇيان پەل كىشى بىكەن.
- كارەكەتان ھەرچى يە كە گىرنگى پىيدەن و، بە ھەزو خۇراگرى و سووربوونەو دەستى بدەننى و دلنباين بە مەزىزىن تاكام دەگەن.
- ئەو سەرۆكە بە باش نازەد دەكرىت كە بتوانىت بەسەر رىگرە ئائاساىى و ھەلتۆقىوھ كاندا زال بىت كە پىئوستى يان بە ھەول و تەقەللایى ئائاساىى و ئىرادەى بەھىز ھەيە تا بتوانىت بە سەرسەختى و دژوارى يە كاندا سەر كەو ىت بەلام پىئوستە ئەو شىمان لە ياد نەچىت كە ھىواش كىردنەو ھى سەدای ئارەزوو كانى كەسىتى و مەبەستە تايبەتى يە كان و روخسارى گۇرراو لە خۇشى و ناخۇشى و ترس و ئازايە تىدا، ئىرادەى بەھىزى دەو ى كە تەو ىل و ناوچەوانى كەسە كە بنەخشىنى و، ئەو نەخشاندىنەشى بەلگە يە بۇ پىاوەتى و جوامپىرى و، روالە تىكى وای پىدەدات كە متمانە بەخش بى و مل كەچ كىردىيان بە سەردا بسەپىتى. ھەر كەسىك بەزەبى بە لاوازى خۇيدا نەيەتەو ھى بەزەبى بە كەسانى تىرىشدا نايەتەو، ھەر كەسىك بزانىت كۆنترۆلى خۇى

- بىكەت ئەتوانىت كۆنترۆل ئارەزى شىۋىن كەتوانىشى بىكەت. كەواتە چالاكى سەرۆك و ھەولەكانى بۆ كۆنترۆل كىردى خۇدى خۇى، كەش و فەزايەكى لەبارى بۆ سەپاندنى دەسەلات بۆ دەپەخسىتى.
- سادەترىن ئىش پىۋىستى بە كەمىك دلرەقى و زۆرىك ماندوو بوون ھەپە.
 - مارشال فۆش دەلىت: "زىرەكى بۆ ھەموو سەرۆكىك زەرورە بەلام ئىرادە لە پلەى بە كەمدایە، ئەو كەسەى ئىرادەى چەسپاوى ھەپىت بە ئامانجى خۇى دەگات تەنانت ئەگەر لە رووى زىرە كىشەو تەوانى مام ناوئەندى پىت."
 - ئامانجەكانتان با قىبلەتان پىت، چونكە سەر كەوتن بۆ كارىكە كەو ئارەزووى تىادا پى و بە باشترىن شىۋەش ئاراستە كرابىت.
 - ئەوھى كە ھەندى كەس پى دەلىن "بەخت" بەرئەنجامى كارىكى درىئخايدن و ئىرادەپەكى بەھىزە رووھو ھەر ئامانجىك.
 - كار كىردن جگە لە لىك چواندنى كەسەكەو بارو زروفى ژىانى لە گەل ئامانجە ديارو ناسراو كەپدا ھىچى تر نىپە.
 - ئەو ئامانجەى كە سەرۆكىك كارى بۆ دەكات ھەرچۇنىك پىت، چەندىن كات و سەعات ھەپە كە تىادا ھەست بەو دەكات كارەكانى رۆژانەى قورس و زەھەتن و توشى تالى و ناخوشى دەپىت لەكاتى شكست و سەرنەكەوتندا بەلام پىۋىستە ھەردەم ئەوھى لە ياد پىت كە رەنج بە خەسار ناپىت و ئەگەر ئەوھى دەپدۆزىتەوھ و پى دەگات كۆتاپى كارەكەشى نەپىت.

- دەپپىت ھەمووان ھەست بەۋە بىكەن كە سەرۆك بىرپارىك دەرنىكات لە چوارچىۋەى ئەرك و بەرژەۋەندى گشتى دا نەبىت و، ھەر ئەۋە فشار دەخاتە سەر خۆى و، ھەزۋ ئارەزۋەكانى كۆنترۆل دەكات و شتىكى كت و پىر ناھىنىتە بوون و بە ھىچ شتىكىش ناشلەژى و تىك ناچىت.
- ھەرۋەھا دەپپىت ھەست بەۋەش بىكەن كە بىرپارى كۆتايى لە پال ۋرەيەكى بەرزى نەچەماۋەدايە، كەۋا لە سەرۆك دەكات دان بە ھەلەكانىدا بىنى و چاكيان بىكاتەۋەۋە مل كەچيان نەبى و نەكەۋىتە دودلى يەۋە.
- دەپپىت ھەموو سەرۆكىك خۆى بۇ ژيانى قورسى جەستەيى و دەروونى نامادە كىرەپپىت، چونكە ژىن بىرىتى يە لە شكست و سەرکەتن، لە خۆشى و ناخۆشى، لە پىشتىۋانى و سەختى توش ھاتن، ئەۋ رىگرانەى لە بەردەمى نامانچىكى پىرۆزۋ بەرزدان، ھەر لە خۆۋە لە ناۋ ناچن و كۆتايى نايدن، بەلكو دەپپىت سەرۆك گەۋرەيى ئەرك و پىرۆز كارەكەى بەرەۋ پىشەۋەى بەرن و بە مەزنىتىن پالئەرىيان بزانىت لە ژيانى دا.
- دېستوىفسكى دەلىت: "سىست و بىزار مەبەۋ سۈرۋە لەسەر كارەكەت. كاتىك دەچىتە سەر جىگى خەۋتن، بىرېكەرەۋە ئەگەر زانىت لە ئىۋارەى ئەۋ رۆژەدا كارىكت لەبىر چۈۋەۋ نەتكىردۋەۋ، ھەلسەۋەۋ ئەۋ كارەش تەۋاۋ بىكە ئىنجا بە بىنخەم لىي بىخەۋە".

خاھەرپايى (توابع)

- سەرکردايەتى كىردن ئەرك و فرمانىكى كۆمەلایەتى، ئەو كەسەى پىی ھەلدەستىت پىویستە واز لە خۆپەرستى و بەرژەوئەندى شەخسى و لە خۆبايى بوون بەيىت.
- دوركەوتنەو لە باس كىردى خودو خۆدەرختن، ھىچ شىتىك لەو ناخۆشتر و بىزارتر نى يە كەسىك لە ھەموو بۆنەيە كدا ھەر بە شان و باھوى خۆيدا ھەلبەت، راستە دەيىت سەرۆك پەندو دەرس بۆ تاكە كانى بەيىتەو بەلام پىويست ناكات بىريان بخاتەو، بەلكو دەيىت كەسە كان خۆيان بەشپۆھيە كى لاشعورى پىى بگەن، ئەو بەشترىن پەندە كە پال بە لاشعورىانەو دەيىت بۆ كار كىردن.
- بىروا مەكەن كە پىاھەلەدان و دلىيا كىردنەو، دەست كەوت و بەرھەمى تاكە كەسان زياتر بكات، گومانان نەيىت كە ئەو جۆرە قسانە گىيانى رەخنەو

بە ھەلە كانياندا دەنېن و بەدوای رېگايە كى نمونەيى دا دەگەرېن بۆ ئەوہى كارەكەيان بە باشتېن شېوہ ئەنجام بدەن.

□ سەرۆك ئەگەر خاكەرايى بىياتنەرى ھەبىت بەم جۆرە بېردە كاتەوہ: من مەرۆقم و ھەموو مەرۆقىكىش دەكەوېتتە ھەلەوہو، لەو بروايەدام كە كارەكانى من جىرى رەخەنەن و نمونەيى نېن، بەلام بۆ ئەوہى بگەمە ئاستىك كە نزيك بېتەوہ لە نمونەيى، ھەر كەم كورتى بەكم يىنى ھەول دەدەم چاكى بگەم بەبى ئەوہى بروبيانو بەھىنمەوہ بۆ تاقى كردنەوہى ھەلوېستە كەم لە بەردەمى خەلكى و وېژدانى خۆمدا.

□ "من" وشەيەكى قېزەونە بە تايبەتى لەكاتى جىبەجى كردنى دەسەلاتدا، و ھەر دەسەلاتىك خاكەرايى لەگەلدا نەبىت، لەبارە بۆ گالستەجارى، دەستەواژەى "من لېرە سەرۆكم" بى نرڭ و سوگەو، لە ھەمان كاتدا "حەق بە تەنھا لەگەل مندايە". بە ماناى ھەلچوون و لەخوبايى بوون دىت. بەلام دەستەواژەى "رۆژىك دادىت چارەنووست بېنم" بە ماناى سەپاندن و قورغ كردنى دەسەلات دىت. بەم شتانەدا وا تىمەگەن كە دەبىت سەرۆك بۆ بەرفرمانەكانى بچەمىتەوہ، چونكە ئەركە كۆمەلايەتى و مرويىەكانى داواى لىدەكەن رېزى خۆى بگرىت، سەرۆكىك ئەگەر خاكەرايى ھەبىت تەنھا لەبەر ئەركە كەيدا دەچەمىتەوہ.

□ كەسىكى لەخوبايى بە گەورەترىن مەترسى دادەنرىت بۆ كۆمەلە كەسان، چونكە ھەمىشە لە ھەولداندايە بۆ كىش كردنى ھەموو شتىك

بۆخۆي، ۋە، لە چاۋى خۆيەۋە بۆ ھەموو شتېك دەروانىيەت و ناتوانىيەت پېۋىستىيە كانى كەسانى تىر تى بگات و لە گەلىاندا ھەل بگات.

□ سەرۆك مافى ئەۋەي نىيە دەستكەۋتى شەخسى ھەيخ و بەدۋاي سەرکەۋتى خۆيدا بگەرپىت، بەلكو پېۋىستە روۋەو ئامانجى كۆمەلەكەي ھەنگاۋ ھەلبىگرى و ھەموو كاتىك ئەۋەي لەياد بىت بۆ خىزمەتكردن و نوپنەرايەتى كىردنى بەرژەۋەندى گشت بەر فرمانە كانى نەك بۆ خىزمەتكردى خۆي، بوۋە بە سەرۆك.

□ نايىت سەرۆك ستايش و پياھەلدى يارىدەدەرە كانى قىۋل بگات، بەلكو دەبىت رەخنە كانىيە بەلاۋە پەسەند بىت، ئەگەر ھاتوو ئەو رەخنە ماقول و رىك و پىك بن و رىزيان تىدا بىو، ھەلقولاۋى ئارەزوۋىەك بن كە سوۋدى بەرژەۋەندى گشتى لەخۆ گرتىت. زۆر جار ستايشى بەر فرمانان مەبەستى شەخسى تىدايەو دەبىت لە نيازپاكيان دلىنيا بىن.

□ پېۋىستە مرۆڧ پىشت بەو كەسانە بېستىت كە لە خۆي مەزنىن و بەدۋاياندا بگەرپىت، چونكە ھەموو بەر فرمانىك ئامادەيە بۆ گەۋرە كىردن و بەرزراگرتنى و سىفاتی چاكە بەخشىن بە سەرۆكە كەي ئەگەر ئەو سىفاتانەشى تيا نەبىت، لەم حالەتەدا سەر كىردەي لەخۆبايى بەھۆي پالنىەرى خۆپەرسىتى و ھەزى خۆدەر خىستەۋە بۆ گەشەپىدانى ئەو ئامادەباشىيە تىدە كۆشىت كە لە كۆتايىدا تەنھا بە چاۋى خۆي شت دەبىنى و ھەر بە گۆي يە كانى خۆي شت دەبىسى و سوۋ لە رەخنەي يارىدەدەرە دلسۆزە كانى

ۋەرنىڭ گىرەت كەلە گۆشەنىڭ گاي جياۋزەۋە بۆشەكەن دەۋرۋانن، ھەرۋەھا لەۋ دەۋرۋەبەرەش دادەبىرەت كە تىپىدا دەۋى و ۋاى لى دېت بە كەلگى سەر كىرەتە تى نەيەت.

□ ئەگەر سەرۋەك بەر فرمانە كانى بىخەلە تىپى و ۋاىان تىپىگە يەنەت كە ھەلگى ھەندى سىفات و نىشانەى چاكەيە و لە راستىشدا بى بەشە لى، بەلنىپكى ۋاى پىدابن كە نەتۋانەت جى بەجى بىكەت، ئەۋا ئەۋ خەلە تاندىنە بىر ناكەت و ئەۋ رىزەى كە لى دەگىرەت، دەبىت بە رىق و كىنەۋ زىانى پىدە گەيەنەت.

□ سەرۋەك نەتۋانەت تا سەر بەر فرمانە كانى خۆى بىخەلە تىپى و، رۇۋىك دادەت ناۋەرۋەك و رۋى راستەقىنەى بىكەۋىتە رۋو. ئىنجا ئەگەر لە بەرامبەر خۋى خۋىدا خاكەرا بىت ئەۋا لە بەردەمى خەلگىشدا بە بەھىزى دەمىتەۋە. ئەگەر راستگۋ بىت ئەۋا دەتۋانەت راستگۋىش لە خەلگى بىخۋانەت.

□ تاكە كەسان لە بەردەمى سەرۋەكى خاكەرا بى دا درۋ ناكەن و لاپەرە كانى دلىان ۋالا دەكەن و دان بە لاۋازى خۋاندا دەنەن، تا ۋەك دىكۋرەك چارەسەرىان بىكەت.

□ ھەرگىز سەرۋەك باسى خۆى ناكە و لە قسە كانىشىدا لە جىاتى ۋشەى "من" ۋشەى "ئىمە" بەكار دەھىنەت كە دىبارە مەبەستى لە كۆمەلە كەيە، چۈنكە ھەر كەسەك ئەگەر ھەر خۋى خۋى لە خەيالدا بىت ئەۋا لە ھەمۋو كارىكدا خۆى دەبىتە نامانچ و ھەۋل و تەقەللاى كەسانى تىرىش بۆ

- بەرژەۋەندى خۆى بەكار دەھىيىت و دەيىتە قورسايى بەسەر كۆمەلە كەيەۋەو
 مشەخۆرانە ھەۋل و قوربانى يەكان لوش دەدات.
- سەرۆك ناتوانىت لە ئىشە كەى تىيىگات و بېچىتە ئاستىكى بالاۋە ئەگەر بە
 دل و جەستە بۆ بەرژەۋەندى گشتى، خۆى تەرخان و بەخت نەكات.
- بەردەوام ئەو رىستانە مەلئىرەۋە كە ئامازەن بۆ شانازى و لەخۆبايى بون
 ۋەك "پىشتر چاۋەرىئى ئەۋەم دەكرد.. نەم وت.. بىرۋاننە بىرۆكە كەى من
 چۆن پىكاي و دەيىن.. پىم نەۋتن چ روودەدات دەيىن.."
- ئەم قىسانە بىن سودن و سومبولن بۆ زىرەكى و زۆربلىئى لە ناۋەخت و
 دوور. لە شويى خۆى. چونكە ئەگەر ئىۋە پىشتر بە راستى ئەو ئاكامەتان
 چاۋەرى بىكردايە، ئەم دوو حالەتەتان لە پىشدا دەبوو، يەكەم: دەبوايە ھەموو
 تەگبىرىكى پىۋىستتان رەچاۋ بىكردايە بۆ ئەۋەى نەكەۋنە ھەلەۋە، دوۋەم:
 دەبوايە ھەموو تەگبىرىكى تەۋاۋتان بۆ چارەسەر كىرەنى بابەتە كە رەچاۋ
 بىكردايە. لەو حالەتەدا دەيىت لە بەردەمى بەر فرمانە كانتاندا بىدەنگ بىن
 چونكە بە ئەركى خۆتان ۋە كو پىۋىست ھەلنەساۋن.
- سەرۆك گۆى بەۋە نادات ناسراۋە يان نا، بەلكو دەيىت بەي دەنگى
 بەكارە كەى ھەلبىستىت و بەرژەۋەندى گشتى بختە پىش بەرژەۋەندى
 خۆيەۋە.
- پىۋىتسە سەرۆك ھەردەم ئەۋەى لە ياد بىت كە ئادەمىزادە و خۆى بە
 بەرزتر دانەنىت، گەر وا نەكات ئەۋا بەرەو لىۋارى لەخۆبايى بوون

- ھەللىدە خىزى و ھەللىدە كانى بىن بەرھەم دەبن و مېشكى رادەۋەستى و زانىارى تازە قىبول ناكات و ناتوانىت گوى لە راى كەس بگىرىت.
- ئەگەر سەرۆك خاكەراپى نەبىت، ئەوا وانە پراكتىكى يەكانى لە خەللك و رووداۋە كانەۋە پى قىبول ناكىرىت و، بە ھىزرى خۆيەۋە دەلكىت و دەستەبەردارى ناپىت و گوى لە كەس ناگرى و لە كۆتاشدا ماندوو و ھىز لى براۋ دەبى و لە واقىع دادەبرىت.
- لەوانەيە لە سەرەتاۋە ژمارەيەك ھەبن بە كارەكانى سەرسام بن و بە ھەماسەتەۋە بانگەشەى بۆ بىكەن، بەلام لە كاتەكانى تەنگەژەدا ئەوانەى ھەر قازانچى خۆيان ويستوو لى ھەللىدە گەرىنەۋە روو لە كەسانى تر دەكەن كە قازانچى زياتريان لىۋە دەست دەكەۋىت.
- ئىرادەو كەللەرەقى تىكەل بەيەك مەكەن و، جىاۋازى بىكەن لە نىۋان كەسىتى دلرەق و رىزدار و، كەسىتى خۆھەلكىش و بىزراۋ.
- قىبول كىردنى رەخنەو بىر كىردنەۋە لى بە وردى و خاۋىنەنە، گەۋرە ترين بەلگەيە بۆ گەۋرەيى و بالابوونى دەروون.
- سەر كەۋتنى تاكە كەس لەۋەدايە دان بە ھەللىدە كانى خۆيدا بنىت. سەربەخۆيى ھىزرى ناۋەكى پەيۋەست نى بە ۋە قسانەۋە كە لەسەر پەرىدى دل پارىزراون، ئەۋەيە سەربەستى راستەقىنە. خۆ ئەگەر كۆيلايەتى بۆ يەكىكى تر دلرەقى بىت، ئەوا كۆيلايەتى تاكە كەس بۆ خۆى تاوان كىردنە.

واقىيىنى

- ھەريە كە لە ئامانچى سىياسى و ھزرى چاك، بەش بە حالى خۇيان باشن و زۆر شتيان لە باردايە، بەلام ئە گەر ھەر لە بواری ھزرو خەونددا بىئىتتەو، بەس نىيە و پىۋىستە زەمىنەى واقىيى يان بۆ برەخسىنرى و بەرجەستە بگرين.
- دەبىت ھەموو سەرۆكىك دان بە رو كارى واقىيى كاروبارە كاندا بنىت بۆ ئەو ھى ھزرى نمونەى لە پراكتىزە نزيك بکاتەو ھو بوشايى نيوانيان بچوك و تەسكت بکاتەو.
- ئەو سەرۆكانەى خەوخوشن و كۆشكى خەيالى لە ھەوادا بنىات دەنن، لە ژيانى رۆژانە و پراكتىزەدا چەندىن زەبرو خورپەى گورچكېريان دېتەرى كە ناتوانن بەرگەى بگرن.

- پېشەسى سەر كىرگۈزۈشنى كۆزگە ئېلىش ئۈچۈن رەشپىنەدا ناگۇنچىت كە تەنھا روو كىرى خىراپ و ناقتۇلاي روودا و تاكە كەسان دەيىنن و، لە كاتى دەركەوتنى تۈنۈك كىرى چاك و رېكدا چاوى خۇيان دەنوقىنن.
- پېشەسى سەر كىرگۈزۈشنى كۆزگە ئېلىش ئۈچۈن رەشپىنەدا ناگۇنچىت كە خۇشپۇرۋايى زىيادىيان بە خەللىكى، بە ناپاكي و گلاو وەلامدادەدرېتەو.
- پېشەسى سەر كىرگۈزۈشنى كۆزگە ئېلىش ئۈچۈن رەشپىنەدا ناگۇنچىت، كە پىيان وايە كېشەكان ھەر بە قسە و گۇفتار چارەسەر دە كىرىن و ئەو پەندەيان بىرچۆتەو كە دەلېت: ئەو كەسەسى ھەر قسە بىچىت تەنھا وەھم دەدورېتەو.
- پېشەسى سەر كىرگۈزۈشنى كۆزگە ئېلىش ئۈچۈن رەشپىنەدا ناگۇنچىت، چۈنكە نەگۇنجان لە گەل واقىعدا يەكەمىن ھەنگاۋە بۇ لە دەستدانى كاروبارەكان.
- تېۋرە فەلسەفى و پەرۋەردەي و تېۋرى قۇتاجخانەكان كە دوورن لە واقىعەو كار لە مېشكى خەللىكى دەكەن و وايان لېدەكەن كە زىرەكى لە دىدو بۇچۇنئاندا تەنھا بېتە تۈيۈننەو تېرامان و فەلسەفە، لە جىياتى ئەوئەي بېتە تۈنۈك بۇ بېنىنى حەقىقەت و چارەسەرى كېشەكان، تەننەت وايان لېدېت بەو كەسانەي كە بە باشى مېشومرو دىالۆگ دەكەن بلىن "ئەو كەسىكى زىرەكە".
- گەللىك بلىمەتى كارگىرى و ئابورى و سەربازى ھەبوون كە لە كەش و فەزەي ھزرو تېۋردا زىاون و تېكەل بە حەقىقەتى پىراكتىكى خەللىك نەبوون

□ کار کردن پیوستی همیشگی به تازه گهری له رۆح و میتوددا ههیه، چونکه زۆربهی کات به پالنه ریکی گهوره دهست پی ده کری و له گهه تیه پوونی کاتدا خاوده بیته وه تا ده گاته ئه و رادهیهی میکانیکی ده بی و سودی لی نابینریت.

□ سهروکی عاقل مهدهنی بیت یان سهربازی، پیوستی به هاوکاری کومه لیک برپاری داهینه ههیه، که ئه رکیان پاریزگاری کردنه له پالنه ریکی کارو گه شانوهی پشکزی تازه گهری. له م رافه کردنه وه زه روره تیک سهری هه لداوه که ئه ویش بوونی ئه و پسپورانهیه که گرنگی به توئینه وه و ئه زمون دهدهن له دامه زراوه سهربازی و مهدهنی به کاندای.

□ پیوسته سهروک به شیوهیه کی بیگیان و وشک به کۆنگه ریه وه په بوه ست نه بیت، ههروهک چۆن نابیت له گهه دهسه لات گرته ده ستدا به ته نها له بهر گۆرانکاری و په ره سه ندن هه موو شتی هه لگه ریتته وه، چونکه له ئیش و کاری پیشیناندا زۆر شتی ماقول هه به که ده کریت سودی لی وه ربگیریت و بینای له سه ر بکریت و، پیوسته هه رده م ئه و حه قه ش به خۆی بدا که ئه گه ر گۆرین و په ره سه ندن به پی ی یاسا کانی لوژیک بن ئینجا توئینه وه و ئه زمون سودی خۆیان ده بیت.

□ سهروکی سه رکه وتوو هه رگیز نالیت "ئه مه مان له سه ر ئه و بناغه یه دۆزیه وه که له پیش ئیمه دا هه بووه". راسته رابردوو بو رافه کردنی ئیستاو

- روون کردنه و هیله کانی به که لکه، به لام ناتوانیت ئه وانهش رابوه سیتییت که ده یانه ویت ئاینده به کی باشتزو گه شتر بنیات بنین.
- واقعینی راست، بریتی به له تیگه یشتنی فرمان و به اورد کردنی له گهل هی تردا به و مه به سته ی به های ریژه بی ئه و فرمانه بنا سریت و گرنگی به که ی لاوازو فه رموش نه که یین و، ئه و په یوه ندی به دوورو نزیکانهش دابریژریت که له گهل هی تردا کوی ده کاته وه.
 - ئه و که سانه ی بیر کردنه و هیان سنورداره و پیان وایه بنهما دهروونی و کومه لایه تی به کان قاییلی راست کردنه و نه یین، له یادیان چووه که جی به جی کردنیان له کاتی گورانی هل و مهرجی کیشه هه نو که بی به کاند، مه حاله و ناکریت و، نازانن که بنهما نه گوراوه کان بو چاره سهر کردنی کیشه گوراوه کان هه موو شتیکیان پی ناکری و ناته واون.
 - ریشلیو ده لیت: "گه وره ترین مه ترسی له وه دایه که هه ندی کهس ده یانه ویت سیاستی ده ولت پی به پی ئه و مه حه که ئاراسته بکه ن که له ناواخنی کتیبه کانه وه ده ریان هیان.".
 - ناپلیون ده لیت: "هه رگیز ناکریت چاره سهری ئاماده کراو و، حوکه ره ها کان له مه دانی کوشتاردا به کار بهین.".
 - چاره سهری کیشه کان به سروس و نه رم و نیانی و گونجانندی له گهل واقیعه ده کریت، چونکه ورده کاری نایته له مپهر له ناست تیروانیی گشتگرو هه مه لایه نه داو، روشنبیری گشتی به سه بو تیگه یشتن له هه موو

شىتېك سەرەراي چىركىزىدىغان زەين بۆسەرچەم، پەيۋەندى ھېلە دوورو نىزىكە كان.

□ كەسى واقىيى ئەو كەسەيە لە كاتى رووداوى كى و پىردا، لە گەل يە كەم روانىندا، رىگىگى راست دەبىنىت و، بىرىرى نوى بەپىي ھەلۋىستە نوى يە كان گە لالە دە كات و دەيدات.

□ واقىيەت دروست كىردى شتى بە كار ھىنراۋە لەو شتانهى كە مەھالە بە كار ھىنرىن.

□ نايىت لەسەر بىنەماى ئازايەتى و بەختى باش، تىن نەروانىن و سەرچالانە بەرەو پىشەۋە ھەنگاۋ بىرىت، بەپى ئەۋەي لىكۈلۈنەۋە كىرايىت لەسەر تواناى كەرەسەي دۆست و نەيارە كان.

ناپلىۋن دەلىت: "بۆ دەست پى كىردى ھەر كىرىك ئازايەتى سودمان پىدە گەيەنىت بەلام بە تەنھا نامانگەيەنىتە كۆتايى كارە كەي.

□ ھەندى كەس ھەن تەنھا سەختى و دژۋارى يە كان دەبىن و، ھەندىكى تر نايانزانن، بەلام باشتر وايە لايەنى چاكەۋ خىراپ ۋەك حەقىقەتى خۇيان بىسنىن و، لە يە كەمىان ھىز ۋە رىگرىن و دوۋەمىشيان تىك بىشكىنن.

□ كەسى واقىيى كارۋبارە كان ۋە كو خۇيان دەبىنىت ئىنجا لە پىناۋى باشكىردىندا كىردە كات، بۆ ئەۋەي چاكىز بىت لەۋەي كە ھەيەۋ بگاتە ئەۋ ئاستەي كە دەبىت پى بگات.

□ گهليڪ بيروڪو ريڪنڊري چاڪ هديه، بهلام بهڪهٿڪي ٺهوه نايهه له
ڪات و ڙينگهه ڊياري ڪراوڊا جي به جي بڪرين. سهروڪي چاڪ ٺهوه ڪهسه
ڪهه بتوانيت له نيوان "ده ڪريٽ، مهاله" ڊا جياوازي بڪات.

- مېھرەبانى و نەرم و نيانى بە كەلك و بەرھەم ھېتەو كار كىردن ئاسان دەكات و دژوارى يەكان بە خەسلەتتىكى دلگىر رووپۇش دەكات بە تايىھەتى ئەو كاتانەى كە ھەمووان وا تېدەگەن ئەوھى سەرۆك بە سەرياندا دەيسەپىتتە لە رووى قورسايى پېشەبى يەو، لە پىناوى بەرژەوھەندى گىشتى داىھ.
- خۆشەويستى ھەمبەر لە نيوان ئەندامانى يەك كۆمەلدا دەبېتە ماىھى فەراھەم كىردنى يە كىتتى كە زامنى گونجاندىنە لە كار كىردا، سەرۆكى عاقل دەزانىت چۆن ئەو خۆشەويستى و لەيەك تېگەيشتنە بلاو دەكاتەوھ لە نيوان بەر فرمانە كانىدا.
- سەرۆك رېزو پېزانىنى بەر فرمانە كانى، لە رېگى ناسىن و پېشكەش كىردنى پەندو ئىنەى پياوھتى و جەسورى و دىسپلېنەوھ چىنگ دەكەوېت. پاشان بروا خۆشەويستى لە رېگى گىرنگى دان بە ژيانانەوھ، بە گوى گىرتن لە ھەموو شتىكى وردو بچوك دەستگىر دەبېت بە مەرجىك ئەو شتانە دىسپلېن تىك نەدات، ئەمەش لە كاتىكدا دە كىرت كە تىيانبگە يەنېت لە دواى بەرژەوھەندى گىشتى يەو، گىرنگى بە بەرژەوھەندى تايىھەتى ئەوانىش دەدات.
- وا لە پياوھ كانتان بگەيەنن كە ھەست و نەست و مەسەلە كانىان، ھەست و نەست و مەسەلەى ئېوھن.

- ٽاموڙگاريه ڪانتان به ريڱاڀه ڪي بريندار ڪهر ٿاراسته ي بهر فرمانه ڪانتان مه ڪهن و، و ايان لي مه ڪهن ليتان دوربڪه ونه وهو شوپنتان نه ڪهن، خوتان بجنه نه ريزي ٿه وانه وهو ٽاموڙگاري وهڪ ڪورته يه ڪ له ٿه زموننه ڪاني هاوڙي يه ڪ يان براي ڪي گه وره پيشڪهش بڪهن.
- ريڱا مه دن له نيوان ٿيوه بهر فرمانه ڪانتاندا بوشايي به ڪي ساردو خاموش و پاريزگار دروست بيٺ. بروا خوشه ويستي يان، به هوي ناسيني شه خسي و گرنگي دان بهو ڪيشانه ي له ميشڪي ٿه واندا يه، مسوگر و ڪيش بڪهن.
- قسه ڪردن له گهل سهر بازداو ٿيگه يشتني ههست و نهستي، ٿه وهت بو فراهه م ده ڪات ڪه مه سه له تايه تي يه ڪان گرنگي پيڏه دري و ليڏه ڪولر ٿه وهو له دهستي ڪي ٿه ميندا پاريزراوه ڪه ههول ده دات له چوار چيوه ي توانا ڪانيدا جي به جي يان بڪات به بي ٿه وه ي له بهر ٿه وهندي گشتي ٿي پهر ي و بيخاته مه ترسي يه وه.
- ٿاده ميزاد به شيوه يه ڪي غه ريزه يي ههز به وه ده ڪات به نه رم و نياني و ٿيگه يشتنه وه رهفتاري له گهلدا بڪريٽ و، نايه ويٽ خوشي و ناخوشي يه ڪاني وهڪ مه سه له يه ڪي ڪه م بايه خ له لايه ن ڪه ساني تره وه ته ماشا بڪريٽ، به لڪو پي خوشه هاوڙي و ڪهس و ڪارو سهرو ڪه ڪاني به هي خوياني بزائن، بويه ٿه وه سهرو ڪه ي ڪه گرنگي به بهر فرمانه ڪاني ده دات، به هوي ٿي ڪهل بوون له گهلاندا له ساهه وه خته ڪاني لاوازي مروڦايه تي دا، ده توانيٽ خوشي و شادي به خيرا يي بخاته دل يانه وه.

ھەتا كۆتايى بە گۆشە گىرى دەمىنەو، ھەندى جار ئەو ھەولە گەورانەدى كە سەرۆك دەيدات و سەرکەوتنى پىنابرىت و ئاومىدى دەكات و ھەماسەتى ناھىلىت. ئاگاداربن و سل بکەنەو ھەو چرکەساتە ناسکانەدى كە ھەموو شتەكانى دەوروبەرتان بانگەشەى ئاومىدى دەكەن و بۆنى بى ھىواییان لىدىت، نازايەتیتان لەدەست مەدەن و مرؤف دوستانە لەگەل ھەمواندا رەفتار بکەن و گوی مەدەن بە بچوکی و كەمىيان و، جارېکی تر سەرلەنوی كەش و ھەوای كارکردن، پر لە سۆزو خۆشەويستی بکەنەو.

□ تەنھا خراپەكاران ديارن و چاکەكار ھەردەم شاراوہیە، شکسپیر دەلیت: "ئیمە ھەلەکانى یەکتە لەسەر مس دەنەخشیین و بەرجەستەى دەکەین پاشان چاکەکان لەسەر رووی ئاو دەنوسین"

ئەمەش دياردەيەکی سروشتى و باوى مرؤفایەتىیە، چونکە کارى باشە لەگەل دوبارەبوونەو ھەدا بە سروشتى دەردەکەوت، بەلام بەھۆی دوبارەبوونەو ھەى کارى خراپەو ھەسەر ئارامى لەدەست دەدەین.

ئینجا بۆ ئەو ھەى سەرۆک توشى ئەو جۆرە ھەلانە نەبیت باشتر وایە ناو بەناو کاربكات بۆ دەرخستنى لایەنى چاک و خراپى شوین کەوتوووان تاكو بیاندۆزیتەو. خۆ ئەگەر چاکەکانى بینى با بە چاوى سۆزو بەزەبىیەو ھە لە خراپەکان بروانیت. ئەگەر خراپەشى بینى با لە پیناو چاککردنى دۆخەکەدا تېیکۆشیت و بىرى نەچیتەو ھە کە سەرۆک لە خزمەتى ئامانجى گشتى و بەر فرمانەکانیدا یە.

- بەدوای خالە لاوازه كانی مړوڤدا بگهړېن و بهرلهوهی بهر فرمانه کانتان داواتان لیکه، خوتان چاره سهری بۆ بدۆزنهوه، بۆ نهوهی ناچار نهبن له پیناو هیئانه دی مه بهسته کانتاندا داوای یارمه تی و کۆمهك له كهسانی تر بکهن تاكو نه چنه ئاستی نهوانهوه كه زمان لوس و مهرایی كهرو بهدكارن.
- ئەو ئەفسه رانهی سلّ ده كه نهوه لهوهی سهختی و دژواری سه كانی بهردهمی جی به جی كردنی فرمانه كان به سهروكه كانیان بلین، ئەوا بیئانهوی و نهیانهوی زیان به بهرژه وهندی گشتی ده گه یه نن، چونكه بواری راست كردنهوه و داخستنی فرمانه كانیان له بهردهمدا ماوه، ئەگه زانیاری راست و دروستیان به دهست بگات و پینان زهروور بیّت.
- بۆچی ئەو ئەفسه رانه زانیاری سه كانی به تهواوه تی ناگه یه نن؟ دیاره له ترسه وهیه كه نایانهویت به سلبی و رهشبین وه سف بکړین له لایه ن سهروكه كانیانهوه كه روژگار بوی دهرخستون دلره ق و ساردو بی ههستن و به سۆزو نهرم و نیانی یهوه گوئیان لی نه گرتوون و به شداری ههست و نهستیان نه کردوون.
- پیویسته سهروك سۆزو نهرم و نیان پيشانی بهر فرمانه كانی بدات، تا بیته بهلگه بۆ نهوهی بیسه لیئیت له کاتی سهختی و دژواریدا ههز به یارمه تیدانیان ده کات. ئەو دهر و نانهی نیگه ران و تورهن پیویستیان به كه سیكه به رووی خوشه وه هیوایان پیبیه خشیّت. ئینجا ئەگه سهروك سۆزو نهرم و نیانی تیا دا نه بیّت، ئەوا بهر فرمانه كانی ناچار ده بن گازنده و گلەیی خوئیان بهرنه لای كه سیکی بی تواناو كه مته رخدم. بهمهش كهش و فهزایه کی پر له دلره او کی و

گومان دەكەوتتەو ھو گیانی ورەبەرزى دادەبەزىت و رۆژ لە دوای رۆژ ئەم مەترسى بەش زیاترو گەورەتر دەبێت.

دەست و دلباشى

- رەنگە دلرەقى سەرۆك، سەربازەكان بترسىنى و بییانكات بە كۆیلە، بەلام بۆ حزمەت كردنى ئامانجى پىرۆز، كارکردنمان لە گەل كۆیلەدا پى قبول ناکریت.
- خەلات كردنى سەرکرده لەو ھەدا نی یە سەرۆكە كانی ستایشى بکەن، بەلكو لە پەيوەست بوونی بەر فرمانەو ھەبە بە دلباشى و ھەستیارى سەرۆكە كەیانەو ھە.
- لاروی دەلیت: ئەگەر بتەویت نرخی سەرکرده بزانیست بگەر پیرەو ھە بۆ تیروانینى بەر فرمانە كانی نەك وەسفی سەرۆكە كان.

- ئێمەى مرۆڤ بەپێى سروشت و دەروونی خۆمان شتەکان دەبینن و، ئەو کەسەى دەست و دلێ باش بێت، هەموو دەورووبەرە کەشى بە باشى دەبینت.
- جورج دوهاىم دەلێت: "کاتێک مرۆڤ هەست بەو دەکات کە دلێ باش لە گەردووندا نەماو، دەبێت ئەو حەقیقەتە بزانیت کە باشى تەنها دلێ ئەوى بەجى هېشتوو".
- کەسێک دەست و دلێ باش بێت کاروبارەکان لە گۆشەنیگای چاکەو دەبینت و، ئەگەر گفتوگۆ لەسەر تیۆریک بکات، ئەوا بەدوای کاکلەى حەقیقەتدا دەگەرێت، ئەگەر حوکم بەسەر رەفتارى کەسیکدا بدات و بە هەلگری شتى چاکە ناوزەدى بکات و ئەو کەسەش لە راستى دا ئەو شتەنى تیا نەبێت، ئەوا گریمانى ئەوى کردوو کە ئەو کەسە ئەیهوێت بە زۆر کار هەلبسیت و، باروزروف رینگای پێنەداو. لە شیکارى دەروونی مرۆڤیکدا تێدەکۆشیت سەرجهم توانا پیرۆزەکانى بدۆزیتەوه.
- ئەو سەرۆکەى دەست و دلێ باشە لە بریار دەکردندا شەرمەو ناتوانیت دلێکان بەلای خۆیدا رابکێشیت و تیناکۆشیت بۆ گەشتن بە مل کەچایەتى نمونەبى. کردنەوى دلێکان و مل کەچ بى کردن لە یەک کاتدا تەنها ئەو سەرۆکە دەتوانیت کە جەسورو بەهێزو دلێ باشە، چونکە دەسەلاتى بەهێز لە سەر بنەمای خۆشەویستی قول راگیر دەبێت.

- كارامەتلىرى ئۇ كاتە دەست يېزى دەكات كە ئىرادە بە بى ھېزى خۇى بىسەپىتى.
- زال بوون بەسەر پىواندا بەبى زال بوون بەسەر دلىاندا كارىكى مەھالە.
- ھىچ فرمانىك بەرھەمى نابىت ئەگەر خۇشەوۈستى لەگەلدا نەبىت، زۇر لى كىردن ئەو ەندەى پىدە كرېت راستەو خۇ ئەر كىكى دىارى كراو جى بە جى بكات، بەلام ناتوانىت "دەروون و دلە كان رازى بكات" كە پىۈستىن بۇ ھەر سەرۈكىك كە بىسەوۈت كارو فرمانە كەى بە تەواو ەتى كۆتالى پى بەپىتىت و، تەنھا ئەو كاتانە سەربازە كان ھەست بەو "رازى بوونە" دە كەن كە دلنیا دەبن لەو ەى سەرۈك بە قولى خۇشيانى دەوۈت و دلسۇزبانەو، بزىنن بە جەستەو رۇح لە پىتاوى ھىنانەدى ئامانچىكى كۆمەلدا ئارەزووى خۇبەخت كىردنى ھەدە. جا ئەگەر ئەمەدىان بۇ بەدى ھاتىت، ئەوا ھەموو تۈنانا كانىان دەخەنە كار و ئىشى قورس و زەھمەتەش ئەنجام دەدەن. ئا لىرەدا ئەتوانىت خۇى بە سەرۈكى راستەقىنە بزىت.
- ئەگەر لە نىوان سەرۈك و بەر فرماندا بىروا و متمانە نەبىت، كارى بەرھەم ھىنەش ئەنجام نادىت و، بەبى خۇشەوۈستى راستەقىنەش دەتوانىت بەسەر ھەموو ئەو كەسانەدا زال بىت كە بۇ ھىنانەدى يەك ئامانچ كار دەكەن ئىت لەھەر پلەو جىگايە كدا بن.
- بەھى كۆمەلە كەسان بۇ دە ئەو ەندە بەرز دەبىتەو، ئەگەر سەر كىدە كەيان رىزىان بگرىت، بەلام ئەگەر لەگەل سەر كىدە كەيان بى ئەو

ھەست و سۆزەى نەببىت ئەوا بەشپىك لە نرخ و بەھای خۇيان لە دەست دەدەن.

□ دىستوىفسكى لە كىيى برايه تى كرامازۇفدا دەلبىت: "ئەى برايان لە گوناھى ئادەمىزاد مەترسن "مەتۇقن" مرۇفتان خۇش بوى تەنانەت لە كاتى گوناھىشدا، چونكە ئەوئەبە ئەو خۇشەوىستى يەى كە لە خۇشەوىستى خودايى دەچىت".

□ گۇستاف لۇبۇن دەلبىت: "قسەيە كى باش ئەگەر لە دلئىكى باشىشەو دەرنەچىت باشترە لەوئەى لە عەقلىكى رەقى توندوتىژەو ھاتىت".

□ فۇش دەلبىت: "ھەتا پلەى سەرۆك بەرزتر ببىتەو پىويستە زياتر دەست و دل باش بىت"

□ گاز "ئەو دەزگايەى بزمارى پىھەلدە كىشرىت" ئەتوانىت ژىشكىكى خۇ گرژكردو بكاتەو، بەلام ناتوانىت دلان بكاتەو.

□ دەروونىك بە گەورە وەسف دەكرىت، كە ئازادو نەرم و نىان و ھۇگرو جەماوئەرى خاكەرايى بىت و، ئەو كەسەش كە بۇى دەروانىت دوربىى يا نرىك رىزى لىدەگرىت و تا زياتر تىكەل بىت لە گەلبىدا ئەوا زياتر خۇشى دەوئىت، ئەو دەروونە بە سۆزو خاكەرايىەو سەردادەنەوئىت بۇ بەرفرمانە كانى، ئىنجا بەبى مل كەچ كرددن دەگەرپتەو بۇ سروشتى جارانى خۇى، دەروونىكە ھەمووان بە ئاسانى و بەرپىژەو نرىك دەبەو لىى لەبەر ئەوئەى خۇشەوىستى و دلگىرى پالىان پىو دەبىت.

□ سهربازان نهو پیاوه لاوازه یان خوش ناویت کاروباره کان بهره لا ده کات و به کرده بی و توندوتولی نهنجامیان نادات، بهلام بهدوای پیاویکی بههیزدا ویلن که بتوانیت رابهری یان بکات و جلهوی کاروباره کان بگریته دهست، نهوان به غه ریزه پیمان وایه سه رژیکی ساده و هیچ له بارا نه بوو مه ترسی هه یه بو سهر بهرژه ونندی به کانیان.

□ نهفسه ریکی ملازم له وهسفی سهر کرده ی گروهه که یاندا ده لیت: سهر کرده که مان که له پله ی نقیب دا بوو، دلر هق و له هه مان کاتیشدا دادپه روهر بوو، هیچ که سیك بیری له سه ریچی یان جی به جی کردنی خراپی فرمانه کانی نه ده کرده وه، هه رده م پیمان و ابوو له گه لماندایه و چاودیریمان ده کات ته نانهت نه گهر له بهرچاویشمان نه بووایه. له کاتی کار کردندا گروهه که ی ده پشکنی و زور به وردی و دادپه روهرانه هه نگاوی فراوانی دهنو له ملانو ده چوو بو نهولا و که مته رخمی نه ده کردو ریگی به هیچ سهربازیک یان هیچ نهفسه ریک نه ده دا نه ر که که ی خوی فه راموش بکات و بیخاته پشت گوی.

کاتیک هاوکاری بووم و له گه لیدا دهرده چووم، دهمدی زور به زیاده وه ورده کاره، هه ندی جار له و بروایه دا بووم که ده بوایه له هه ندی جیگادا چاویوشی بکات، بهلام نیستا هه ست ده که م که له سه ر حه ق بووه، چونکه رژیتم و ریک و پیکی به رده وامی، هه ر به که بهک زور چاکتره له گه نده لی و په شیوی و نازاوه، خوپاراستن باشتره له چاره سه ر کردن.

ههتا سه‌رپیچی کهر له پله‌ی به‌رزتردا بووایه، ئەم توندوتیژ تر دەبوو له‌گه‌لیدا، چونکه له دیدو بۆچونی‌دا پله‌وپایه‌و پێشه‌وایی و نوێنه‌رایه‌تی ناییت بکه‌وینته‌هه‌له‌وه‌و، ده‌بی‌ت خزمه‌تگوزاری ئه‌رکه‌که‌ی سه‌رشانی بی‌ت نه‌که‌ به‌رژه‌وه‌ندی‌یه‌ تایبه‌تی‌یه‌کان و، هه‌رگیز سه‌لی نه‌ده‌کرده‌وه‌ له‌ سه‌ره‌نش‌ت کردنی ئه‌فسه‌ره‌کانی ئه‌گه‌ر پێویست بووایه، ئه‌وانیش رقیان لی هه‌لنه‌ده‌گرت.

□ هه‌ندی‌ به‌رفرمانی هه‌یه، به‌هه‌ر نرخی‌ک بووه‌ ده‌یه‌و‌یت خۆی ده‌ربخات و، هه‌موو هه‌ولێک له‌و‌پێناوه‌دا ده‌خاته‌ کار، ده‌یه‌و‌یت خۆی به‌ریتسه‌ پێشه‌وه‌ له‌سه‌ر حسابی که‌سانی تریش بی‌ت به‌لایه‌وه‌ مه‌به‌ست نی‌یه، هه‌رچی بۆنه‌یه‌ک بی‌ته‌ پێشه‌وه‌ به‌ خراب باسی هاو‌ری‌و هاو‌کاره‌کانی ده‌کات، تا له‌و رینگایه‌وه‌ به‌ شکاندن‌ی هاو‌ه‌له‌کانی سه‌رکه‌وتن پیشان بدات. ئا لێ‌ده‌دا پێویسته‌ سه‌رۆک جه‌سو‌رو کرده‌ بی‌ت و له‌گه‌ل ئه‌و جو‌ره‌ که‌سانه‌دا توندوتیژ بی‌ت و نه‌هیل‌ی‌ت تی‌ه‌رن به‌سه‌ری‌دا، چونکه‌ که‌مه‌ته‌رخه‌می و سه‌ستی له‌ گه‌لیاندا، گیانی کارکرن و گرنگی پیدان لاواز ده‌کات و، ئه‌و که‌سانه‌ش که‌ به‌ وێژدانه‌وه‌ کارده‌که‌ن به‌ره‌می خۆیان سوکترو که‌م بایه‌ختر دیته‌ به‌رچاویان له‌ ئاست که‌سانی زمان لوس و مه‌رایی که‌رداو، هه‌ریه‌که‌ له‌ بازنه‌ی کاره‌که‌ی خۆیدا سو‌ر ده‌خوات و گیانی هاو‌کاری کردن نامین‌ی و له‌یه‌ک تی‌گه‌یشتن ده‌بی‌ت به‌ ترس و سه‌له‌مین‌ه‌وه‌و، هه‌ول‌ه‌کانیش له‌ پیناوی مانه‌وه‌دان له‌ که‌ش و فه‌زای ژه‌هراویدا.

- ھەندى بەرفرمانى تر ھەن مەترسیدارتىن و بە ئاسانى نادۆزرىتەو، لە بەردەمى سەرۆکدا ھەماسەتیان زۆرە و بە پالئەرتىكى بەھىزەو لارە مل و مل کەچى ھەموو فرمانىکن و، لە بەردەمى ئەو کەسانەدا کە لە خۆیان پلەیان بەرزترە، بوون و کەسىتىیان بە تەواوى دەتویتەو، لە گەل ھەموو بەرفرمانىكى تردا بە توندوتیژی و کینە لەدلى مامەلە دەکەن و بىر لە تىگەیشن ناکەنەو ھەز بە یارمەتى دان و خەلات کردنى ھىچ کەس ناکەن. لىرەدا پىویستە سەرۆک ھۆشیارو کارامە بى و ھەموو تاکەکانى خۆى بناسى و لە رىگا ئەزموونى پراکتىكى بەو زانیارى ورد بەدەست بجات، نەك لە رىئى روالەتەکانى ریزگرتنى سەرزارە کى یەو.
- سادەو خۆش رەفتارىن، بەلام بەرەو لیوارى ساویلکەى خەل مەبنەو نامادەیتان تیادا بیت برواو متمانە بەن بە خەلکى، بەلام لەکاتى خۆى داو بەو کەسانەش کە شایستەى ئەو بروایەن.
- برواو متمانە بە بە خەلکى بەلام ناییت بى خەم چاوبنوقىتى و بە ئارامى لىئى بھووت، ئەگەر خەوتیت چاویکت با بنوقىت و چاوەکەى تریش با کراوەو بیدار بیت و چاودیئى بەرژەو ھەندى گشتى بکات.
- یاریدەدەرە کانتان بھەنە باشترین ھەل و مەرجى کارکردنەو، دەسەلات و لىپىرسراویتى و ئەرکەکان بە وردى بھەنە بەرچاویان، پاشان بە بەردەوامى و بەپىئى بارو زروف و بەرھەم و دلسۆزى لە کارکردندا، بۆیان زیاد بکەن، ئەمە باشترە لەوہى بە رەھایى و بە بى حساب ھەموو شتەیکان

بىدەننى، ئىنجاغا بەنچارى و لە ئەنجامى ھەلەى زىرو كەم توانايى كەمىان بىكەنەو، چونكى ئەو كەسەى لەگەل دەسەلاتدا رابى و خوروى پىو بىگىرىت، بە ئاسانى وازى لى ناھىيىت، ئەوەى دەسەلاتى پىدىرى ئايداتەو مەگەر لى بىسەنرىتەو.

□ كاتىك سەرباز رى سەرۆكەكەى دەگىرىت كە بزائىت سەقامگىرو چەسپاوەو بەپى خەزو ئارەزوو كانى خوى رەفتار ناكات و، لەگەل ھەر رايەكى ترادا راي خوى ناگۆرىت و، تەنھا گوى لەو كەسانە بىگىرىت كە بە بەلگەو دەدوین و، تەنھا لە بەردەمى خەق و لۆژىكى راستدا، ھەستەردارى راكانى خوى بىت.

□ رەنگە بەھوى غىرەو بەرژەو ھەندى تاكە كەسى يەو، بەر فرمانان لە پىش بىكى دا بن بۆ بردنەو سەرۆك و گەشىتن بە رىزو رازى بوونى، بۆيە دەبىت سەرۆك ئەم جورە ئارەزووانە بدۆزىتەو بىناناسىت، چونكى مەترسى يان بۆ سەر يەكىتى و يەكپىزى ھەيە، سەر كەردەى خاوەن ئەزمون و پەرورەدى مەيدان ھەست بە سەرچاوەى لاوازى دەستەو تاقمەكەى دەكات، ھەرەك چۆن شوپىرىكى شارەزا دەزائىت لە چ شوپىرىكى ئۆتۆمبىلە كەيدا لە كار كەوتنى شاراوەو نادىار ھەيە، دەبىت بىگەرىت بە دواى ھۆكارە كانىداو بە ھىمنى و چاوكراوھى و دلغراوانى يەو چارەسەريان بىكات. زۆر جار لەوانە يە سەرچاوە كەشى قسەيەكى ئاسايى يان رەفتارىكى سىروشتى بىت، كە بە سو كايەتى و شكاندن تەماشاو ھەژمار كرايىت.

دادپەرۋەرى

- سەربازان ھەر بە زگماك ھەز بە بەرقەرار بوونى دادپەرۋەرى دەكەن، لە نيوانيانداو، ھەر كە ھەستيان كىرد سەرۆكە كەيان ستەميان لى دەكات، ئەوا كار تى كراو دەبن و شۆرپى بەرپا دەكەن تەنانەت ئەگەر سەر كىردە كەيان كەسىكى خۆشەويستىش بىت.
- رەنگە سەرباز ماندوو بوون و دژوارى پى قبول بىرەت، بەلام لە بەرامبەر رەفتارى پى بناغەو كۆپرانەدا خۆى پى راناگىرەت، خۆ ئەگەر ئەو زامەش لە دلىدا خامۆش بىتتەو دەرى نەبىرەت، ئەوا رۆژنىك دادپت لە شىۋەى رق و كىنەيەكى قولدا بىخاتەر وو.
- دادپەرۋەرى واتە دابەشكردىكى رۆشن بىنانەى ستايش و سەرزەنشت كىردن واتا دان نان بە كىردەوۋە چاك و ھىزرو بىرى داھىنەرانەى بەر فرمانان و قول بوونەو تىياندا و، ھەرۋەھا چاوپۆشى لە شكست و نوشستى ئەو

- سەل بىكەنەۋە وىژدانىتان ھەبىت لە كاتىكدا ھوكم بەسەر ئەو كەسانەدا دەدەن كە لە مېژە نەتاندېوون، تەنھا پىشت مەبەستەن بە بېرەۋەرى و ئەو شۆينەۋارانەى لە دەروونتاندە بەجىيان ھېشتوۋە. چۈنكە بە تېپەربوونى كات ھەموو شىتەك دەگۆرى و خراب چاك دەبى و بە پېچەۋانەۋە.
- چەرچەل دەلەت: "من شانازى بەۋەۋە ناكەم كە ھەرگىز راي خۆم لەسەر شەك و تاكە كەسان ناگۆرم، چۈنكە دەبەنگى مەرۋفە لەۋەدایە كە ھەرگىز راي خۆى نەگۆرى، ئەمەش ۋەك ئەۋە وایە نەيەۋىت شت فېربىت".
- لە ئاكامى كەدەۋەى كۆپرانەۋ نادادپەرۋەرەنەى سەرۋكە كانەۋە، گەلەك پىشكۆى ياخى بون و راپەرېن، لە دلى سەربازاندا، لە كاتى شەردا كەپەيان سەندوۋە.
- سەربازان بەدۋاى سەرۋكەكى رېژداردا دەگەرېن كە بە رېزو پېزانىنى خۆى گۆشيان بكات تا خۆيانى بۆ بەخت بىكەن، بەلام ئەگەر روبەرۋى كەسېكى ترسنۆك و ستەمكار بوونەۋە، ئەۋا ئەۋ ھەزە پېرۋزانەيان بەلای كېنە لە دلى و ياخى بوون دەشكېتەۋە.
- پېۋىستە سەرۋك يارىدەدەرەكانى ناچار بكات بەدادپەرۋەرى و شەرەف مەندىيەۋە مامەلە لە گەل بەر فرمانە كانياندا "سەرباز بن يان كرىكار" بىكەن، ئەمەش بېگومان نەركىكى قورسەۋ پېۋىستى بە وردىبىنى و ئاراستە كەردن و ھەستى دروست ھەيە، چۈنكە پېۋىستە لەسەرى رېگا نەدات بە

رېزگرتنى مرۇڧا

- دەپپىت سەررۇك ھەمىشە ئەۋەى لە ياد بىت كە بەرفرمان و دارودەستە كەى ئادەمىزادن و، بەررۇەۋەندى و ھەست و نەست و مەشغەلەتى خۇيان ھەپەۋ، ھەۋل بىدات ئەم مەسلانە بە وردى و نەپتى تەۋاۋە گرنكى پىدات.
- كىشەى كۆمەلەپەتى جگە لە مەسلەى رېزگرتنى ھەمبەر ھىچى تر نىپە.
- پىۋىستە سەررۇك بەھای مادى و مەعنەۋى و پىاۋەكانى بزائىت، ئىنجا ھەر كەسە بەپىى نرخی خۇى مامەلەى لە گەلدا بكات و ئەۋەش لە ياد نەكات كە مرۇڧى نازادو ھۆشمەندن.
- سەرباز مرۇڧەۋ، مرۇڧى نازادىش جگە لە خۇى مل بۆ كەسى تر كەچ ناكات و قىۋلى ناكات كەسىكى تر، ئەم بە مولكى خۇى بزائىت، چۈنكە ئەۋە گەرانەۋەپە بۆ كۆپلەپەتى و خاۋەندارىتى مرۇڧا لە لايدن مرۇڧەۋە.

- سەرەكى تىرىن ئىشى سەرۆك خىزمەت كىردى، بەلام ھەموو ئىشەكانى سەرۆكىش تەنھا خىزمەت كىردى نى بەس، لىرەدا پىرسىارىك لەسەر ئەو ئەركە دەكرىت كە گىرنگەو بە كەلكى بەرژەو ەندى گىشى دىت، بەلام لە زامىن كىردى دا سووكا يەتى بۆ بەجى ھىتەرانى لەخۆ كىرتىت، دەبىت بە كەلكى چ بىت؟
- بەرفىرمانەكان ھانبدەن بەرگەى لىپىرسراوتى بگىر و تىيان بگەينەن بۆچ مەبەست و مەرامىك كاردەكەن، ئىنجا وازىيان لى بەينىن ئازادانە بەكارى خۇيان ھەلىستىن.
- ھەركەسىك گىرنگى تايىتەتى خۇى ھەيە، نەك بە تەنھا ەك ھاوولالتى يان ئەندامىكى كۆمەل، بەلكو ەك براو ئادەمىزادىش.
- ھىچ كەسىك سەرشۆرى و كۆيلايەتى قىول ناكات بەلام ھەموو كەسىك خىزمەت و كار كىردى قىولە، لەو ەش زىاتىر غەرىزەى دىلسۆزى خۇى دلى تىر دەكات، بە مەرجىك دلىيا بىت لەو ەى سەرۆكەكەى رىزى دەگرى و بروا و مەمانەى دەداتى و ەك مەرۆفە مامەلەى لەگەلدا دەكات.
- سەرباز لە قسەكانى سەرۆكدا، ئەو ە ھەلدە ھىنجىتى كە دان بە كەسايەتى دا نراو ە رىزى لى گىراو ە، ەك ئەو ەى قسەكان بروسكەى مەرۆفنىك بن بۆ مەرۆفنىكى تر بەبى لەبەرچا و كىرتى نىشانەو پلەو بارى كەسەكە.

- لەم قساندا مەبەستمان لەو نەيە سەرۆك زىمان لوس بىت و لە گەل بەر فرمانە كانىدا پەيوەند لاسىكى و نەرمى بى ئەندازە بەستىت، بەلكو ئىمە بەدواى پەيوەندى يە كدا دە گەرىن كە ماىە شىنانى پىوە كرىن بىت و، سەرۆك و بەر فرمانە كانى ھەرىە كە لە شوىنى خوىوە كارىكەن لە پىتاوى خزمەت كرىن بە يەك نەركى پىرۆز.
- رەنگە وشە يەكى بى سەرو بەر يان دەستە واژە يەكى سوک و ناشرىن بىتە ماىەى دروست كرىنى رقىكى قول و، رۆژى لە رۆژان بىتە ھەوىنى ياخى بوون.
- تا سەرۆك لە پلە و پاىەدا بەر زتر بىت، لە بەرامبەرىدا بەر فرمانە كان ھەستىارو ھەساستر دەبن، ھەك چۆن رمىك تا لە بەر زتر ھەو بەكە و پتە خوار ھەو زىاتر دە بىرئ و كارىگەرتەر دە بىت.
- بە جنىودان بە ھەى سەرۆك دىتە خوار ھەو رىزى كەمتر دە بىتە ھەو، لە دەروونى بەر فرمانە كانىدا زامىكى قول دروست دە كات كە سارپىر نە بىت.
- سەر كرىدە يەك لە نوسراو پىكدا كە بۆ كورە لاو ھەفسەرە كەى خوى نوسىو ھە دە لىت: لە گەل سەربازە كانتدا دەستە واژەى رەق يان جنىو بە كارمە ھىنەو، لە بەرامبەرىاندا قسەو گوفتارى ناشرىن دەرمە بىرە. چاك بزانه ئەمە تا قە رىگايە كە بۆ ئەو ھى رىزدار بىت و فرمانە كانت ماقول و بە جى بن و ھەرىە كە بە ئارەزووى خوى ھەول بەدات لە نرىك ترىن كاتدا جى بە جى

پەند پېدان

- وەك ئەو سەرۆكانە مەبىن كە فەرمان بە چاكە دەدەن و خۆيان لە بىرچۆتەو، ئەو جۆرە كەسانە بە خراپتەين سەرۆك ھەژمار دەكرين.
- سەرۆك بىدوئەت يان نەبەوئەت، قىبلەگای تېروانىنەو سەربازان چاويان لىيەتى و لاسايى دەكەنەو و شوپين پىي ھەلدەگرن و، ھەتا لە دلى بەرفرمانە كاندا نرخی زياتر بىت، نرخی و بەھای نمونە كانىش كە دەبەيتەو، زياتر دەبىت.
- ئەوئەندەى كردار فېرى شتمان دەكا گوفتار فېرمان ناكات، چونكە ھزرو بنەما تيۆرىيە كانمان بۆ دەكات بە شت و مەكى حەقىقى بەرجەستە كراو.
- خەلكى گوى بە زانبارى لۆژىكى رەھا و عەقلى دروست نادان و شوئى ناكەون، چونكە دەبانەوئەت ئايدىيى بالآ بە بەرجەستە كراوى لەو

- زۆر جار دەيىسىن كە ژىيانى تايىھەتى فلانە كەس مولكى خۆيەتى و، سەرۆك تەنھا لە كاتى كارى رەسمى دا دەبىت پەندو ئامۆزگارى دابدات، ئايا ئەمە راستە؟ ئايا جياوازى ھەيە لە نىوان رەفتارى تايىھەتى و گشتى دا؟
- ھەندى كەس ژىيانى تايىھەتى جىيادە كەنەوہ لە ژىيانى گشتى، ھەندىكى تر دەللىن بەر فرمان دەخوازىت سەرۆكە كەى نمونەبى بىت چ لە كاتى كار كرىندا يان لە دەروەيدا بىت، لە راستى دا پەندو ئامۆزگارى دادان لە كاتى ئىشى رەسمى دا كارىكى باش و زەرورە، بەلام پەندو ئامۆزگارى چاك برىتىيە لە پەندىكى كامل لە ھەموو شوين و جىگايە كدا.
- ھەتا پلەو پايەى تاكە كەس بەرز بىتەوہ، چاودىرى سەرۆكە كە كانى لە سەر كەم دەبىتەوہ، بۆيە پىويستە وىژدانى لە گەل بەرز بونەوہى پلەو پايە كەيدا زياتر بچولت و بكە وىتە گەر، چونكە بە كەم بوونەوہى چاودىرى سەرۆكە كان، چاودىرى بەر فرمانان زياد دەكات، ئەو بەر فرمانانەى كە ھەردەم لە رەفتارە كانى سەر كرىدە دا بەدواى پەندو ئايدىباى بالادا دە گەرىن و لىى دە كۆلنەوہ.
- فوش دەللىت: جاران باوهرم بە دوو شت ھەبوو، دان بەخۇدا گرتن و وىژدان، بەلام ئىستا باوهرم بە دوو شت ھەيە وىژدان و زانين، بۆيە وىژدانم خستە پىش زانينەوہ چونكە ئەسلى ھەموو كرىدەوہ كە.

سەۋاد

□ مەعرىفەت بىنچىنە دەسلەپتە يەككە لە كۆلەكە كانى. بەھای مەعنەۋى سەرۆك بە زىادبۇونى زانىارى يە كانى زىاد دەكات بۆيە پېويستە گەشەيان پى بەدات تاكو بتوانىت بە چاكتىن شېۋە خزمەت بە ئامانجە كەى بىكات.

□ لىكۆلىنەۋەى تايىەتى و دارپىژراو زەرورەتەو لەنىۋ مەسلە كانى دىلسۆزى و شەرەفمەندى داىە، ھىچ شتىك لەۋە خراپتر نى يە كە سەرۆك لە سنورى زانىارى يە كۆنە كانى تېنەپەرپىت و بەلايەۋە بەس بىت و، لەگەل پەرەسەندنى زانستدا نەرووات كە بە رەۋتىكى خىرا رى دەكات و، ئەمىش سست و چەسپاو بىت و بەر فرمانە كانى پىشى بدەنەۋە، ئا لەم حالەتەدا سەرۆك نەزان دىتە بەرچاۋ، و دەۋرۋبەرە كەى لە دەست دەدات. ناپلىۋن

سەرنەكەوتوۋە، يان ھەر پېشەۋەر بېت ئەۋا پېشەۋەرىكى لاۋازە. بەلام پياۋى كامىل ئەۋ كەسەيە كارەكەى خۆى پىر كىر دۆتەۋە ھەموو شىتېكى شەرەفمەند فېر بوۋە بۇ ئەۋەى شىۋا بېت بۇ سەر كىر دايەتى كىردى كەسانى تر.

□ سەرۆك لە كاتى زەرورۇ كارىگەردا، سەۋادە كە پېشكەش دە كات، ئەۋىش لە چوارچىۋەيە كى دىارى كراۋداۋ، ھەۋل دەدات كۆنترۆلى ئارەزوۋە شەخسىيە كانى خۆى بىكات و بۇ خۆى راستەۋخۇ دەسپىكى كارى كەسانى تر نە كات تاكو بتوانىت كاروبارى سەر جەم شوين كەۋتوۋانى ئاراستە بىكات.

□ رۆشنىرى گىشتى ماناى زانىنى ھەموو شىتېك نىيە، يان ئەۋ مانايە نابەخشىت كە لە بارەى ھەموو شىتېكەۋە زانىارى كەمى ھەبېت، بەلكو بىرىيە لە ۋەرگرتى شت و مەكە كان و تىگەيشتىيان بە شىۋەيە كى گىشتى، بۇ ئەۋەى بتوانىت بىرپارىكى دروست بىرىت.

□ سەر كەۋتن بۇ ئەۋانەيە كە سەختى و دژۋارىيە كانى جەنگ فېرى سەربازە كانىان دە كەن و، مەشقە كەيان لە واقىع نرىك دەخەنەۋە، ھەرچەندە حەقىقەتى جەنگ شىتېكە تۈپۈنەۋەى بۇ ناكىرئ فېرى كەس ناكىرئ، چونكە ئەۋ دەرسانى لە لولەى تەنگ و زىمەى تۆپ و گىزو ۋى پارچە كانەۋە دىن، ئەۋ دەرسانە نىن كە لە مەيدانى مەشقدان، ناپلىۋن لەم بارەيەۋە

وتویہ تی: "بہ شیوہ کی چاک زور شت فیّ بن تا کو لہ مہیدانی جہنگ و
کوشتاردا بریکی کہم بہ شیوہ کی ماقول پراکتیزہ بیت".

پېشېبىنى

- شىكىست و سەركەوتنى سەرۆك بەندەو بە: راستگۆيى خەملاندن و، دروستى پېشېبىنى و، قولى ئەو تېروانىنەى كە ئاراستەى ئايندەى دەكات. پېويستە كار بۆ ئەمپۆ نەكات بەلكو بۆ سبەينىى بكات و پېشېبىنى ئەو روداوانە بكات كە بەھۆى فرمانە كانيەو لە ئايندەىە كى دوردا روودەدان و، دەيىت چاوەروانى ئەو دژوارى و لەمپەرانە بكات كە ئەگەرى سەرھەلدانيان ھەيە لەسەر جەم بارودۆخە كاندا بەبى ئەوھى ئەو شتانه كاربەنە سەر ھەولە كانى و لە ھەماسەتى كەم بکەنەوھ.
- پېشېبىنى يە كانى سەرۆك رىى ئەوھى بۆ خوش دەكەن ھوكم و بېيارە كانى گورج و گۆل و خېراىن. ناپليۆن دەليىت: من ھەردەم لە ھالەتى نامادە باشيدام و پېچە كەم بۆ كەردنى ھەر كارىك، چونكە من ھەردەم بەر لە روودانيان بە دريۆى بېريان لى دەكەمەوھو دەگەرېم بە دوای چارەسەرى

بهشی سی یه م هونه ره کانی سه ر کردایه تی کردن

- هونه ری مهشق و فیبر کردن
- هونه ری ری کخستن
- هونه ری فرمان دهر کردن
- هونه ری چاودپیری کردن
- هونه ری سه رزه نشت کردن
- هونه ری سزادان
- هونه ری خاموشکردنی بهرگری یه تی کده ره کان
- هونه ری هاندان و خه لآت کردن
- هونه ری پشت بهستن به به هره ی یاریده ده ران
- هونه ری هاوکاری له گه ل سه ر و که کانی تر دا

ھونەرى مەشق و فير کردن

□ دەپت سەرۆك مەشقکردو و بتوانیت توانا شاراوه كانی یه كه به یه كه ی به فرمانه كانی دهر بخت و بره و یان پیدات و بیانخاته ژیر چاودیری و ناراسته كرنی خو یه وه، بۆ ئه وه ی بیانكات به بلیسه به كه له حماسه ت و پروا به خو بوون و، یارمه تی یان بدات به باشترین شیوه به ئه كه كانیان هه لبستن.

□ سەرۆك مەشق به سهربازه كانی ده كات و توانا كانیان به ناگا دینیتسه وه و تاسه و ئاواتیان ده جولییت، تا ئه و كاته ی به چاوی خو ی ده بیینیت، ساده ترین به فرمان بووه به داهینه رو بیریارو شانازی به خو ی و یه كه سهربازی یه كه یه وه ده كات و هه ست به وه ده كات لیپیر سراویتی یه کی گرنگ له ئه ستۆی دایه و ده توانیت له كاتی پیوستیدا چاره سه ری كیشه كان بكات.

- مامەلە كىردنى تاكەكەس بە شىۋەبەك كە لە رادەى خۆى زىاتر باش بىت لەگەلدا، ئەمە باشترىن كەرەسەبە بۆ بە دەست خستنى بىروا و ھاندانى بەرەو كار كىردن و قورىبىنى دان.
 - سەرۋكىكى مامۇستا ھەر بە تەنھا ھەلەى بە فرمانە كانى نابىنىت، بەلكو لايەنە چاكە شاراۋە كانىش دەدۇزىتەۋەو بەرەو باشكردن و بە كارھىنانىان و بۆ بەرژەۋەندى گشتى و دەستەكەى پالىان پىۋە دەنى و ئەيانخاتە گەر.
 - ھەر كاتىك مۇۋى بزانىت سەرۋكەكەى لىى تىگەىشتوۋەو ھانى دەدات، ئەم ھەلۋىستە پالى پىۋە دەنىت بۆ چاكىردنى خۆى و بە گەر خستنى ھەموو توانا كانى.
 - ئەگەر مۇۋىك ھەز بە ئىشىك بكات و بە تاسەو زىرەكى پەۋە پىى ھەلسا، ئەوا پىۋىستە سەرۋك ئەم بىنەمايەى لە بەرچاۋدا بىو لە پىش ستايش و مەشق كىردندا ئەم سى خەسلەتە بوروۋىنىت، ھەز كىردن لە ئىش، ھەست كىردن بە لىپىر سىنەۋە، گىانى بە كۆمەلى.
- 1- ھەز كىردن لە ئىش:
- دۇگاس دەلىت: ئەو سەرۋكەى دەپەۋىت سەربازە كانى فىرى شتىك بكات، بەبى ئەۋەى ھەزو ئارەزوۋىانى بۆ دەرسەكە جولاندىبىت، ۋەك ئەو ئاسنگەرە ۋايە كە ئاسنى سارد بكوپىت.

- حەز لە کارکردن دەبێتە مایەمی زالی بوونی رۆتین و روکەشکاری و حەماسەت لە بەین دەبات و ئەو هەولەش کە بەخت کراوە، بێ بەر دەبێ و بە هەدەر دەچێت.
- هیچ شتیەک لە دنیا دا بێ نرخ نی یەو، هیچ بەر هەمیکیش لە خۆرا دەست ناکەوێت، بەهای شت و مەك بەندە بە رێژەمی ئەو رەنج و تەقەلایەمی کە سەرف دەکەیت بۆ بە دەست هێنایی، هیچ شتیەک نامکات بە مەزن تەنها نازاری گەرەو مەزن نەبێت.
- دواکەوتن لە ئیش دواکەوتنە لە ژیان و، هەر کەسیک کار نەکات پیش ناکەوێت، ئەو هی کە پیش ناکەوێت رادەو هەستێت، و هەستایش چ کەلکیکی لە بووندا هەیه؟
- مەرۆق بە غەریزە تەمەلەو حەز دەکات کە مەترین رەنج بەدات و لە ئیسراحتدا بێت، پێویستە سەرۆک بە سەر ئەو بەر فرمانانەدا زالی بێت کە حەز لە واز هێنان و دەستەو هەستانی دەکەن و، دەبێت خوویەکی پۆزە تیفانەیان فێر بکات بۆ چارە سەرکردنی کێشەکان و، وایان لیبکات بێر لەو بەکەنەو کە دژواری یە خولقاو کەن کۆنترۆل بکەین و بیانکەین بە پالەری بۆ پیشەو و چوونمان و رینگامان بێ نەگرن.
- پێویستە مەشق کردن بێتە هۆی گەشە پیدانی خووی چیژ وەرگرتن لە کاری دارپێژراو. بەم پێیە حەز بە ریکخستن مەسەلەیه کی گرنگەو، هەر

ئىشپىك رېك و پىكى تىادا نەبىت جگە لە ھەول و كات بە فېرۆدان ھىچى
تر نى يە .

□ گرنكى مەشق كوردنى سەرباز لە سەر ئىرادەو ھەز لە كار كوردن، ھاوتايە
لە گەل گرنكى غەريزەى مانەو ەدا، كە ناچارمان دەكات خۆ بە دووربگرين
و دووربگەوينەو ە لە مەترسى .

□ كارىك بەسەر بەر فرماناندا مەسەپىن كە خۆتان دەتوانن وايان لى بگەن،
بىكەن . چونكە مەشقى سەركەوتوو لەسەر لىك تىگەشتن و ھاوبەشى
ويژدانى قول قەرارى گرتوو ە .

□ لە نىو باشترين كەرەسەدا بۆ وروژاندنى ئارەزووى بەر فرمانان، ھەز بە
بزواندىانە بۆ پىش كەوتن و، تىگەياندىانە بەو ەى كە دەتوانن باشترين
خزمەت بە بەرژەو ەندى بگەن .

□ مروزۇ لە كۆمەلىك ئارەزوو پىك ھاتوو ە كە لە مل ملانى دان . ئەركى
سەرۆكى مەشكردو ە ئەو ە ئارەزووى چاك و پۆزەتيفە كان بچولنى و لە
ھەمان كاتدا ھەزە خراپە كانى ەك ترس و تەمەلى لە كار بجات، كە ئەمەش
شېو ەى كى پارىزگارى كردنە لە مانەو ە بەردەوام بوونى ژيان .

□ نىتسە دەلىت: "ئەو پالەوانەى لە دەروونتدا خۆى ھەشارداو ە بىناسەو
فەرامۆشى مەكە" . ھەموو كەسىك بەبى رەچاوكردنى نرخ و بەھاكەى،
زماينىكى بلىسەدارو دو كەلاوى ھەيە، پىويستە سەرۆكى بەتوانا،
كاروبارە كان بەبىى ئەو گرە شاراو ەيەى دەروونى دابەش بكات بەسەرياندا .

- دوو ريگا ھەيە بۆ مل كە چ نە كردن و پاشاگەردانى، يە كەم: نىگە تىفەو برىتى يە لە نە بوونى ئارەزووى مل كە چ كەردنەو بۆ رژیتم و، دووهم: پۆزە تىفەو كە لە ريگای ھەلبىژاردنى ئەو ريگایەو دەيت كە پىويستە بۆ گەيشتن بە ئامانج بگىرىتە بەر.
- دەبىت سەرۆك ھەندى سەربەستى بىدات بە بەر فرمانە كانى، لە ھەلبىژاردنى ئەو كەرەسانە كە دەيانگەپەننە ئامانجى دەستە جەمەي، سەرۆك ئارەزوو دەوروزىتى و سنوردارى ناكات.
- مرۆف ئارەزووى لەو كارەدانى يە كە بەسەرىدا دەسەپىرىت، بە پىچەوانەو شاناى بەو ئەرك و لىپرسراويتى يەو دەكات كە دەخىتە ئەستۆى.

3- گىانى بە كۆمەلى:

- بە گەشە كەردنى گىانى دەستە جەمەي و ھاكارى، ھەستى لىپرسراويتى مەزن و مەزنىر دەبى، ئەمەش لە كاتىكدا كە تاكە كەس برۆاى بەو بەيت كە دەرنەنجامى كارە كانى دەگەپىتەو بۆ خۆى و بۆ كۆمەلە كەى.
- سەر كەردى راستە قىنە دەتوانىت كارى ھاوبەش و دەستە جەمەي لەلاى بەر فرمانە كانى بە ئاگا بەپىتەو، بەبى ئەوەي ھەزى پىش بركىى خاوين و شەرىفانەي ناخيان بكوژىت، كە تەواو جىاوازە لە خۆپەرىستى روخىنەر.

- موروا دەلىت: "ئاستەمە لە يەك تېگەيشتنى رەھا لە نىوان كۆمەلە گەورەكاندا بەھىرئىتە بوون، لە كاتىكدا كە ھەر لقتىك بە گىانى دەمار گىرى يەوہ لە گەل لقاەكانى تردا لە پېشېركىى بەردەوامدا بىت. ئا لىرەدا كارى سەرۆك دەردەكەوېت كە بتوانىت بېروا بە ھەمووان بەھىنېت كە ھەر كۆمەللىك، سوپايىت يان كارگە، جگە لە جەستەيە كى فرە ئەندام ھىچى تر نى يە، خو ئەگەر ئەم ئەندامانە كارى ھاوبەشيان كرد ئەوا ئەو جەستەيە دەژى، ئەگەر نا ئەوا دەفەوتىت.
- كارو كۆبوونەوہ لەژىر يەك چەترى ھاوبەشدا، بە تەنھا نايىتە مايەى بەدى ھىنانى لەيەك تېگەيشتنى تەواو و گىانى بە كۆمەللى ناخولقېنى، بەلكو ئەو گىانە پىويستى بە كىلان و تۆوكردن و ئاودان و چاودېرى ھەيە.
- ئەو كۆمەلەى پېشكەوتن خوازىت، نايىت رەنج و كۆششەكانى لە رووبەر و بوونەوہى ناوخوو كارى دژ بە يەكدا بە فىرۆ بدات و، پىويستە ئەوہ فىربىت، كە ژيانى پەيوەستە بە رېكەوتن و لەيەك تېگەيشتنى تاكەكانى و رېكخستى ھەموو كارەكانى لە گەل بېرۆكەى سەرۆكدا.
- نايىت كار دابەش كردن بىتە مايەى فەرامۆش كردنى كارى دەستەجەمعى و دەبىت لقاەكانى ھەر دامەزراوېك واز لە خوپەرستى و بەرژەوہندى خوازى بەھىنېت و، بە راستى ھاوكارى يەكترىن، تاكو بىنە يەك رەنجى ئاراستە كراوى بەھىر، نەك كۆمەللى ھەولى پەراگەندەى نەزۆك.

□ مرؤځي ناسايي وهك سروشت و ميزاج خودپه رسته و، به چاويلكه ي
به رژه ووهنډى شه خسي يوه ده پروا نيته كاروباره كان، به لام مرؤځي خاوهن
بيروباوه ر ده توانيټ غه ريزه كاني خه فه بكات و خودى خو ي له پيناو ي
به رژه ووهنډى و نامانجې گشتي دا له ياد بكات. سه ر كرده ي راسته قينه نه و
كه سه يه كه بتوانيټ، له مرؤځي ناسايي، مرؤځي خاوهن بيروباوه ر بخولقينيټ،
كه برواى به بي رژه كه يه ك هه ي و له پيناويدا قوربانى به خو ي بدات.

هونه رى ري كخستن

□ نه فه رمانده ي ليو ايه كي سي هه زار كه سي و، نه فه رمانده ي كه تيبه يه كي
هه زار كه سي، ده توانيټ فه رمانده ي بكات نه گه ر ليو ا به سه ر كه تيبه و
كه تيبه ش به سه ر سر يه دا دابه ش نه كر يټ، چونكه ري كخستن بناغه ي
فه رمانده ي كرده، پيوسته يار يده دهره راسته و خو كانتان فير كه ن و مه شقيان
پي بكن تا بتوانن به هو يانه وه فه رمانده ي به كه تان بكن، نا گاداريان بكنه وه

بە کاری خۆیان هەلبەستن، چونکە ئێوه ئه‌وه‌نده کاتتان نی‌یه به‌کاره‌کانتان هەلبەستن.

□ تەکنیکار له سوپادا شووینیکی گرنگی هه‌یه به‌لام ده‌که‌وێته دوای ریکه‌خه‌ره‌وه، چه‌ند جه‌نه‌رالی لیهاتوو توشی سه‌ختی و دژواری هاتن و شیرازه‌ی کاروباره‌کانیان لێ شیوا ته‌نها له‌به‌ر ئه‌وه‌ی به‌ ئه‌رکی یاریده‌ده‌ری سهریه و فه‌رمانده‌ی کۆمه‌ل و گروپه‌کان هه‌لده‌ستان، ئه‌وه بوو ده‌ستیان ده‌خسته ناو کاروباری تیرباران کردن یان کردنه‌وه‌ی ئاگری چه‌که ئۆتوماتیکی به‌کان، له جیاتی ئه‌وه‌ی فه‌رمان بدەن به‌ ئه‌فسه‌ره‌کانی ئه‌رکانی ده‌روو‌پشتیان یان بیرو‌که‌یه‌کیان بده‌ن که‌ ری‌یان بدات ده‌ست به‌کاربن.

□ ئەو سه‌رۆکه‌ ئه‌خوازێت به‌پێی ئاستی ئه‌رکه‌کانی، خاوه‌ن شه‌کو‌و سه‌روهر بی‌ت، ده‌بی‌ت کاره‌ شه‌خسی به‌کانی خۆی ریکه‌خات و، کاتی پی‌ویست ته‌رخان بکات بۆ گرنگی دان به‌ کێشه‌کانی فه‌رمانده‌یی کردن و، نابی‌ت خۆی به‌ هه‌موو کاره‌کان هه‌لبه‌ست و ده‌بی‌ت ئه‌رکه‌کان دابه‌ش بکات به‌سه‌ر به‌ر فرمانه‌کانیدا و هه‌ریه‌که‌ به‌ پێی تواناو تاقه‌تیان، دواتریش له‌ پی‌ناوی گه‌یشتن به‌و ئامانجه‌ی که‌ پی‌ویسته‌ به‌دی به‌پێری‌ت، هه‌ول و ته‌قللاکان ئاراسته‌ بکات.

□ کاروباره‌کان هه‌تا باشتر و به‌پێتر بن و لق و پۆه‌کانیشی زیاتر ده‌بن، به‌ زیادبوونی لقه‌کانیش ته‌قللای یه‌ده‌کی له‌ ریکه‌خستندا ده‌وی‌ت بۆ ئه‌وه‌ی کاره‌کان ئه‌وه‌ژو نه‌بهنه‌وه‌ و ئازاوه‌ دروست نه‌بی‌ت.

□ ھەرىكەت كەلە كارمەندە بەجى ھېنەرە كان بەجى تىواناۋ لېھاتوۋىي خۇيان كارە جىاۋزە كانىيان بەسەردا دابەش دە كرېت ئەمەبە خالى جەۋھەرى فرمانە كانى رېكخستىن كە بۇ ھەر كەسىك ئەرك و يارىدەدەرۋ بە دىل و سەرۋكى خۇي بۇ دەستىشان دە كرېت، بە مەرچىك بەجى ھېنەرى فرمانە كان تەنھا لەيەك سەرچاۋەۋە فرمانى بەسەردا بىدرېت، چونكە بە زىادبوۋنى سەرچاۋە كانى فرماندان، دوۋدلى و شپىزەبى و دژۋارى سەرھەلدەدات.

□ دابەش كىردى كارو پىسپورىيە كان بۇ خۇي دەبىتە ماىە لە بەرىە كىزانى يە كىتى لە پىرۋزە كەدا. بۇيە پىۋىستە سەرۋك ئارەزوۋە جىاۋزە كان لەسەر بىنەماى ھاۋ كارى بەرھەمدار كۆبكاتەۋە، باشتىن كەرەسەش بۇ زامان كىردى ئەۋ ھاۋ كارى يانە، كۆبۈنەۋە دەۋرى لىپسراۋى لىقە كانە بە ئامادەبوۋنى خۇدى سەرۋك خۇي، بەھۇي ئەم كۆبۈنەۋانەشەۋە ھەر كەسە لە پىداۋىستى و دژۋارى تىوانا كانى كەسانى تر تىدە گات و، چارەسەرى ئەۋ كىشانەش دە كرېت كە بەرۋەۋەندى گىشتى يان تىدايەۋ، كارى سەرچەم لىقە كانىش لە پىتاۋى سۇدىكى كاملىدا رېككە خىرېت. لىرەدا سەرۋك خىشتەى ئەۋ كارو بارانەى كە قسەۋ باسىيان لىۋە دە كرېت، ئاشكرا دە كات، تا ئەۋ كەسانەى لە كۆبۈنەۋە كەدا بەشدارن لىۋى بىكۆلنەۋەۋە لە كاتى كۆبۈنەۋەشدا بە شىۋەيەكى شىاۋ گىفت و گۆي لەسەر بىكەن.

- پېيويستە لەو جۆرە كۆبونەوانەدا تەنھا ئەو شتانه باس بىكرىت كە تايىتەن بە ھەموو لىقە كانەو بە مەرجىك ھەموو مەسەلە ھەلپەسىراو ھە كان بە خىرايى بىخىرەپروو، ئەو كاروبارە ئالۆزانەى تىرىش بە جىيا لە گەل پىسپۆرە جىياوژە كاندا توۋىژىنەو ھىان لەسەر بىكرىت.
- لەو جۆرە كۆبونەوانەدا پېيويستە سەرۆك زۆر قىسە نە كات. ئەو كەسەى فىرى ھونەرى بىدەنگى نەبوو بىت، بۆى ناكىرىت بزانى لەنىو يە كە كەيدا چى لە گۆرى داىەو، چى بە مىشكى يارىدەدەرە كانىدا دىت و دەچىت. بۆىە لە تارمايى خەلە تىنەرى ۋە ھەمە كانىدا دەمىتتەو.
- پىرۇگرامى كۆبونەوانە كان بە ھاو كارى سەر جەم لق و بەرژەو ھەندى يە كان دادەپىژرىت و، لە ھەر كەسىك پىرسىار دە كرىت: لە رابردو ويدا چى كىردو ۋە ئىستا خەرىكى چى يەو بە نىيازە لە ئايندەدا چى بىكات، پاشان شارەزاىان دىدو بۆچوون و رەخنە كانىان دەخەنەپروو. لىرەدا سەرۆك ھەموو شتىك پىدەزائىت و، بە باشتىن شىپو ھوكم بەسەر كاروبارە كاندا دەدات و توانايە كى باشى دەستدە كەوئىت بۆ ئەو ھى ۋەك رىخەرى كارە كان و ئاراستە كەرى ھەولە كان بە ئەر كى خۆى ھەلىسىت.
- لەم جۆرە كۆبونەوانەدا بەر فرمانە كان داوايان لىدە كرىت ھەولى مەزن بەن و بىرىكەنەو ۋە گىرنگى بە ئىشە كانىان بەن و داھىنەر بن و تىبىكۆشن، چونكە پىسپۆرى و شارەزاىى دەرئەنجامى چەسپاوى مانەو ھىە لە ناو ھەندو

ئەركەكاندا، لەمەش زياتر داوا لە سەرۆك ئەكرىت ھاوكارى و ھەرەوھى لە نىوان سەرجم ستافەكەدا بىخولقېنىت.

□ كۆبونەوھ سەرکەوتوۋەكان باشترىن دەئەنجام دەدەن بە دەستەوھ، چونكە دەبىتە ماىھى كەم كىردنەوھى روداۋى كىت و پرو دوودلى و ھەلەو گۆرىنى بۆچون و بەفېرۆدانى ھەول و، دلەراۋكى بەجى ھىنەران، ھەرۋەھا دەبىتە ماىھى بنىاتنان و ئالوگۆرى بىراۋ متمانەو، بەخىرايش لە بىراۋ فرمانەكان دەگەن و، بواری ئەوھش بە سەرۆك دەدات پىش بىنى روداۋەكان بىكات و، ئاكامى پىشېنى بەكانى رابردوۋشى دەزانىت، ھەرۋەھا رىگای ئەوھشى پىدەدات دەرسى بەر فرمانەكانى دابدات و ناراستەيان بىكات.

□ كۆبونەوھى ستافەكان باشترىن بۆنەبە بۆ رەخنەگرتن لە كارى ئەوانەى كە لە ھەفتەى رابردوۋدا ئەنجاميان داۋن و، لە رىگایەوھ دەتوانىت دەرەئەنجامە باشەكان بزانىت و ھەلەكان بدۆزىتەوھ و، لە كەش و ھەواىھى بنىاتنەردا ئەو ھەلەنە چاك بىكرىن بە مەرجىك رەخنەى شەخسى تىا نەبىت و بە شتى ھىچ و پوچەوھ خۆيان خەرىك نەكەن. زۆر جار چاك كىردنەوھكان لەو ھەلەنەوھ دەست پىدەكەن كە باۋ و بلاۋن و دووبارە دەبنەوھ، تا بگەنە كارىكى ئىمۇنەبى تۆكەم.

□ پىۋىستە لە ھەموو كارو فرمانىكدا پەپەھى زىجىرەى دەسەلاتى كارگىرى بىكرىت تەنھا لەبەر زەرورەتىكى خىراۋ ھالەتىكى ناچارى نەبىت لەو رىگایە لانەدرىت، ئەوېش بە مەرجىك رەزامەندى سەرۆك ۋە رىگىرەبىت. ئەو سەرۆك

و لېپىرسراوانەش كە باز بەسەر دەسەلاتياندا دەدرىت ئەوانىش ئاگادار كرابىتنەوہ.

□ ھىچ ئىشىكى باش و كاریگەر بەبى رىكخستن ئەنجام نادرىت و، بە بى زنجیرهى دەسەلاتىش رژیىم و یاسا نایەنە بوون. لەبەر ئەوہى ئامانجى ھەموانىش خزمەت كردنە بە بەرژەوہندى گشتى، بۆیە دەبیت ھەر كەسىك سنورى خۆى بزانیىت و نەبەزىتیىت.

□ نە كەن یەك كەس بچنە ژیر رەفتارى دوو دەسەلاتەوہو لەوہشدا پشت بە خۆشەویستى و برەو تىگەیشتن و زمانپاراوى ھەردوو دەسەلاتە كە ببەستن، چونكە ھىچ شتىك وەك دوانەبى دەسەلات پەشىوى و ناكۆكى و شەر دروست ناكات.

□ سەرۆكایەتى و ئەركە گرنگەكان دەبنە ماىەى سەپاندنى ئەركى سەخت و دژوارو كە ھەندى جار قورسەرن لە تواناكان، بۆیە پىویستە ھەموو سەرۆكىك رازگرو شارەزاو پىپۆرو توێژەر لە دەورى خۆى كۆبكاتەوہ، كە ھەلگىرى دیدو بۆچوون و شارەزایی و زانیارى بن، بەمەش روخسارى پىش ھاتەكانى دیتە بەرچاو، بە مەرجىك ئەو كەسانە ئەندامى زیادەبن بۆ خودى یەك كەس كە ئەویش سەرۆك خۆبەتى و، ئەوانە تەنھا بۆیان ھەبە راي خۆیان دەربىرن و ناتوانن برپار دەربكەن و، ئەگەرنا، ئەوا زنجیره كە دەپسە و رىكخستن بزر دەبى و دواترىش رژیىم و یاسا دادەروخى و دەرمىت. فابۆل

دەلىل: پېيۇستە لە كاتى ديار نەبوونى سەرۆكدا يارىدەدەرە كەى جىگى
بگريتهوه، نەك ئەفسەرئىك لە ئەفسەرە كانى ئەركانە كەى.

□ رېكخستىن برىتىيە لە دانانى ھەر كەسىك لەو شوپنەدا كە شاپىستەو
شپاوه بۇىو، دەبىت سەرۆك لە پېش دامەزراندى ھەر كەسىكدا پېرسىت:
ئايا ئەو كەسە لەو كارەدا بەرھەم ھېنە؟ ئايا بەرھەمە كەى باشەو سودى لى
وہردە گېرىت؟

□ بۇ ھەموو تواناوانا تۈنابەكى فكىرى پلەدارى ھەيە، ھەروەك چۆن بۇ
ئەركە كانىش ھەيە، مەبەستى رېكخستنىش بۇ خۇى زامىن كىردنى
ھاوسەنگىيە لە نىوان داواكارىيە كانى ئەرك و تۈنابەكى كەسە كەدا. ئەو
كارىكى راست و ماقول نىيە كەسىك ئەركى فەرماندەيى لىواى بخرىتە
ئەستۇ ھەر لەبەر ئەوھى پىباۋىكى چاكە يان لەبەر ئەوھى فەرماندەيەكى
سەر كەوتوى سىرەيە.

ھونەرى فرمان دەردىن

- فرمان، ستەمكىردن ياخود تىكشىكاندى ئىرادەى كەسانى تر نى يە، بەلكو برىتى يە لە كارلىك كىردن و ئاراستە كىردنى ئەو ئىرادانە بە شىۋە يەك لە گەل ئەو كارە پىۋىستىانەدا بگونجىت كە ئەركىك دەستە جەمەى جى بە جى دەكەن.
- سەرۆكى چاك ئەو كەسە نى يە كە بە تەنھا مەبەستى فرمان دەردىن بى و بەس، بەلكو دەبىت تىكۆشىت بۆ وروژاندنى ھەزى ھاوكارى و ھەرە ھەزى لە لای بەر فرمانە كانى.
- فۆش دەلىت: "دەبىت فرمان لەسەر بنەماى تىگەشتن داپرېژرېت، واتە تىگەشتى بەر فرمان لە خودى دەقى فرمانە كەو تىگەشتى سەرۆك لە بەر فرمانە كانى، چونكە تىگەشتن بۆ خۆى نەپتى سەركەوتنە لە ژياندا".

- فرمان دەر كۆرۈنۈش ھۈنەرپەرۋەرلىكى ۋە مەدەنىيەت ئىشلىرىنىڭ سىياسەتتە، بەشىۋەتتە زامانىۋى چاڭگىزىن دەستكەۋەتتى ئىشلىرىنىڭ ھەممىسىنىڭ خاھىشىدە خاھىش قىلىنىدۇ ۋە زۆرۈر تىرىن ھاۋكارى ھەرھەم بىكەت.
- ناپىت بەۋ جۆرە تەماشىلى بەر فرمان بىكەتتە كە ئاممىۋىيەت بىت بەۋ جى بەجى كۆرۈنۈش فرامانە كان، چۈنكى ئەۋىش بونەۋەرى مۇۋىيى خاۋەن ھەست ۋە زىرەكىيە دەۋىت سەرۋەك ئەۋ ھەست ۋە زىرەكىيە قۇرغ بىكەت ۋە ھاۋكارى يان بىكەت لە پىناۋى كار كۆرۈنۈش بە ئامانچ گەشتن يان ئايدىيى ۋە ھاۋبەش بە مەرجىك ھەر كەسە لە سنورى پلەۋ شۇيىنى خۇي دەر نەچىت.
- سەر كۆرۈنۈش كۆرۈنۈش بىر تىنى نىيە لە سەپاندىنى ئىرادە بە سەر كۆرۈنۈش نىيەتتە كاندا، بەلكى بىر تىنىيە لە ئاراستە كۆرۈنۈش ۋە چاڭگىزىن ئەۋ كەسانەيى خاۋەن ئىرادە ھىزىن ۋە، ھاۋكارى كۆرۈنۈش بىكەت دەستەجەمەيى لە سنورى ھىزىن بىرى سەرۋەكدا.
- ۋەشەي فرامان دۇۋ مانا ھەيە: يەكەمىيان بە مانا تەسكە كەي كە بىر تىنىيە لە "كۆمەللىك تەعلىماتى ۋەدى تايىبەت بە كارىكەۋەۋ بەۋ كەسە دەۋىتتە كە كارەكە ئەنجام دەۋات"، دۇۋەم: كە مانا يەكى فراۋانزەۋ بىر تىنىيە لە "زامان كۆرۈنۈش رىكەۋەتن ۋە گونجاندنى ھىزىن بىر ۋە ھەلچۈنە جىۋاۋە كان لە پىناۋى ھىتانەدى ئامانچىكى ھاۋبەشدا"

- ئەگەر فرمانە كان خەسلەتتەك بن لە خەسلەتە كانى دەسلەلات، ئەوا ئەو توانايەى كە واى لىدە كات جى بەجى بىكرىت، خەسلەتتەك لە خەسلەتە كانى سەرۆكى سەر كە وتوو .
- ناپىت سەر كىردا يە تى يان چاوكى فرمانە كان دابەش بىكرىت، چونكە سەرۆك لە سنورى دەسلەلاتە كانىدا تاكە لىپىسراويە تى، خو ئەگەر لىپىسراوہ كان لە يەك كەس زىاتىر بوون ئەوا بەجى ھىنەران كاروبارە كان تىكەل و پىنكەل دەكەن. مېژوو نمونە يە كمان بو دە گىرېتە وە كە كۆمارى رۆمانىايە و تيايدا دوو بالۆپىزى لە لوتكەى دەسلەلاتدا بوون، گومانى تىدا نىيە ھەر يەككى لەو دوانە دەسلەلاتيان لە نىوان خۇياندا ئالوگۇر پى كىردووہ .
- سەرۆك لە پىش دەركردنى فرمانى گىرنگدا، دەست بە راوپىژ دەكات و راوبۇچوون و ھىزرى كەسانى تر لە دەورى خوى كۆدە كاتە وەو، تىدە كۆشپت حەقىقەت بدۆزىتە وەو، كاتى ماوہى راوپىژ كىردنە كەش تەواو دەبىت، ئىنجا دەپەرژىتە سەر ئەوہى ئەو فرمانە دەربكات كە قەرارى لە سەر داوہ، مەرج نىيە ئەو فرمانە راى زۆرىنەش بىت .
- پىويستە ھەردەم چاومان لە دەركردنى فرمانى نمونە يى نەبىت، چونكە راستى يە كان نىسى و زۆر ئالۆزن و، زىرە كى سرۆفپىش لاوازە ھەر چەند داھىنە رىش بىت . دەبىت برۋا بەوہ بەھىن كە برپارى سەرۆك باشتىن برپارەو دەبىت دەست بەجى بەجى كىردنى بكەين و ئەوپەرى توانامان بچەينە كارو،

- ۋاي لى بىكەين بېيىتە حەقىقەتتىكى ھەنوو كەبىي كە شايەنى دەستكارى كىردن بېت ئەگەر لە كاتى جى بە جى كىردندا پېئويست بىكات.
- لە كاتى فرمان دەر كىردندا، راستەوخۇ ئەو كەسەش دەست نىشان بىكەن كە جى بە جى دە كات.
- سەرۆك لىپىرسراوى ئەو فرمانەيە كە دەر دە كىرىت، خۇ ئەگەر ئەو لىپىرسراويتى بە خۇشەيە ۋە قىبول بىكات، ئەوا شايستە سەر كىردايەتى كىردنە، خۇ ئەگەر ترساو خۇ دىزىە ۋە ھەللات لى، ئەولا تەنھا بەناو سەرۆكە. ئەمەيە ترسنا كىرتىن حالەتى سەر كىردايەتى.
- بە باشتىن ۋە روونتىن شىپو، فرمانە كانتان لە بەر فرمان بگەيەنن، تا ۋا نەزان ئەو تەنھا خۇ قوتار كىردنە لە لىپىرسراويتى ۋە دە بىخەيتە گەردنى ئەوانە ۋە.
- نايىت سەرۆك مل كە چ كىردنى بەلا ۋە باش بېت ۋ، پېئويستە لە سەرى فرمانە كەيان بۇ راقە بىكات ۋ، نايىت لە دواى دەر كىردنە ۋە، لە گەل بەر فرمانە كانىدا گىفتوگۇي لە سەر بىكات.
- ئەو فرمانە نارە ۋا يانەي كە لە مانا ۋ شىۋازى دەر بىپىندا بەرتەسكن، بىپروا بەخۇ نە كىردن دە خولقىينن، بۇيە باشتر ۋايە راست بىكىرنە ۋە بە شىپو يەك سەرنج راكىش بن ۋ ھەلچوونى دەر وونى جۇرا ۋ جۇر بەيىننە بوون ۋ ئەو بەر بەستە بىكاتە ۋە كە لە بەردەم تواناى بەر فرمانە كاندايە بۇ ئەۋەي لە پىئاو بەرژە ۋە ندى گىشتى دا، لە عەقلىاندا بېيىننە دەرە ۋە، با لە فرمانە كانتانا

- غریزه یی مانه وه بوروژینریت و غریزه یی خوښه ویستی کومه له به ناگا بهیتریته وه، تا به باشترین ناکام بگهن و به په له جی به جی بکریت.
- سهره ننگ نه دوار دل. مؤنسون، له نمونه یه کدا بیرمان ده خاته وه که "نه گهر گروپنک برپاریکیان وهرگرت، بؤ دیاری کردنی ریگه دان یان قه دهغه کردنی کارینک، ههندیکیان به روالهت یان له ناخدا سستی و خاوی یان پیشاندا، ده بیټ سهرؤک نه م سستی و خاوی به به وه نه هیلیت که بلنی: په تایه کی ترسناک له ناوچه که دا بلا بوته وه.
- نه زمونه کان سه لماندو ویانه، نه و کاته جی به جی کردن به باشی ده کریت که به فرمانه کان له هزرو بیرو که یی سهرؤک تیگه یشتین و بزنان مده بهستی چی یه؟ حه ماسهت و ده ست به کار بوونی به جی هینه ران له کاتی کدا زیاد ده کات که فرمانه که په یوه ست بیټ به مه سه له یه کی گشتی یه وه، به هی خویانی بزنان، نه وا به نار ه زووی خویان جی به جی ده که ن.
- فه رمانده یه کی سریه له کاتی ته وا بوونی خزمه تی سهر بازه کونه کانیدا وتی "نیوه هه تا نه مرؤ له سهر بازه باشه کانن و تا دوا ساته وه ختیش هه روا ده مینه وه، کاتی کیش ده رؤن سه نگره کانتان له باشترین شیوه دا به جی ده هیلن و، واتان لی کردووم وه ک باشترین نمونه پیش که ش به سهر بازه نوی یه کانتان بکه م". له رؤزی دواتردا سهر بازگه که یان به پاکترین و جوانترین شیوه به جی هیشت "له کتییی په روه رده یی ده روونی سهر بازه وه".

- سەرباز ئەگەر باۋەرى بە زەرورەتى فرمان ھەيىت، ئەوا بە تەۋاۋى وىژدانىيەۋە جى بە جى دەكات، ئەكەر بىرۋاى پى نەيىت ئەوا فەرامۆشى دەكات يان لاشعورى يانە سىستى دەنۋىتى.
- پىۋىستە فرمانە كان روون و ئاشكرا بن و بە دوو شىۋە راقە نە كرىن، تاكو بەر فرمان لە كاتى جى بە جى كرىدىدا نە كەۋىتە دو دلى يەۋە لە ترسى سزادان ھەست بە ترس و دلەپراۋكى نەكات.
- سەرھەنگ مۆنسۆن دەلىت: ھەندى سەرۆك دان بەۋەدا نانىن كە سەرباز مافى خۆيەتى لە فرمان تىيگات و تەنھا ئەۋەى لەسەرە نىگە تىفانە مل كە چ بكات تەنانەت ئەگەر ۋە لامىش نەداتەۋە.. ئەم بۆچوونە، كەسىتى سەرباز لاواز دەكات و ھەزى شت زانىن و بىرۋا بەخۆبوونى تىادا دەكوژى و دەيكاتە ئامپىرىكى كوپىرى بى ھەست، ئىۋە لە دەروونى بەر فرمانە كانناندا ھەزى ھەرس كرىدى فرمان بوروژىن، بە مەرجىك تىتان گە ياندېن كە جى بە جى كرىدى زەرورەتە، تەنانەت ئەگەر بە تەۋاۋىش دەركىان پى نە كرىت.
- ئەو كەمتەرخەمى يەى كە لە نەزانىنى سودى فرمانەۋە سەرچاۋە دەگرى، دەبىتە ھۆى خولقاندنى ناژاۋەيەكى زىانبەخش، چونكە ھەزرى كارىگەرى مەۋقايەتى پىۋىستى بە خۆراكى راستەقىنە ھەيە، جا ئەگەر ئەو خۆراكە كەم يان ھەر نەيىت، ئەوا پى دەپى لە وىناكارى درۆۋ بى بناغە.

فرمانى رەھادا دەچەسپېن و، ناھيلىن لە دارپشتى ئەو فرمانەدا، راو حەزو بەرژەو ەندى تاكە كەسانى تيا بېت، تەنانت ئەگەر لە پېش كەش كەرنى دا ھېچ سودىك بە بەرژەو ەندى گشتى نەگەيەنېت.

□ ناوەرۆكى فرمانە كانتان لە بەر فرمانە كان بگەيەنن و جەستەو عەقلىان بچولېنن، تاكو باشترين ئەنجامتان پېشكەش بكنن. ئەگەر بە سەربازە كانتان وت: چال ھەلكنن لە بەرباراندا: "سەنگەرە كانتان تا ئىوارە ھەلكنن" لەم حالەتەدا جگە لە چەند مەرۆڭىكى ميكانيكى كە ھەلگىرى ھزرو بېرى خراپ دەبن بۆتان، كەسى ترتان دەست ناكەوېت، بەلام ئەگەر بە كورتى ھۆى ئەو فرمانەتان بۆ راقە كەرن و گرنكى تاكنىكى ئەو سەنگەرەتان بۆ دەر خستن و ئىشە كەيانتان بەرز نر خاندا، بەو ەى كاردە كاتە سەر رەوتى جەنگە كە، ئەوا باشترين مەرۆڭ و باشترين كارو ئەنجام بەدەست دەھېنن.

□ ھەموو فرمانىك دوو كۆشەى ھەيە: ھزرو شىواز، پېويستە ھزەرە كە لە بەرژەو ەندى گشتى و خزمەت بە ئامانجى كۆمەلەو ەھل بەھتجېنن بە مەرچىك ئاگادارى شىواز بن و كەسانى تر برنېدار نەكەن و سوكايەتېيان پى نەكەن. لە كاتى دارپشتى فرماندا پېسار بكنن لەو كارىگەرېيەى كە ھەستى پى دەكەن، لە كاتىكدا ئەگەر ھەمان فرمان بە ھەمان شىواز بەخۆتان درا، ئەمە باشترين رېگايە بۆ خەفە كەرنى دەر وون.

□ ئەگەر لە ئەركىكدا بەر فرمانىكەن كەرنە بركارى خۆتان، داواى لى بكنن نەخشەو پەرۆگرامى كارە كەيتان لە پېش جى بەجى كەرندا بختە

- بەردەست، پاشان لى بىكۆلنەنەۋە تا بزانن گونجاۋە لەگەل پلانى گشتى دا يان نا، لە حالەتى زەروردا راستى بكنەنەۋە، ياخود رەزامەندى لەسەر بەدن ئەگەر تەۋاۋ بوو. "خۇپاراستن باشزە لە چارەسەر كردن".
- دوربىكەۋنەۋە لەۋەى لە راستەۋخۇ فرمانە كانتان بەدن بە بەر فرمان، با ئەۋ فرمانە بە پلەۋ زنجىرەى خۇيدا پروات كە پىشتەر داتان رشتوون.
- لە سەرەتاي جى بەجى كردندا، بىر لە دەستكارى كردنى فرمان مەكەنەۋە، چونكە ئەم دەستكارى بە تەۋاۋ كارى يانە، بەجى ھىنەران بىزار دەكات.
- سەرۆك رىزى خۇى ۋەك سەرۆكىكى راستەقىنە لە دەست دەدات ئەگەر ئەۋە قىول بكات كە يەكىك لە فرمانە كانى جى بەجى نەكرىت، بۆيە پىۋىستە فرمان دەرنەكات تاكو پىشتەر بە تەۋاۋى لى ئەكۆلئىتەۋەۋە دلنيا نەبىت لە قابىلىيەتى جى بەجى كردنى.
- داۋاكارى بە كانى جى بەجى كردن لەگەل ھاۋرئىيەتى ۋە خۇشەۋىستى دا دژايەتى ناكات، خۇ ئەگەر جى بەجى كردنى كارىك زوو بە زوو نەبىت ۋە سەرۆك پىۋىستى بە بىر كردنەۋەۋە راۋىژ ھەبىت، يان لەگەل يارىدەدەرە كانىدا كۆبىتەۋەۋە راۋبۇچونيان بوروژىنىت تاكو بە تەۋاۋى زانىارى بە كان ۋەربگرىت ئىنجا برىار بىدات، ئەۋكاتە خزمەت دەكەۋىتسە سەرۋو ھاۋرئىيەتى يەۋەۋە ئەركى ھەموۋيانە كە جى بەجى بكنەن، تەنھا جى بەجى كردن ۋە بەس.

□ مارشال لىوتى، دەسسەلاتىكى مەزنى ھەببۇو ھەببۇو كەللەپ قىش نەببۇو ۋە بەجدى ۋە ھەزەو ھەببۇو گۇيى لە ھەمۇو راو بۇچونىك گرتوۋ تەنانەت ئەگەر پىچەوانەى راى خۇشى بويىت، جگە لە بۇچوونە خراپەكان ھىچى ترى لا نەدەبرد، پاشان كاروبارەكانى ھاوسەنگ دەكردو روونى دەكردەو ۋە بېيارى ۋەردەگرت. لەو ساتەۋەختەدا لە پىاويكى نەرم ۋە نىانەۋە دەبۇو سەروككى فەرماندەرو، نەرم ۋە نىانەكەى دەبۇو ئىرادەىكى پۇلاين ۋە لە بەرامبەر مروژ ۋە دزواری بەكاندا نەدەنوشتايەۋە گىفت ۋە گوو سسى قبول نەدەكرد.

□ ھەرچەندە بىرۆكەى سەرۆك دارپۇراو بىت، زۇرجار ناچار دەبىت لەكاتى بەجى ھىناندا ھەندى دەستكارى بكات ۋ، پۇيستە لە پىش ھەر راستكردنەۋە ھەببۇو كدا، لايەنە چاكانى راست كردنەۋە لە دەستكيداۋ لايەنە خراپەكانى فرمانە پىچەوانەكەو چۈنەتەى سىرپىنەۋەى لە دەستكەى تىدا دابىت ۋ، دەتوانىت لە رىگى راقەكردنى ئەو فاكترانەۋە كە بانگەيشتى كروون، خراپە بەكانى فرمانە پىچەوانەكە كەم بكاتەۋە. ئەگەر ئىۋە لەۋە دەرسن كە دان بە ھەلەكانتانا بىن ۋ ئەگەر پىتان وایە بەر فرمانەكانتانا نەزان ۋ گىلن، ئىدى بۇچى كاربان لە گەلدا دەكەن؟

□ فرمانەكانتانا دووبارە مەكەنەۋە، تا كەسانى تر و تىنەگەن كە پرواتان پى، يان پىيان نى، ئەگەر پىتان و ابوۋ ئەو فرمانە بە ھەلەلى تىدەگەن، با يەككى لە ياریدەدەرەكانتانا بەجى ھىنەران دووبارەى بكەنەۋە.

□ بەر فرمانان چاۋەرى ئىش ئىش دەكەن سەرۆكە كەيان لۆژىكى بىت و تەنھا ئىشەيان لى داۋا بىكات كە ئىشەن بىشەن ھەلەن يان ئىشەن كە لىشە راستىدا بىشەن بىشەن بىشەن .

ھونەرى چاۋدېرى كوردن

□ زۆرىك لىشە سەرۆكە كان بىشان وايشە ئىشە ئىشەن تەنھا فرمان دەركردنەن بەس و، بۆرگاربون لىشە بەر بىشەن بىشەن ھەلە يان شىكستىك دەلەن: "بەلام مەن فرماندا بە كوردن ئىشە كارەن ئىشەن ئىشەن.. لىشە راستىدا فرمان دەركردن بەك شتەن، جىشە جىشە كوردن ھەموشىشەن، لىشە سەرۆك ھەتە كۆتەن بىشەن جىشە جىشە كوردن دىرەن دەبىشەن .

□ چاۋدېرى بەر فرمانان زەرورەتەن، بە نىشەن سەرۆكەن بە ئىشەن سەرشان دادەنەن .

- فرمان دەر كۆردن بە نىسبەت پىرۆسەى سەرپەرشتى كۆردنى بەجى ھېئانەۋە كارىكى ئاسانە، بەلام خەسلەت و تواناى سەرۆك تەنھا لە كاتى چاۋدىرى كۆردنى جى بەجى كۆردندا دەر دە كەۋىت.
- فۆش لە لىندوانىكا بۆ ئەفسەرە كانى وتى: "فرمانم پىنداۋن، دواى ئەۋە چ دەبىت؟ پىۋىستە بىبىن چۆن جى بەجى دە كۆرت، دەبى چاۋدىرى ئەۋ پىۋانە بىكەن و بەرەۋ ئەنجامىكى غونەبى پالىان پىۋە بىبىن، خۆ ئەگەر ئىشە كەتان تەنھا فرمان دەر كۆردن بىت، ئەۋا سو كۆزىن ئىشتان ھەبە".
- بەھرە كانى سەرۆك لە جى بەجى كۆردنى پلان و بىر پار ۋەرگرتن و فرمانداندا، بەشى جى بەجى كۆردنى ئىش و ئەر كە كە ناكات، بۆبە پىۋىستە لە سەرى، سەرپەرشتى جى بەجى كۆردنى فرمانە كان بىكات تا دلنبا بىت، خۆ ئەگەر پىۋىستىشى كۆرد، ئەۋا دەبىت دەستكارى فرمانە كە بىكات.
- لە رىكخستن و پلان داناندا، چىژو خۆشى بەك ھەبە ۋەك ئەۋ چىژەۋى كە داھىنەرى ئامىرىك يان دارپىژەرى تىۋرىك پىۋى دەپرىت. سەختى دژۋارى يە كان تەنھا لە جى بەجى كۆردن و لە كىلگەۋى ئەزمونە پىراكتىكى بە كاندا دەست پىن دە كات كە تىايدا ھىررۇ بىر لە گەل ۋا قىعدا بەر بەك دە كەون و بەجى ھېنەر ناچار دەبىت رەنجىدات و بىر بىكاتەۋە تا ھاۋسەنگى لە نىۋانىندا دەستەبەر بىكات بەبى ئەۋەۋى زىان بە بىرۆكە گىشتى بە كە بىكات، ئەم كارەش بۆ خۆى كارىكى سەخت و پىر لىپىر سىراۋىتى بە.

- پېۋىستە كاروبارە كان لە بواری قسەوہ بېنە بواری زەمىنەى واقىعەوہ، ئەم كارەش پېۋىستى بە چاودېرى يە كى كارىگەر ھەيە كە زامنى گونجاندىنى كردهوہ و بېرۇكە كان بكات.
- مەبەست لە چاودېرى بنىاتنەرانەى چاكسازى يە، نەك روخپنەر كە بىه ویت ھەلە كان دەر بخت.
- نايىت چاودېرى سەرۇك بە شېۋە يە كى بېزار كەر دووبارە بېتەوہ، يان دەر گەمەن و كەم بايەخ بېت، ئەشېت بە شېۋەى دەورى و لە ناكاو بېت بۇ دور كەوتنەوہ لە رۇتېن.
- پېۋىستە پراكتىزەى چاودېرى زور ژىرو عاقلانە بېت، بۇ ئەوہى بەر فرمانان بە سنگىكى فراوانەوہ پېشوازى لى بكنە و قبولى بكنە. ئەمەش لە كاتىكدا دەبېت كە ھەست بەوہ بكنە ئەو چاودېرى يە باشتىن رىگايە بۇ چاك كردنى كاروبارە كان، نەك تەنھا گەر ان بېت بە دوای دوزىنەوہى ھەلە كانداو دواترىش بە شېۋە يە كى گەرەتر بخرنەر وو.
- دەبېت سەرۇك لە كاتى پشكىندا، دان بە كارە چاكە كاندا بىت و ستايشيان بكات، گەر وانە كات ئەوا بە دوودلى يەوہ سەرنج دەداتە ھەلە كان يان ئەو كارەى لە ئەستوى دا يە.
- سەرۇك لە كاتى چاودېرى دا سى ئەركى لەسەر شانە: ئەركىك كە خزمەت كردنى بەرژەوہ ندى گشتى يەو ئەو خزمەتەش ناچارى كرددوہ چاودېرى بەر فرمانە كان بكات و ناراستەيان بكات. ئەركىكى تر سوزو

مىھرىبانى يە بۆ ئىوانەدى كەوتونەتە ھەلەو ۋە پىيۇستىيان بە يارمەتى ۋە ھاندان ۋە فېر كىردنە. ئەركى سى يەمىش دادپەرۋەرى يە لە ھەمبەر ئەو بەر فرمانانەدا كە بە راستگۆيى ۋە دەسپاكى يەو ۋە كاردە كەن، تاكو بىزار نەبن لەو بى دەنگى يەى كە سەرۆك لە ئاست ھاو كارە كەيان پىشانى دەدات كە كەوتتە ھەلەو ۋە.

□ ئەو دەستە ۋە گروپانەدى كە چاودىرى ناكىر توشى كەمتەرخەمى ۋە قۇرغ كىردن يان نوقمى رۆتىنكارى دەبن، لە ئاكامىشدا ۋە رەيان دادەبەزى ۋە توندوتۆلى يان لەبەر يەك دەترازى ۋە ھەلدە ۋە شىتە ۋە.

□ ئەو ۋەى كە پال بە مۇقەو ۋە دەنەت بۆ كار كىردن، ۋە يىژدانى بە ئاگا ۋە سەرۆكى چاودىرە، خۆ ئەگەر چاودىرى كىردن فەرامۆش كرا ۋە تەنھا پىشمان بە ۋە يىژدان بەست، ئەو ئەو دەستە يە روو بە رووى دوو رەوتى پىچە ۋە ۋە بە يەك، دەبىتە ۋە: رەوتى ۋە يىژدان ۋە رەوتى فەرامۆش كىردن. دوو ۋە ميان كاردە كاتە سەرىە كەم ئەگەر بە تەواوى بە سەرىدا زال نەبىت ۋە، دەبىتە ھۆى لاواز كىردنى دەستكەوتى ئەو يە كەيەو، ئەو ھەماسە يەيان كەم دە كاتە ۋە كە پالىان پىو دەنن بۆ خزمەت كىردنى ئامانچە بالا كە، كە خۆيان بەخت كىردو ۋە لە پىناوى دا.

□ پىرۆسەى چاودىرى كىردن بۆ دىنبا ۋە نە لە جى بە جى كىردنى ۋە ردى فرمانە كان، تەنھا ئەو كاتەش چاودىرى كارىگەرى خۆى دەبىت كە سەرۆك بە شىو ۋە يە كى شەخسى ۋە بەبى پىشت بەستن بە راپورت ۋە كەسانى تر پىى

ھەلەستىت. بۇ ئەۋەى ھەمەلايەنەۋ گىشتىگىرىش يىت دەبىت بگاتە نزمىزىن

پەلەكانى رىكخستىن و سادەترىن بەجى ھىنەر.

□ بۇ ئەۋەى فەرماندەى كەرتىك بىرۆكەيەكى رۈۈنى لەسەر كەرتەكەى ھەبىت، دەبى سەردانى تىكراى سەنگەرۈ ژىر زەمىنەكان بكات و سەربازو ئەفسەرەكان لەھەر دوو كاتى ئىش كىردن و پشوداندا بىننىت چ بە رۆژ و چ بە شەۋ، ھەرۈھە بە شىۋازى كى و پىر لەم خالەۋە بۇ ئەۋ خال و لەم بىكەۋە بۇ ئەۋ بىكە بچىت، تاكو كاروبارەكان لە رەۋشى ئاساىى خۇياندا بىننىت تاخۇيان لە رەسمىيات و مېتۇدى دەستكردو درامى دا پىشان نەدەن، چۈنكە رووبەرۈۋو بوونەۋە لەگەل حەقىقەتى رووداۋەكاندا، بە ھەموو لايەنە باش و خراپەكانىۋە، بىرۆكەى راست دەداتى كە لە ھەزاران راپۇرت راستگۇ ترو باشتە.

□ پىشكىن ورەۋ مەنەۋىياتى ئەۋ كەسانە بەرزدە كاتەۋە كە بە بى دەنگى و ھىمىنى كاردەكەن، بە تايىبەتى لەۋ كاتانەدا كە سەرۆك راستەۋخۇ ستايشى سەركەۋتن و كارە چاكەكان بكات و بەبىى خۇيان خەلاىيان بكات.

ھونەرى سەرزەنشت كىردن

- تېببىي ۋە سەرزەنشت كىردن دوو ئەركى سەرۆك، ئەگەر سەرۆك ئەۋەندە نازايەتى ۋە جورئەتى نەبىت سەرزەنشتى بەر فرمانە كانى بىكات، ئەۋا سىفەتى سەرۆك لەدەست دەدات ۋە فەزايەكى پىر لە سستى ۋە سەرپىچى ۋە كەمتەرخەمى دروست دەكات، كە زەمىنە بىت بۇ ئازاۋەى پىر مەترسى ۋە، يەكەمىن قوربانىش لەۋ نىۋەدا خۆيەتى. فەرامۆش كىردن، خۆشەۋىستى بەدۋاى خۆيدا ناھىيى بەلكو دەبىتە ماىەى رىق ۋە كىنەيەكى قول.
- حەقىقەتتىكى چەسپاۋ ھەبە ئەۋىش ئەۋەيە: گوناھكىردن زۇر گەۋرەتر لە قەۋارەى خۆى دىتە بەرچاۋى ئەۋ كەسەى بە دۋاى سەرچاۋەى ھۆۋ فاكىتەرە كانىدا ناگەرپىت، سەرزەنشت بىكەن بەلام لە دۋاى گەرپان ۋە پىشكىنى فاكىتەرە كانى ۋە تويۇنەۋەى ئەۋ باروزرۋوفەى لە دەۋرۋبەرى گوناھەكەن.
- پىۋىستە تېببىيە زەرۋرە كانتان بەبى دۋاكەۋتن بەدن، چۈنكە ئەگەر كەسىك لە دۋاى ماۋەيەكى دىرئۇخايەنەۋە سەرزەنشتى بۇ ھەلەيەك بىكرىت، ئەۋا ئەكەۋىتە ئەۋ بىروايەۋەى كە سەرۆك لە سەرەتادا رەفتارەكەى ئەمى قبول كىردۋەۋە دۋاتر لەزىر كارگەرى دەرەكىدا، راي خۆى گۆرپۋە.

- سهرزهنشت بګدن به لَام به شپوهيه ګي رهق نا، چونکه ټيبيني و سهرزهنشتي رهق شهره فمهنده بهر فرمان بريندار ده کات و بهره و سستي و ياخي بوون پالي پيوه ده نيټ.
- نهو سهرزهنشتهي هاوتاي هله که نه نيټ نهوا بهر نه انجاميکي پچه واندي ده نيټ و که سه کهش له بهرام بهر نهو زيادره وي يه دا بيده ننگ نابي و راده پهر پيټ و پرواي به داد پروهري سهر و که کهي نام نيټ، نه مه يه واي لي ده کات هله کهي وه که نه ناسيټ يان له يادي بکات.
- بنه مايه کي گشتي هديه ده ليټ: سهر و که هله و ناته و او يه کاني بهر فرمان ګوره و سامناک ده بينيټ، نه ګر نهو ناته و او يه يانه له هله يه شه خسي خو يه وه سهر چاوه يان ګر نيټ، وه که نهوه ي فرمانه کهي به وردی نه دا نيټ، يان به هله راقه ي بېر و که کهي ګر ديټ، يان چا و ديټ يه کي که مي جي به جي ګر دني ګر ديټ.
- پيوسته نهوه تان له ياد نيټ نهو هله لانه زور ده ګمهنن که له نياز پيسي ره او خرابي ته و او وه سهر چاوه ده ګر. به لَام هله کاني که مته رخه مي و سهر نيچ نه دان، له کومه لي فاکته ره وه دين که پيوسته نيوه وه که سهر و که چاره سهر ي بو بدوزنه وه.
- سهرزهنشت له و کاتانه دا مه کهن که سيماتان تور ه بوون و حاله تي ده مار ګيري په شپوي پيوه دياره، تا کو توشي زيادره وي نه بن و به خراب به سهر خو تان و بهر فرمانه کانتاندا نه شکيټنه وه.

- ھەمىشە دەست لە كاروبارى بەر فرمانە كانتان وەر مە دەن، چونكە دەست تى وەردانى بى ھۆى بەردەوام، دەسەلات لە بەرچا و دەخات و رق و كىنە دروست دەكات.
- توندوتۆلى جياوازە لە رەقى برىندار كەرو، سەرزەنشەت كەردنىش ھەر نامۆزگارى يەو نايىت بە دژە كەى. ئاگادار بن با سەرزەنشەتە كانتان شىوھى جىبودان بەخۆو نە گرىت. چونكە لەو حالەتەدا گوناھبار ئامانجى تىبىنى يە كانتى بىر دەچىتەو و ئەوھى كە لە يادى دەمىنىت تەنھا جىئوھ كانتە.
- موروا دەلىت: "سەرۆكى توندوتىز خوشەويستە چونكە دەستەو گروپە كەى بەرەو سەركەوتن دەبات، بەلام سەرۆكى لاواز كەمتەرخەم بىزاو و رق لى ھەلگىراو، سەرباز بەرگەى رەخنەى توندوتىز دە گرىت، بە مەرجىك كەسىتى و بىروباوھرى نەپىكرىت".
- با تىبىنى يە كانتان خىراو توندوتىز بن، چونكە تىبىنى ئە گەر خىرايىت، كەمتە برىندار كەرە لە چا و تورەبوون و دەنگ ھەلپىنى بەردەوامدا، پىويستە بەر فرمان ئەو بەزايىت، كە دەبىت ئەو فرمانە جى بە جى بكات كە لىپرسراو تى يە كەى لە ئەستۆى سەرۆكە كەيدايەو بە جى بە جى نە كەردنى سزا دەدرىت.
- ئە گەر ويستان سەرۆكى يە كىك لە ستاڤە كانتان سەرزەنشەت بكنە، بە وردى ئەو رى و شوپانە پىشكنن كە گرتو يە تى يە بەر، پاشان لە خوتان بىرسن: ئايا ئىوھش ناكەونە ھەمان ھەلەو ئە گەر ھەمان تواناى فكري و

- بہدوای چاکہ کی خہلکی، بۆ گہشہ پیدان و چاکتر کردنیان و، ھاوسۆزی
 له گهل ههلهو لاوازی یه كان و کار کردنی نهرم و نیانانه بۆ چاککردنیان.
- سهروکی راسته قینه ههله کانی خوئی ناخاته ئهستۆزی بهر فرمانه کانیه وهو،
 خوئی به لپهر سراوی ههلهو رهفتاره کانی خوئی داده نیت. نهوهی بیرناچیتته وه
 که ههله کردن یان له کهمته رخه می بهر فرمانه وه یه، یان ده گهر پیتته وه بۆ
 داواکاری یه ززره کانی خوئی یان ناته و او ی له ئاراسته کردن و چاود پیری دا.
- با سهرزه نشتی بهر فرمان له سهه حهقیقه ته به لگه نه ویست و کاره
 مادی یه کان بیت، ئیوه ده توان به فرمانی کی ههله له سهه ههله یه کی
 بهر جهسته بوو سهرزه نشت بکهن، به لام ئاگادار بن به گه مژهو ده به ننگ
 تاوانباریان مه کهن، چونکه ئهم جوړه تاوانبار کردنه له سهه خه ملاندن و "پیم
 وایه" وه ستاوه نهك حهقیقه ت و راستی.
- ههله ی بهر فرمانه کانتان له شیوه ی بهر جهسته دا مه خه نه پروو، با
 سهرزه نشته کانیان دووباره نه بیتته وه، تا بروایان به خوئیان بچینی و له ئه نجامی
 نهو کهوتنه دا بی ئومید نه بن، پیتان وانه بیت سهرزه نشت کردنیان
 گه رماویکوه دواتر سارد ده بیتته وه، به لکو فوو کردنه له پشکوی ناو
 دهروونه کان.
- دو هامل ده لیت: نهو کهسه ی له سهه ههله یه کی بچوک و ساده برینیکی
 کۆن ده کولیتیتته وه، وهك نهوه وایه که سیک له سهه ههله کۆنه کانی بخریتته
 زیندانه وه و ئازاد بوونی نه بیت.

ھونەرى سزادان

- سزادان يەككىگە لە ئەرکەکانى سەرۆك و لە پىناوى زامان کردنى رژیم و دادپەروریدا جى بەجى دەکات، ھەرچەندە لەو بىر پارەشدا ئازار دەچىژی و ەك ئەو باوکەى لەبەر بەرژە و ەندى منالەکانى ناچار دەبى لەگەل داخ و ژاندا رەفتارىكى لەو چەشنە ئەنجام بدات.
- با سزاکانتان لەگەل گوناھو گوناھارو بارو زوروفى گوناھە کەدا بگونجیت و، دوربکە و ەو لەو سزایەى ئامادە کراو و دارپژراو بۆ گشت ەلەو چەوتى بەك و پىشتەر پىناسەى بۆ کراو.
- ئەو ەندە پەنا مەبەنە بەر سزا، چونکە زیادە رەوى لە سزاداندا بى ئومىدى دەخولقیتى و کارکردنى خرابى دەبیت بەسەر پروا بەخوبو ەو، بەك سزای توندوتیژ. بسە پىتن کە ببیتە پەند بۆ کەسانى تر، پاشان بە نىگایەكى جەرگپر یان بە وشە بەكى برىندار کەر، بىزارى و کینەى خۆتان پىشان بدەن بۆ ئەو

گونناھى كە كراۋە، تا ئەو كەسە چاۋەروانى ھەمان سزا بىكات ئەگەر بېتتو جارىكى تر ھەمان ھەلە دووبارە بىكاتەۋە.

□ سزادان ھەر بە تەنھا مافىك نى يە لە مافە كانى سەرۆك بەلكو ئەركىكى پېر لە ژانى زەرورەۋ ناكىرت دەسسەردارى بېت و، پېۋىستە گوناھباران ئەۋەش بزىنن كە ئەو سزايە لە خودى سەرۆك خۆيەۋە نەھاتوۋە بەلكو لە ياساۋ ئەو رژىمانەۋە سەرچاۋەى گرتوۋە كە نوپنەرايەتى يان دەكات و بەبى ئەو رژىمەش يە كەو كۆمەلە كان ھەلدەۋە شېنەۋە.

□ لە كاتى تورە بووندا سزاي ھىچ كەسىك مەدەن و چاۋەرى بىكەن بۆ رۆژىك بەر لەۋەى سزا كە دىارى بىكەن، گوى لەۋ كەسە بىگرن كە ھەلە كەى لى ۋە شاۋەتەۋەۋ، ھەر لە گەلىشىدا بە دۋاى ھۆيە كانى كەم كىرنەۋەيدا بىگەرىن. خۆ ئەگەر دىنباۋون لە نىياز خراپى، ئەۋا بە توندى بىكىشە بەدەستى دا تا بىگوردىرت و لەنىۋ كۆمەلە كەدا بىچىتە دەرەۋە. نايىت ھەموو خراپە كاران لە يەك ئىشدا كۆبىكىنەۋە، چۈنكە كۆبونەۋە ھىز دروست دەكات و ھىزىش مەترسى يەكى روخىنەرە.

□ ھەر لە گەل بىستى قسەى يەكىك لە لايەنە بەشەر ھاتوۋە كان، تەنانەت ئەگەر يەكى بى لە يارىدەدەرە كانت، نايىت خىراۋ دەمودەست سزا كەت بىسەپىتتە بەسەر لايەنە كەى تردا، گەلىك سزاي ناپەرۋا ئەۋ سەرۆكانە سەپاندۋيانە كە شىۋەۋ ناۋى گوناھبارو ھۆيە كانى روداۋە كەيان نەزانىۋە.

- ناییت سزای سهر کردهيك له بهردهمی بهر فرمانه کانیدا بدریت تاكو بنهمای دهسهلات نهرمی و زنجیرهی سهر کردایهتی کردن تيك نهشکیت.
- بهر لهوهی به تنههاو بهیې قسه پی برین گوی له گوناهار بگیریټ، نابی سزای بهسهردا بدری و پیویسته بجپته ناو هزررو بری یهوه نهو بارودوخه بزانیټ که تایهتن به ئیشه کهیهوه، خو نه گهر کاروباره که ناشکرا بوو له بهرچاوتداو بوټ دهر کهوت زهروره سزا بدری تا ناگاداریتهوهو تی بگات و ناراسته بیټ و بزانیټ سزادان ریگه چارهیه بو نهوهی له نایندهدا بیټ به کهسیکی چاک، ئینجا سزای بده.
- پیویسته له کاتی گوی گرتن له قسهی بهر فرمان ههرگیز گومان له قسه کانی پیشان نهدهین، چونکه نهوه بو خوئی سوکایهتی پی کردنه، جا نه گهر درو کانی دهر کهوتن و سهلمینران پیویسته سزایه کی توند بدری که هاوتا بیټ له گهل نهو برواو متمانهیهدا که پیی بهخسراوه.
- به شیوهیه کی گشتی ههله کردن چند فاکته ریکی ههیه، لهوانهش:
 - 1- نه گهر فرمانه که به شیوهیه کی خراب له لایه ن سهر و کهوه به بهر فرمان درابوو، لیړه دا ده بیټ فرمانه که چاک بگریتهوه، نهک سزای به جی هینه ره کهی بدریت.
 - 2- فرمانیکی باش، به لام بهر فرمان تهواو تینه گهیشتی، لیړه دا ههله که دوو رووی ده بیټ: ههله ی سهر وک که دلنیا نه بووه لهوهی که له فرمانه کهی تینه گهیشتون و، ههله ی بهر فرمان که قبولی کردووه نهو

□ ئابىت گوناھبار بە شىۋەيەك لاتەرىك بىكرىت كە ھەست بەۋە بىكات كراۋە بە ئامانچىك، تەننەت ئەگەر ئەۋ ئامانچەش چاۋدىرى بەكى توندوتىزىش بىت، ئەۋەى بۇ بىسەلىنن كە كارە چاكەكانى سەرەتايەكن بۇ چاككردن و پىشكەوتن بە ئاقارى چاك كرددنەۋەدا.

□ كاتىك ھەستى بە كۆمەلى و ھەست كرددن بە لىپرسراۋىتى دەستەجەمى گەشەيان كرددو، ھەر يەكىك گەشتبۈۋە ئەۋ بىروايدى ئەۋ زىانەى لە ھەلەى كەسىكەۋە دەكەۋىتەۋە، زىان بە ھەموۋان دەگەيەنەت، ئەۋ كاتە ھەلەكان كەم دەبنەۋەۋە رەنگە ھەر نەمىنن، ئا لەۋ كاتەدا كۆمەلەكە زىاتر بەيەكەۋە پەيوەست دەبىت، ۋەك ئەۋ پىۋانەى كە بەيەك گورىس خۆيان بەيەكەۋە بەستۋتەۋەۋە بەسەر شاخىكدا سەردەكەۋن و ھەر يەكىكان پالپشتى ئەۋى ترىانەۋە بەھىزەكان يارمەتى لاۋازەكان دەدەن تا بەر نەبنەۋە خوارى.

□ كابتن بىرواى بەۋە ھەبۋو كە سزا بەكىكە لە زەرورەتەكانى سەر كىردايدەتى كرددن بە مەرجىك بەر لە پەيوەندى كرددنى شەخسىان لەگەل گوناھباردا ھىچ سزايەك نەدرىت، ئەگەر زۆر بچوكىش بىت، جارىك چوومە ژورەكەيەۋە بىنەم قسە بۇ يەكىك لە دەرياۋانەكان دەكات لە پىش سزادانى دا:

+ ئىستا تا رادەى بى ھۆش بوون "مەى" يەكەت خواردەۋە، كە پىشت بەلنىت دابوۋ كە چىت نەخۆتەۋە.

+ بەلى كابتنى بەرپىز.

+ ئايا بىت وايە ئەۋە كارىكى شەرەفمەندانە بىت؟

+ نەخپىر كابتىنى بەرپىز، بەلام..

+ بەلامى چى؟

+ بۇ مانگىك زياتر دەچىت دەمم بۇ نەبردووه

+ ئەوۋە راستەو شايانى پىزانىنە. بەلام بىرت چۆتەوۋە كە تۆ ھەولت دابوو بە گىز ئەو پاسەوانەدا بېچىتەوۋە كە ويستوبى لە ناوجەرگەى رىگادا بتگرىت؟ ئەوۋە بوو سزاي يەكەمى خۆتت ۋەرگرت كە جانتاكەت دزراو، ئىستا ناتوانىت پارە بۇ دايكت بىنپىرتەوۋە، لەم كاتەدا دەرياوانە كە غەمبارانە سەرى شۆر كىردو، كابتن درپىزەى بە قسەكانى دا:

+ ئەو داماوۋە پىويستى بە پارە ھەيە، ئەو پىرپىزە چاكە دەيتوانى بە شىۋەيەكى باشتر رەفتار بىكات ۋ بىزايە ئەگەر ئەو پارەيەى بەدەست بگەشتايە ۋ بەبى ھۆ ونت نە كىردايە.

+ بەلى كابتى بەرپىز.

+ ئەوۋە بوو پىشتىر رىكەوتىن لەسەر ئەوۋەى كە چىتر سەرخۆش نەبىت، بەلام ئەو رىكەوتنەت شىكاند، بۆيە سزايەكى پانزە رۆژىت بەسەردا دەدەم كە رىگات نەبىت دابەزىتە سەر وشىكانى لەو دوو بەندەرەدا دىنە رىمان، بەلامەوۋە گىرنگ نى بە غەمبار بىت، ئەوۋەى من دەمەوۋىت ئەوۋەيە غەمىكى تر نەخەمە سەر خەمەكانى دايكت، من ئەو بىرە پارەيە كە بىر بار بوو تۆ بۇ دايكتى رەوانە بىكەين، بۆى دەنپىرم، ئاگادارت دەكەمەوۋە ئەگەر ئەم روداۋە دوبارە بىپتەوۋە، دەرت دەكەم، چونكە ئەو كەشتى يە جىگىس سەرخۆشى تىبا

نايىتتە. دەرياۋانەكە لە حالەتى وريايى دا بۆ وەلامدانەوہى پىئى كوتا
بەزەوى دا:
+ سوپاس بۆ ئەو پارەيەى كە دەينىریت بۆ دايكم، خۆ دەرم ناكەيت ئەگەر
جاريكى تر ھەلە نەكەمەوہ.
+ ئايا ئەمە بەلئىنە؟
+ بەلئىن بىت كابتنى بەرئىز.
+ زۆر چاكە منيش پشت بە بەلئىنە كەت دەبەستم.

ھونەرى خامۆشكردنى بەرگىر يە تىكدەرە كان

□ ئەگەر سەرۆك بىھويت كاريكى داواكراو جى بەجى بكات، ئەوا رەنج و
قوربانى دانى لە سەربازەكانى دەويت، لەو كاتەدا ئەگەر رووى تەقى
بەرۈوى ھەندى بەرگىر تاكە كەسى يان كۆمەلئىكەوہ، ئاشكرا يان پەنھانى

- بوو، سەرپىنى يان چەسپاۋ بوو، نايىت سەرسام و سەراسىمە بىت، بەلكو دەبىت بەر لە روودانى، چاۋەروانى ئەو بەرگىرىدى كىرەپىت بۆ ئەۋەدى لە دۋاى بەرپاۋونىيەۋە ناچار نەبىت بىكۆرۈنۈپتەۋەۋە خامۇشى بىكات.
- ئەۋەندەى رىگاۋ شىۋازى داۋا كىردن فاكىتەرە بۆ ياخى بوون، ئەۋەندە خودى داۋا كىرىيە كە فاكىتەر نىيە، دەستەۋاژەى "فەر موو ئەو كارە بىكەن" كارىگەرترە لە "ئەو كارە بىكەن" چونكە نايىتە مایەى رووشاندنى ھەستى بەر فرمان و زىاتر بىرۆكەى ھاۋ كىرى رىزى لەخۆ گرتوۋە.
- ھەندى قوربانى دان ھەيە ۋا دەخۋازىت كەش و فەزای گونجۋاۋى خۆى بۆ برەخسىت لە پىش داۋا كىردىدا، بۆ ئەۋەدى رووبەروۋى دژۋارىيەك نەبىتەۋە كە لە غەرىزەى مانەۋەۋە سەرچاۋەى گرتىت و بە روالەت داكۆكى كىردن بىت لە خود.
- ئەگەر گىرە شىۋىن ھەستى بە ترستان كىردى، ئەۋا زىاتر بەرگىرى دەكات و درندەتر دەبىت.
- ئىشەكەتان ھەرچەندە چاك و ويژدانتان ھەرچەندە زىندوۋ بىت، دەبى چاۋەروانى ئەۋە بىكەن خەلكى نارازى و دژو گىرە شىۋىن رووبەروۋتان بىنەۋە، ھىزرو بىرتان بىشۋىن و قسە كانتان بگورن و ھەلىگىر نەۋە، دەبى ئەۋەش بزىانن كە رەفتارە بى بەھاكانى مەرۋۋ ئەۋەندە زورن، كە ژمارە ناكىرن. ھىمنى خۆتان بپارىزن و كاروبارە كان ژىرانە ۋە رىگرن و ھەۋلىدەن بەرگىرى كۆپرانەتان بۆ دەربكەۋىت، زۆر جار وشەيەك بە ھەلەۋ پىچەۋانەۋە

دېتە بەرگۈى، ئاماژە كىردىك بە ئاۋەژۋىيى ئىي ھالى دەبن، يان ھوكمىكى راست و دادپەرۋەرانبە لايەن و لايەنكارى و دەستەگەرى راقە دە كرىت و لىكەدەدرىتەۋە، لە كاتى دۆزىنەۋەى ھۆكاردا دودل مەبن و لەگەل نەيارە كاندا بدوین و خال بچەنە سەر پىتەكان و سەرلەنۇئى تۆۋى بىرا بچىننەۋە و ھەۋرى گومان بىرەۋىننەۋە و جارىكى تر لىك تىگەشىتن بگەرىننەۋە.

□ لە بەردەمى كەسانى تر دا مشت و مې لەگەل گىرە شىۋىندا مەكەۋ، باشتر وايە بانگى بگەيتە نوسىنگەكەت و بە تەنھا لەگەلىدا بدوئىت، چونكە ناتوانىت لە بەردەمى ھاۋەلە كانىدا ھەموو شتىك بىر كىنىت و لەلای ئەۋان دان بە ھەلە كانىدا نانىت، تاكو دۋارۋۆژ بە دۆراۋ و شكست خواردوۋ باس نە كرىت.

□ تا بەرامبەرە كەتان توندو تىز بى ئىۋە ھىمىن تر بىنەۋە، خۇ ئەگەر لەگەل كەسپكى دەمارگىرو تورەدا كەوتنە مشت و مېرەۋە، پىرسىارىكى وای ئى بگەن كە بە وشەى "بەلئى" ۋەلام بىرەتەۋە چونكە ئەۋ وشەى بەسە بۆ خاۋ كىرنەۋەى ھالەتە دەروۋنى يەكەى.

□ كاتىك پىاۋىك دەبىنىت كە دوچارى قورسى و دژۋارى ھاتوۋ ھەلدە چىت، ئىۋە ئەۋ فشاراندەى لەسەر كەم بگەنەۋە، ئەمەش بە بىرخستەۋەى كارە چاكەكانى و ئەۋ لەمپەراندەى تىكى شكاندون.

□ زۆربەى ھەلچوو و دەمارگىرو تورەكان، قوربانى ئەو گرى دەروونى يەن
 كە پىنى دەوترى ھەستى "خۆ بە كەم زانين" ئەمىش دەگەرپتەو ە بۆ ئەو
 زەبرو شوكانەى لە قۇناغى مندالى تووشى ھاتوون و دواترىش كەوتونەتە
 ھالەتى ترسى ھەمىشە پى بەو لە ژيان و لە دژوارى يەكانى، ئەم ترسەش
 دەبىتە ھۆى شەرم كەردن لە كۆمەلگاو گۆشە گىرى نىگە تىفانەو تانەو
 تەشەردان لە خەلكى و ناپەزايى لە ھەموو چەشنىكى رەفتارى
 سەر كەردايەتى و دەسەلا تىك، چونكە پىنى وايە بەمە لە مەترسى كەسانى تر
 رزگارى دەبىت و دواترىش بە تىپەرپوونى كات، دەبىتە خوويەك و ھەست
 ناكەن مەترسى چەندە زۆرە بۆ خۆيان. لەگەل ئەو جۆرە كەسانەدا باش و
 ھاندەر و خۆش رەفتار بن، بە پى ئەو ە دەسبەردارى خواستە شەرىعى يەكانى
 خزمەت كەردن بن، و لە كاتى فرمان وەرگرتندا گوى مەدەن بە تورە بوونيان
 و خۆتان بە دوور بگرن و نەكەونە گەفت و گۆ لە گەلئانداو، داوايان لى
 مەكەن راستەوخۆ و دەم و دەست كارتان بۆ ئەنجام بەدەن، بەلكو كاريكيان
 بەسەردا بەدەن كە سست و ھىواش بىت و، پاش ئەو بەگەرپتەو ە لای
 تەواو كەردنى فرمانە كانيان، بە پى ئەو ە ھەست بەو بەكەن كە ئىو
 گرنكى تان داو ە بەرگى يەكەيان و ھەستتان پى كەردو ە، لەو كاتەدا لە
 ئەنجامى پىگە ىشتى بىرۆكە لە مېشكىاندا چىت بەرگى ناكەن.
 □ ئايا دەبىت سەرۆك گەلە پى و گازندەى بەر فرمانە كانى قبول بكات؟

دوو جور گازنده كار هديه، يه كه ميان: گله يى كه ره به ري كه وت، كه سه كه وا ده زانيت خه له تير اووه، له م حاله ته دا به نهرم و نياني يه وه گوى له قسه كاني بگرن و هه ول بدن لى تى بگهن و، نه گهر گله يى يه كه ي ماقول بوو، وه لامي پيويستى بده نه وه و سوپاسى ياريدده ره كانيشتان بكن كه نه وه هه له يه يان ده ر خستوو و حه قيان سه ر خستوو، به لام نه گهر گله يى يه كه بى بناغه بوو، ههر به نهرم و نياني يه وه ره فتار بكن و تى بگيه نن كه نه وه داوايه مه حاله وه لام بدريته وه، به جوانترين و باشترين شيوه ده ست بنين به روپانه وه، دووهم: گله يى كه رى بده وه وامه، نه م خووه ش ده گه رپته وه بو نه وه زه برو شو كه ي كه توشى منالان هاتوو و له هه رزه كاريدا پيوه ي نالاندوو يانه وه هز به وه ده كهن هه موو شتيكيان ده ست بكه وي ت و ده خوازان نه وه ناره زوو انه يان تير بكن كه له قوناغى منالى به توندى سه ركوت و خه فه كراون و، له گه وره يشدا له داوا كردنى خه لات و ديارى و مؤلست و موچه و.. خوى ده بينيته وه. نه مه ش خووى نه وه كه سانه يه كه له دله ر او كى دان و له ناخه وه له ترسى ناينده ده له رزن، نه مه يه به ره وه به رزه وه وندى يه تا بيه تى يه كان ناراسته يان ده كات و وا يان لى ديت نه توانن له ديدو بوچوونى كه سانى تر تيبگهن. نه م ناره زوو داواكارى و ده مارگيرى يه له لاي هه نديكيان ده بينته زه وره تيكى نورگانى و تنه ا له وه حاله تانه دا هه ست به بوونى خويان ده كهن، له گه ل نه وه كه سانه دا توندوتول و توكمه بن و له زه وره تدا پشت به ياساو نه ريته كان به ستن و به ده ننگى به رز نه وه ده قه ياسايى يانه يان بو

هونءِرى هاندان و خهلاءِ ڪردن

□ ههئدى سهرؤڪ ههيه ڪه بليمهتي و چالاڪي يان تهنهاله ڪاتي سهرزنشت و سزاداندا دهرده ڪهويت و، خويان خهريڪ ناکهن به ستايش و خهلاءِ ڪردنهوه گهرچي بهرفرمانه ڪه يان رايه ڪي چاڪ يان ڪاريڪي باشيشي نه نجام دايت، نه مهش لهو بوجونه ههلهيهوه سهرچاوهي گرتوه ڪه مرؤف نه رڪي سهرشانيهتي ڪاره ڪهي خوي به باشترين شيوه نه نجام بدات و ستايش و خهلاءِ ڪردني ناويت، به لام نه نجام داني ڪاريڪ به شيوهيه ڪي نمونهيي ڪاريڪي قورس و ئاسته مه و بونهوهري مرؤيي پيويستي به يارمهتي و پيترانيهي سهرؤڪه ڪاني ههيه بوئهوهي دلنيا بيت لهوهي ڪه ريگايه ڪي راستي گرتوهوه، بههؤي نهوه هاندانانهوه به ئاساني دژواري يه ڪان تيدهه پهرينييت.

- هېچ شتيك توانا كاني بهر فرمان ناکوژيت وه كه ئه وهى ههست به وه بكات كه سهرو كه كهى له بهرام بهر ههست و كرده وه كانيدا كه مته رخه م و خه م سارده .
- دلى مروؤ له ژير كاري گه رى ئه وه ره فتارانه دايه كه سيمى برويان پيوه دياره، يان به پيچه وانه وه، گومان بردن به بهر فرمانيكي نوي هزر و كرده وه كاني، به تال و خالي ده كاته وه، به لام گومان به وهى كه تواناي چاك بووني ههيه، ئه وه قه واره ي كه سي تي مروؤ كه تيك ده شي ني ت .
- چه ندين بليمه تي بي هاوتا تيك شي ني را وه هه ر له بهر ئه وهى له ساته وه ختيكي شيا ودا داد په روه رانه ستايشي نه كرا وه ژيرانه هاني نه درا وه و به ريگايه ك گر له هه ماسه ي بهر نه درا وه .
- با شترين ريگا بو ئه وهى كاريكي چاك دوباره بكر يته وه بري تي به له په يوه ست كر دنيكي باشي بيرو كه ي نه ر كه به جي هينرا وه كه، له گه ل ياده وه رى باش و جواندا، راسته رازي كر دني ويژدان په كي كه له مبه سته كاني كاري چاك و پالنه ري كه له نيو پالنه ره كانيدا، به لام هه ندي كهس به وه رازي نايي ت و ده يه وي ت هان درا و و خه لات كر او و چه مكدار بيت .
- هه موو مروؤ فيك خه سله تي پوزه تيف و بنياتنه ري تي دايه و پيو يسته له سه ر سه رو ك بيان دوز يته وه و گه شه يان پييدات، مروؤ پيو يستي به كار كر دن هه يه تا ئه و سيفاتانه ي بخاته رو و به شيويه ك كه له به رده مي خه لكي كه سي تي خوي بي بسه لي ني ت و، هه ر كاتيكي ش هه ستي به وه كر د سه رو كه كه ي يار مه تي

دهدات و تواناکانی به باشترین شیوه بخاتمه رپوو، نهوه خوئی له خویدا چاکترین خهلات کراوه.

□ هیچ کریکاریک نهوهی بی قبول ناکریت کاره چاکهکانی ون و فهراموش کرابن، نهگهر نهوهستهی لهلا گهلاله بوو که تواناکانی جیی گومانن، نهوا به رپووی سهروکهکانیدا رادهپه رپت و وا دهزانییت بۆته قوربانی له کارگپرییهکی گهندهلدا، بویه پیویسته بوو به هموو کهسیک بدریت ژیری و داهینان و حوکمهکانی خوئی بهیان بکات و ئهرکیکی پیسیپردریت که برپیک لپیرسراویتی لهخو گرتییت، نهوسا دهگاته نهوه پرواییهی که شهرفمهندی و نرخیی پارپزراون.

□ ئیوه لهوه سهروکهکانه مهبین که تنهها ههلهکان دهبینن و له هه مبهه کاری چاکهدا دهنگیان لیوه نایهت جگه له خورتهو بۆلهیهکی بی ماناو بی چه مکه زیاتر نه بییت و ههر بۆ سهرزهنشت کردن زمانیان دهگه رپت.

□ تهماشاکهن، نهوه کهسانهیی ستایشی کهس ناکهن و هیچ کهسیکیان به دل نییهوه ههر خهریکی سهرزهنشت و قسه بی وتنن، بۆت دهرده کهویت نهوانه له نیو گروی بیترراو و بهویستراوه کاندان.

□ زه روره تی ههست کردن به ریزلینان و پیزانین، له پیویستی سهلمانندی کهسیتی و هزی سهرکهوتنهوه سهرچاوه دهگرت، نهگهر کهسیک کاریکی چاکی کردو هاوزه مان ههستی به پیزانینی خه لکی و به تاییه تیش

سەرۆكە كانى، كىرگەن دەريا دەرياسىنىڭ خۇيى ۋە بەھىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىر قانچە پەلەكانى سەرۆكىدا سەردە كەلگەن.

□ تەنھا ھەست كىردىن بە چاودىرى ۋە سۆزۈ پىزانىنى سەرۆك، مەرۇقى شەرەفمەندە لە ھەلخىزان بەرەۋ كەنارەكانى فەرامۇشى رىزگار دەكات.

□ ھەر كاتىك لە مەرۇقىكىدا سىفاتىكى چاكتان دۆزىيەۋە، لە ئاكامدا ژىرانەۋ نەرمە مامەلەي لە گەلدا بىكەن، بگەرپىن، دەبىنن لە ھەموو كەسىكىدا تەننەت لە ماندوۋە كانىشدا سىفاتى چاكە، كە شايەنى رىز بىت دەدۆزىنەۋە.

□ دو ھامىل دەلەيت: "پىاۋىك دەناسم كارىكى چاك ۋە كارىكى خراپى ئەنجام دا كە بىنىم سەرسام بووم لە نىۋان خىرو شەردا، بەم شىۋەيە دەستىم كىرد بە قىسە كىردىن بۆي:

+ تۆ ئەۋ كەسە بووى، تەنھا خىرم تىادا دەبىنىت.

+ تۆ ئەۋ كەسەي، خاۋەنى چاكەۋ چاكە كىردىنى.

+ تۆ ئەۋ كەسەي كە پىم ۋابوو، ئىۋونە بىت لە نىۋ ھاورپى كانتدا.

دواتر ئەۋ كەسە بە راستىش بوو بە كەسىكى چاك ۋەك ئەۋ ۋەسەفەي كە من كىردىم، خۆ ئەگەر تەنھا تىشكىم بىخستايەتە سەر لايەنە خراپەكانى، ئەۋا دەبىۋە كەسىكى خراپ ۋە بى كەلك.

□ ئەۋ بىرۆكەۋ دۆۋارى يانەي كە سەر كەۋتتىيان پى ناپرىت، كاردە كەنە سەر جەستەۋ دەروونى سەربازەكان ۋە توشى سىستى ۋە خامۇشىيان دەكەن، ئەم حالەتەش سەرۆك دەتۋانىت بە راشە كىردىن ۋە دەرخىستى مەترسى بە كەۋ بە

دەرخستى ئەو ئاكامە باشانەي بە دەستيان ھىئاو، بىرەۋىنئىتەۋە، ھانىيان بىدات و دىنئايان بىكاتەۋە لە رىگاي سەر كەۋتن.

□ ئەگەر سەرۆك زانبارى كەمى ھەبىت، ئەم ھالەتە دەرفەتتېكى شىاۋە بۆ دەرخستى رەزامەندى خۆى لەسەر ئەو ھەۋلانەي كە دراۋن يان ئەو كارەي كە ئەنجام دراۋە، چونكە پىيى وايە ئىش كردن زەرورەتەۋ، بىى دەنگى و رەخنەگرتن، بۆ خۆى نىشانەي رەزامەندى و دەستخۆشى يەۋ، گۆى نادەن بەۋەي كە بەر فرمان پىۋىستى بەۋەيە گۆى لە ستايشى خۆى بىت، پرسىيارىك ھەيەۋ لىرەدا دىتە گۆرى ئەۋىش:

ئايا دەكرىت خەلات و ستايش بە راست و چەپدا دابەشكرىت و بىدرىت بە ھەموان؟ نەخىر چونكە ئەگەر دابەش كردن بەۋ شىۋەيە بىت، ئەۋا بەھاۋ كارىگەرى خۆى لەدەست دەدات و، دەبىت سەرۆك ساتەۋەختى گونجاۋ ھەلبىزىرىت بۆ پىشانەندى رەزامەندى و دەستخۆشى لەسەر ئەو ھەۋلە مەزەنەي كە دراۋە، يان ئەۋ سەختى و دژۋارى يە مادى و مەنەۋيانەي كە چارەسەر كراۋن، يان بۆ ھەر رەفتارىكى چاك، يان پىش كەۋتن لە ھەر كارىكدا.

□ بەر فرمان ئادەمىزادە و پىۋىستى بە برواۋ ھاندان و پىزانىنە بۆ ئەۋەي باشزىن بەرھەمى ھەبىت. ھەموو شىك لەۋ كەسە چاۋەرۋان دەكرىت و دەست دەكەۋىت كە بەم چەشەنە پىيى بوترىت "داۋات لى دەكەم ئەۋ رەنجە بەدەيت و بروام پىتە كە ئەتوانىت جى بەجى بىكەيت".

- ئابىت بەر فرمان نوقمى خەللات و ديارى بكهين، پيويسته ناوبه ناو خوشى بجهينه دليانوه به مهر جيک تهنها لهسه ر ئيشه چاكه كان خهلات بکريت و کارى چاکيش پهيوهست نيه به مهرايى کردن و خوبردنه پيشهوه، تا دهوروبه رتان پر نه بي له مهرايى کار.
- پيزانينى رهنجى خه لکی شکۆو شه ره فمه ندى ده خاته دهروونيانه وه و پاليان پيوه ده نييت له پيناو بهرژه وه ندى گشتى دا چى يان له باردايه، بيخه نه کارو، كەش و فهزاي خزمه تيکى سهخت بهم جوره ره فتار کردنه، پر ده نييت له خوشه ويستى و ريککه وتن و له يهك گه يشتن.

هونه رى پشت به ستن به به ره رى ياریده ده ران

- 1- ئايا سه رۆك خۆى به هه موو كاره كان هه لده ستيت؟
- سه رۆك به تهنها بۆى نالويت هه موو كار يک بکات، بۆيه له جيگايه كى پر شکۆو دوربه دور تهماشاي کارو باره كان ده كات و، پيويسته له سه رى

بىرىككەن ھەم ۋە پىلان داپىرېت. خۇ ئەگەر لە وردە كارى و درىژايە تىدا ھەموو توانايە كى خۇى بەخت بىكات، ئەوا بەشىك لە كاتى خۇى ون كىردو ھەم بەشىك لە كارى يارىدەدەرە كانى بەجى ھىناو ھەم. دورىنى و بىر كىردنە ھەم قولى بە فېرۆ دەچى كە لە گەل درىژايە تى سادە ھەم ئاساندا يە كىنا گىرېتە ھەم.

□ سەر كىردايە تى لە سەر ھەم ھەم خوار ھەم دىت و، ھەم ھەم بەجى ھىنەرىك بە نىسبەت ئە ھەم خوار خۇى ھەم سەر كىردە يە، فرمانىش خۇى لە خۇىدا كەرەسە يە كە بە دەست سەر ھەم ھەم ھەم بەجى ھىنەرىك ئەركى سەر شانى و لە ھەم مان كاتدا رە گەزە كانى فرمانى نوى دەداتە دەست بە فرمان، بەم پى يە نە بە تەنھا سەر ھەم و نە بە تەنھا دەستە يە جى ھىنەرىك ھەم، بەلكى سەر ھەم و سەر ھەم كانى خوار خۇى ھەم لە شىو ھەم قوچە كىدا بەدو ھەم يە كىدا دىن.

□ پىئويستە سەر ھەم بىتوانىت مىشكى خۇى ساف و بىگەرد رابگىرېت بۇ ئە ھەم بە ھىرو بىرو بىر يارە كانى خۇى، كۆنرۆلى رودا ھەم كان بىكات. لىوتى دژ بەم بىرۆكە ھەلە يە دەجەنگا كە خوارىار بوو خودى سەر ھەم ھەم كارىك ئەنجام بدات و بىرو ھەم كەس نەبىت و لە رۆژىكدا ھەژدە سەعات كار بىكات. چونكە ئەنجامدانى ھەم كارىك بە ماناى شكست ھىنان دىت لە ھەم بە كە خەلكى فېرىكات بە شىو ھەم كى كارامە كار بىكەن. بىرو بە خەلك نە كىردن دە گەرىتە ھەم بۇ خرابى بەجى ھىنەرىك ئەرك و لىپىرسراوتى و مەشق كىردن لە سەرىان. كار كىردنى ھەژدە سەعاتىش لە رۆژىكدا بە ماناى نەزانىنى بە كار ھىنانى كات دىت.

- سەرۆك گىرنگى بەو وردە كارىيانە نادات كە يە كىك لە بەر فرمانە كانى ئەتوانىت بە شىۋە يە كى چاك گىرنگى يان پىدات و، پىۋىستە كاتە كانى خۆى بۆ چارە سەرى ئەو كىشەنە تەرخان بىكات كە كەسانى تر لە ئاستىدا دەستە وەستانن و پىيان ناكىرت.
- ناپىت سەرۆك پىى واپىت ھەر ئىشىك ئەگەر خۆى سەرۆكارى نەكات بە شىۋە يە كى شەخسى، ئەوا سەر كەوتوو ناپىت، چونكە مەزنى ئەو لىپىرسراۋىتى يەى كە لە ئەستۆى داىە، وا دەخوازىت رەنج و كۆششە كانى بەرز رابگىرت و پىۋىستە دەست بە كات و رەنجىشە وە بگىرت و بە فېرۇيان نەدات لەو كارانەدا كە خەلكانى تر ئەتوانن جى بەجىى بكنە. بەم جۆرە دەردە كەۋىت كە سەرۆك ھىچ كارىك ناكات كەچى لە راستىشدا ھەموو كارىك بە بۆنەى كەسانى ترەۋە ئەنجام دەدات.
- سەرۆكى سەر كەوتوو بە باشىزىن شىۋە بەر فرمانە كانى ھەلدە بىژىرت و مەشقىان پىدەكات و بەپىى تۈانكانىان بەكارىان دەھىپىت و، ھەتا لە ھەلبىژاردن و دامەزراندا "بەپىى بەھرە كان" كارامەپىت ئەوا بەختى سەر كەوتنى زىاترى بۆ دىپىت. لىرەدا ئەتۈانن لە نىۋان دوو جۆر سەرۆكدا جىاۋازى بكنەن، يە كەمىان ئەو سەر كەوتوو بە باشىزىن شىۋە پەنا دەباتە بەر يارىدەدەرە كانى و بەكارىان دەھىپىت، دوو ھىمىش سەرنە كەوتوو ئەمىش لۆمەى بەر فرمان دەكات و قسەيان پى دەلىت.

- بەر فرمان ھەماسەت و پروايان بەخۆيان نامىيىت ئەگەر بينىيان سەرۆكەكەيان لە ترسى كەوتنە ھەلەوۈ ھەموو كارىك بە دەستى خۆى ئەنجام بدات، ئەم گرنكى دانەى سەرۆكيش بە وردە كارى و درىژايەتى دەبيتە ھۆى زاىەبوونى ديمەنى گشتى كە خۆى بەرپرسيارە لى.
- ئەگەر سەرۆك ئيشەكان بەسەر ياريدەدەرەكاندا دابەش بكات و پاشان چاودىرى و ئاراستەو ھارىكارىيان بكات و بە شىۋەيەكى كاتى رازى بيت بەو ئاكامە باشانە "كە بە شىۋەيەكى رىژەيى باشن" و بەر فرمانەكانيش گرنكى بە ئيشەكە بدەن و ببىنە پيشەوۈ، ئەوالە كورت ترين ماوۈدا باشترين و ناوازەترين ئەنجام بەدەست دەھيىت.
- ھەموو كەس و تىكرى پىسپۆرەكانى ئيش، لە زنجىرەى سەر كرايدەتيدا پلەو شوينى خۆيان ھەيە، سەرۆكيش بۆ خۆى پىسپۆرەكەى لەوۈدايە ھزر گشتى پەخش دەكات بۆ ۋەگەر خستنى كەسانى تر.
- سەرۆكى سەر كەوتوو كارامەيى بەكەى لە ھونەرى مەشق پى كرنى بەر فرمانەكانيدايە، لەسەر ۋەرگرتنى برپارىك كە ھاوشىۋەى برپارەكانى خۆى بيت و رەفتارىك كە لە رەفتارەكانى خۆى بچىت، لەبەر ئەمەيە فرمانەكانى وردە كارى بچوكان پىۋە ديار نىيە و سىماى ھزرە بنەرەتى بەكەيان لەخۆ گرتوۈ، لەگەل ئەوۈشدا ھەمووان بەو كارە ھەلدەستى كە دەيانەويت جى بەجى بكن تەنانەت ئەگەر سەرۆكيش ناديارو بزر بيت.

- بە ۋە گەر خىستىنى يارىدەدەرە كان، ژمارەى ئىش كەرە كان زىاتر دەبىت، بەلام ئە گەر بە بى ھۆ دەست بخرىتە ئىشە كەيانه ۋە ئەوا بىزار دەبن و دەسەلات لە دەست دەدەن و بېروايان بەخۇيان نامىبىت.
- ئە گەر سەرۆكىك بىھوئىت ھەموو ئىشەك بە دەستى خۆى بىكات، ئەوا لە كاتى ديار نەبوونىدا، شىرازەى ئىشە كان تىك دەچى و ئاراستەى خۇيان ون دەكەن و بەرژە وەندى گشتى دەكە وئىتە مەترسى يەو، چونكە ئەو سەرۆكە نەيتوانىوە يارىدەدەرە كان بە شىۋە يە كى چاك ھەلبۇرئى و مەشقىان بى بىكات تا جىگەى خۆى بگرنەو.
- سەرۆكى راستەقىنە تىدە كۆشىت بەھرەى بەفرمانە كانى بدۆزىتەو و ھەولدەدات تواناكانيان بوروژىبىت تا لە خزمەتى بەرژە وەندى گشتى و گروپە كەدا، دايانىبىت.
- خەلكى دوو جۆرن: يەكەمىان ۋە رگرن و ھەموو شتىك قۇرغ دەكەن و سود لە دەورو بەرە كەيان ۋەردەگرن. دووھمىان: روناكى بەخشن و روناكى دەدەن بە وانەى لە نزىكىانەوون. با يارىدەدەرە كانتان لە جۆرى دووھم بن، چونكە سودتان بى دەگەبەنن و ھىزىكى كىردەى نوئ دەخەنە سەر ھىزو تواناكانتان.

2-ھەلبۇردنى يار دەدەران:

- زانىبارىيە تەكلىپى يەكەن بە تەنھا، ھېچ كەسنىڭ ناكەن بە سەرۆك، چەندىن زاناو تەكلىپكارى داھىنەر لە پۆلى دووھمدا دەدرەوشىنەو، بە بى ئەوھى بگەنە پۆلى يەكەم، پۆلى سەر كر دا يە تى.
- ب-دۆلسۆك لە گۇقارى "سەرۆك" دا نووسىويە تى و دەلىت: "لەسەر ئەم ھەسارەيە خەل كانىكى باش ھەن زياتر لەوھى تەسەورى دەكەن و، خراپە كانىش كەمايە تىبەكى دەگمەن، خۆ ئەگەر لە پياوئىكدا شىتېكى چاكە نەبىن، ئەو زياتر دەگەرپتەو بۆ لاواز خۆمان لە دۆزىنەوھى ئەو چاكى يانەدا، ئېو لەو كەسانە بن كە يارىدەدەران بەرەو پىش پال پېو دەنېن تا لەو رۆلە مەزنى تىبگەن كە دەيگېرن بۆ ئەوھى بەرھەم و ئاكامى چاك بدرونەو. مەچنە رىزى ئەو كەسانەو كە چاوى خۆيان دەنوقىن تا ھېچ چاكەيەكى يارىدەدەريان نەبىن و يەكەو دامەزراو كەيان توشى دژوارى و زەھەت كر دووھو تىكىان داوھو گلەيى زۆر لە لاوازى بەرفرمانە كانىان دەكەن".
- موروا دەلىت: سەرۆكە سەر كەوتووھە كان ژمارەيەك تەكلىپكارى كارامەو دلسۆز لە دەورى خۆيان كۆدەكەنەو، لە دواى ئەوھى برپا بە توانا ھەولە كانىان دەكەن ئىنجا سەربەستى كار كر دىيان ئەدەن.
- ئەوانەى بەرژەوھەندى خۆيان و ئارامى مېشك و سەلماندى لاوازى كەسپى خۆيان دەوېت، ژمارەيەك يارىدەدەرى بى توانا كەم دەسەلات ھەلدەبژېرن تا بتوان بە ئاسانى سەر كر دا يە تى يان بگەن و جەلەويان بچەنە ژېر

دەستى خۇيانەۋە، ئەۋ سادەۋ شل و شىۋاۋانە سەر كر دا يە تى يە كە يان شلۆقە، بەللام ئەۋ كەسەى بەرژەۋەندى گشتى بوئ و ھەۋل بىدات وىژدانى خۇى ئاسودە بكات، ئەۋ يارىدەدەرە باشانە ھەلدەبژىرئىت كە خاۋەنى تۋاناۋ داھىنەرن و، ئەتۋانئى فېزو تۋندوتىژىشيان قېۋل بكات كە ھەيانەۋ تىكەل بە سىفاتە چاكە كانيان بوۋە. سەرۇك ئەتۋانئىت سروسشتى رەقى يارىدەدەرانى تىپەپرىئى ئەگەر لە دژيان نەۋەستى و لەگەلىاندا كەللەرەق نەبى.

□ ئەۋ كەسانەى ئىش و كارە كانيان بە ھەستىارى و وىژدانەۋە رادەپەرئىن، بە وشەيەكى ناشىرىن ئازار دەچىژن و برىندار دەبن. ھەندى لە سەرۇكە كان ئەم ھەستەيان رىژلى دەگرن و بەبى ھۇ نايان وروژئىنن. بەللام ھەندىكى تر فەرامۇشى دەكەن و گۈئىى بىچ نادەن، بەمەش بەر فرمانە كانيان بەدبەخت دەكەن. كەۋاتە ئەۋ كەسانە ھەلبىژىرن كە رىژ لە ھەستى يارىدەدەرە رىك و پىك و كرده كان دەگرن، ئەۋانەش كە ئەيانەۋىت بەسەر يارىدەدەرە كاندا زال بىن، ئەۋانە كەسانى تەمەل و كەمتەرخەم و دەستەۋەستەنن.

□ ئەگەر بتانەۋىت دەۋرۋبەرتان بە يارىدەدەرى رىك و پىك و چاك پىر بكنەنەۋە، ئەۋا پىۋىستە بەرگەى ئەۋ رەفتارە تۋندوتىژەى يارىدەدەرى دلسۆز بگرن كە لە ھونەرە كەيدا كارامەدە بەللام تۋرە و ھەستىارە، چاۋەرۋان بكنەن تا رەشەباى تۋرەبى يان خاۋ دەبىتەۋەۋە بە نەرم و نىانى و ژىرىبەۋە لەگەلىاندا رەفتار بكنەن.

□ ئەگەر ھەلبىزاردنى يارىدەدەران مەسەلەيەكى ھەساس بېت، ئەوا "بەرزكردنەوہ" يان كېشەيەكەو پېويستى بە شارەزايى و كارامەيى ھەيە. رەنگە بەرزكردنەوہى پەلەو ناوہخت ھەندى كەس بختە ئىشى واوہ كە گورەتر بېت لە تواناكاني وبەرگەي ئەو قورسايىيە نەگرېت و لە نېو دژواريىيە كاندا ون بېت، يان لە خۆي بايى بېت و پىي و ابېت بە راستى شايستەي ئەو پەلەو پايەيە. ھېچ شتېكېش لە فيزو لە خۆبايى بوونى نەزان مەترسى دارتر نىيە، لە ھەمان كاتدا ئەگەر بەرزكردنەوہش زۆر دوابكەوېت ئەوا ھەماسەي پېويستى بۆ سەر كەوتن بەرەو لوتكەي ئەو ئەركە نوئىيە، لە بەين دەچېت و نامېنېت.

3- ئەو ئەركانە بدرېت بە يارىدەدەران كە پەي بردن و خەملاندان گەشە پېدەدات:

□ دەبېت سەرۆك خۆي بە تەنھا بە كارەكەي ھەلبېسېت، ئەمەش بەو مانايە نا، كە گشت پرۆسەي سەر كودايەتى كردنەك قوت بدات. لىوئى دەلېت: "پېويستە فرمان، پەي بردن و خەملاندان و فرمانەكان بوروژېنېت و، ژمارەيەك خانەي زىندوو "سەرۆكەكان" لە جەستەي ئەو كۆمەلەيەدا بھولقېنې". بەم شېوہە جى بەجى كردن پېك دېت كە دادەبەزېت بۆ نزمزېن پەلەو ناوئىشان و، ئەو جى بەجى كردنەش بۆ خۆي جۆرېكە لە سەر كودايەتى

كردن و پەى بردن. بەبى پەى بردن و خەملا ندىش جى بەجى كردن مەحال و ئاستەمە".

□ پىويستە سەرۆك مەوداى بىر كىردنەو و زانىيارى يارىدەدەرە كانى فراوان بىكات و نابىت تەنھا لە چوارچىوھى خزمەتدا، پەيوەندى يان لە گەلدا بەستىت، بەلكو دەبىت ئەو زانىيارى بە كەلكانە يان بۆ باس بىكات كە ئەيانخاتە ئاستىكى بەرزترەو و، يارمەتى يان بدات لە ئامانجى ئەركە كانىان تى بگەن و بزىن نەپىنى كارى ئەو، وەك سەرۆك، لە چ داىە، چونكە ئەگەر ھەمووان بىرۆكەى سەرۆكىان ھەر سىكرىبىت ئەو ئەو كۆمەلە يە دەبىتە ئونەبى و ھەمووان تىدەگەن سەرۆك چى دەوئىت، ئەو ھەش تەنھا بە ئامازە كىردىكى بچوكى سەرۆك.

□ ئەگەر ھەموو يارىدەدەرەن دلىيا بن لەوھى ئىشى ھەرىە كىكىان كاردە كاتە سەر كۆمەلە كە، ئەو لە پىناوى ھزرىكى دەستە جەمەى دا ھاوكارى يەك دەكەن و كۆك و تەبا دەبن و مەترسى لە بەرىەك ترازان و ھەلۋەشان دوور دەخەنەو.

□ يەك سەعات كارى ھاوبەش و ھەرەوھزى باشترە لە مەشقىكى زۆرى پىر لە زانىيارى و فرمان پىدان.

□ ھونەرى سەر كىردا يەتى كردن، لە رىگای وانەو موخازەرەو ھەرى يارىدەدەرەن ناكىرت، بەلكو پىويستى بە لىكۆلىنەو ھەرى كى ھاوبەشى ھەرىە لە

گەللىنىدۇ، بە مەبەستى چارەسەر كىرىش پىراكتىكى يانە ئۇ كېشە مەسەلەنى لە ژيانى رۆژانەدا دېتە رېيان.

□ ھىزرو بىرى يارىدە دەرتان ھانىدەن و گۆيان لى بگرن و بەر لە تۆيۈنەنە و تاووتوئى كىرىن رەزىيان مەكەن، ئەو گروپ و كۆمەلەيە سەرۆكە كەيان بى ئاگايە و گۆي لە راوبۇچوونى ئەندامە كانى نەگرتو، يان گىنگى بە داھىنە كانى نەداو، توشى كارەسات دەبن و دەكەنە گۆمى رۆتەن و دەستە وەستانى بەو.

□ پېويستە سەرۆك تۈنەي يارىدە دەرە كانى لىك دايتە وە ئىنجا بە پىي بەرە كانى، كارو لىپىر سىراوتى يان بەسەردا دا بەش بىكەت. پاشان لە گەل زىاد بوونى تۈنەكە كانى بە بەر دەوامى ئەو لىپىر سىراوتى بەش زىاد بىكەت كە ھەردەم بەرە ئاستىكى بەر زىترو بالايان دەكەت.

□ ئەو بەر فرمانانە دەكەنە ھەلە وە يارمەتەيەن بەن و ھەلە كانى بۇ راست بىكەنە و مەشقىان پى بىكەن. سەرزە نشىيان مەكەن ئەگەر دىنبايون لەوە بە وىژدانە وە كاردە كەن و نىازيان پاكە، تا ئەو بروايە كە ھىشتا بە خۆيان ھەيانە بىنەتە وە ونى نەكەن، ئەم دىلباشى و ھىمنى و ئارامى بە سەرۆك، لە لاوازى بەو نەت بە تايەتە ئەگەر تىكرا ھەستىيان بەو كىرد، بۇ گەشتەن بە ئامانچە كەيان، ئىرادە بە كى پۇلاين ھاوەلىانە و ھەم لە پىشتانە وە بە.

□ لە كۆپۈنەنە تەئەبىئىيات ۋە پەيۋەندى شەخسىدا، ئامانچى ئىشەكانتان بىخەنەپروو، گىرنگى ۋە مەزنى ئەو ئامانچە بەيان بىكەن ۋە سنورى لىپىرسراۋىتى ھەر يەككە دىارى بىكەن، تاكو يارىدەدەرەكانتان ھەست بەۋە نەكەن ۋەك ئامبىر تەماشايان دەكرىت ۋە رەفتارىيان لەگەلدا دەكرىت، بۆئەۋە گىرنگى پىدان ۋە ھەماسەت لەدەست نەدەن.

4-پالپىشتى كىردنى يارىدەدەران:

□ بە چەندىن رىگتا تاسەۋ ھىۋاى يارىدەدەران ئىفلىج دەكرىت، ۋەك سنوردانان، بە بى ھۆ بۆ كارەكانيان، يان خەلات كىردن ۋە سزادانان بە بى راۋىز كىردن لە گەلئاندا، يان دابىر ۋە روت كىردنەۋەيان لە پەى بىردن ۋە خەملاندن، يان ھىزرو بىرۋچۈنەكانيان بە بى لىكۆلئىنەۋە بە نەزۆك ۋە بى بەر ھەژمار بىكىن، ياخود سەرۆك ھەلەكانى خۆى بىخاتە گەردىيانەۋە.

□ ھىزى سەرۆك لەۋەدا دەردەكەۋىت، پالپىشتى لە يارىدەدەرەكانى بىكات ۋە داكۆكىيان لى بىكات ۋە بە زمانى ئەۋان بدوى ۋە بۆچۈنەكانيان راڧە بىكات ۋ، بۆ رازى كىردنى سەرۆكەكانى خۆى، قوربانىيان بى بدات.

□ ھەند سەرۆك ناۋ بەناۋ سەر كۆنەى لاۋازى يارىدەدەرەكانيان دەكەن ۋ بەردەۋام ئەۋە دەلئىنەۋە: "ئاستەمە پىشت بە ئىۋە بىسزىت .." "چەند ھەلەتان كىردۋە.." "بە داخەۋە يەك تۆز پەى بىردن ۋە خەملاندن ئىبە.." با لەۋ سەرۆكانە بىرسىن: ئەم ھەموو خرابىيانە لەكۆىۋە ھاتۋون؟ ۋ بۆچى

- چارەسەر نە كراون؟ و بۆچى خەسلەتى چاك گەشەى نە كىردووه تىيائاندا؟ ئايا ئىپوھ لىپىرسراوى ئەو نەزانى يە نىن؟ ئايا تواناتان نى يە مەشقىيان بى بىكەن؟
- ھەندى سەرۆك بۆ دەر خىستى كەسىتى و پىشاندانى كامىل بوون و سەر كەوتنىان، ھەر خەرىكى بەرجەستە كىردنى ھەلەى يارىدەدەرە كانىانن و ئەيانەوئىت لە پىناوى بەرژەوھەندى تايىەتى خۇياندا دىنا قوت بدەن و بىخون، رەنگە ئەو مەرايى كەرانە لە سەرەتادا بەرزىبەنەو بەلام خۇيان لە بەرزىدا پىناگىرى و دەبنە قوربانى رەفتارە نامرۇبى يە كانىان.
- نايىت لەبەر چاوى بەر فرمانە كانىدا، سەرۆك يان لىپىرسراوى ستافىك سەرزەنشەت بىكەن، تا كەسايەتى نەشكى و كۆمەلە كەى ئاژاوهى تى نە كەوئىت و پاشاگەردانى سەرھەلنەدات.
- زۆر لە سەرۆكە كان گىرنگى رىزگرتنى بەھرەو تواناو سنورى كارى يارىدەدەرە كانىان بىر دەچىتەوھە. دەتوانىت لە كاتى پىويستدا دەست بىخاتە كارىانەوھە بە مەرجىك زەرور و بە كالاكەرەوھە بىت و لىپىرسراوى راستەوخوش ئاگى لەو بازدانە بىت كە بەسەر دەسەلاتە كەيدا دراوھە، گەر وا نەبىت ئەوا ھەستى لىپىرسراوئىتى لە دەست دەدات و ھەماسەتى نامىنى و دەسەلات بەسەر بەر فرمانە كانىدا لاواز دەبىت.
- پىويتە سەرۆك پالپىشتى لە دەسەلاتى يارىدەدەرە كانى بىكات، ئەوھش نەك بە تەنھا لە سنورى فرمان دەر كىردن و سەپاندى سزادا، بەلكو بە خەلات كىردن و ھاندانىش.

5-خولقاندنى كەش و ھەۋاي لەبار بۆ كار كردن:

- كەش و ھەۋاي پېر لە سۆزو نيانى و خۆشەويستى دەبېتە ھۆى لە يەك تېگەپشتن و ھاوكارى و قبول كردنى فرمان و قوربانى دان، ھەرۋەھا بەزاندنى سەختى و دژوارى يەكان بە دل و دەروون و ئارەزوويەكى باشەۋە.
- پېۋىستە كار كردن خۆشى بخاتە دەروونى بەجى ھېنەرە كەيەۋە بە بەشدار بوونى لە كارىكى دەستەجەمى دا ھەست بە ھېزو توانا بكات، ھېچ شتىك ۋەك بەشدار بوون لە كارى رېك و پېك و، قوربانى دان لە پېناو ئامانچىكى بالادا، خۆشى و شادى ناخاتە دل و دەروونەۋە.
- باشتىن دەرمان بۆ رەواندەۋە دەمارگىرى ئەۋ يەكەيەكى كە لە تەنگەژەدايە، خۆشى و شادى يە. لىۋتى دەلېت: "بە زەر خەنەۋە كارىكەن". ئەزمونەكان سەلماندويانە ئەۋ كەسانەى دەزانن كە چۆن خەندە دەيانگىرى و پېدەكەنن، دەزانن چۆن قوربانى ئەدەن.
- بۆ خوتان نوكتەۋ غمۋونەى خۆش بەھېنەۋە گۆپرايەلى ئامۆزگارىيە كەى ھۆراس بن كە دەلېت: "ھەۋل بەدن لە كاتى پېۋىستدا رەسىمات لە ياد بكەن" وشەيەكى خۆش لە گەفت و گۆيەكى رەسىمى و لە بەردەمى بەر فرمانى دل سۆز و وريادا، پشودانىكى بە كەلكەۋ چالاكى دەژىيىتەۋە ھزرو بىرى نوى دەخولقېتېت.

□ ہندی کس ناوبہ ناو گو فتارو کارہ کانتان بہ شیوہ بہ کی ناوہ ژروو رافہ
دہ کھن بہ تاییہ تیش نہ گہر خہریکی کاریکی بہ پہلہ بن و کاتی نہوہ تان
نہ بیٹ روون کردنہ وہی پیویست بدن، بویہ پیویستہ بہ دہر لہ کاتہ کانی
نیش کردن، چہند سہ عاتیک لہ گہل یاریدہ دہرہ کانتاندا بہ سہر بہرن و، بہ
نازادی و لہ کھش و فہزای پر لہ برواوا راشکاوی دا لہ گہ لیاندا بدوین، لہ
نہ انجامدا ہندی ہلہ تان بو دہردہ کہویت و خال و دہ خہنہ سہر پیتہ کان.

ھونەرى ھاۋا كارى لە گەل سەرۆكە كانى تر دا

□ تاكە كانى ھىچ كۆمەللەيەك، يان كرىكارى ھىچ مەزرايەك، مولكى كەس نىن و بۆ كەس نى يە لەبەر بەرژەۋەندى شەخسى خۆى قۇرغىيان بىكات و پاشان بە منەتەۋە خىرو بەرەكەتى خۆى بە سەرياندا بىرژىت، بەلكو كۆمەللە كەسانىكىن يە كىرتىكى قول كۆيان دە كاتەۋە و لە پىناۋى يەك ئامانجا كار دەكەن كە ھەموويان ھەست بە ئارەزوۋى قوربانى دان دەكەن لە پىناۋىداۋ، سەختى و دژۋارى يە كان لە نىو خۆياندا بە پىى تواناۋ لى ھاۋويىيان دابەش دەكەن بەبى ئەۋەى غىرەيان ھەبى و بىر لە پاشقول گرتن و ناپاكى بىكەنەۋە، ئەۋانە لە پىناۋى خىزمەتى تاكە كەساندا كارناكەن بەلكو بۆ خىزمەتى ئايدىيى باللا تىدە كۆشن.

□ ئەۋ كۆمەللەيەى لىك تىگەبىشتى فكىرى تەۋاۋى تىا بىت، ئەۋا دەستكەۋت و داھاتە كانى پىش دەكەن، ئەمەش ماناى ئەۋە نى يە ھەموويان

بەيدەك ئىش ھەلىستىن، بەلكو بەۋ مانايەى تاكە كەسىك ئەۋانى تر بىزار نەكات و، پىۋىستە لەسەر ھەر تاكىكى ئەۋ كۆمەلەيە لە شۋىنى خۆبەۋە ئاسانكارى بختە ئىشى ھاۋكارە كانىەۋەۋ بەسەرئىچەۋە چاۋدىرى رەۋتى كارەكانيان بكات و تاكو بىتتە ھاۋرئىيان و بەرژەۋەندى خۆى لە ياد بكات، بە شىۋەيەك زيان بە كەسانى تر نەگەيەنئىت، ئىش و كارەكانى خۆى بەرئىتە پىشەۋە.

□ ئىشى دەستەجمەى پىۋىستى بە برواى رەھى نىۋان ھەموو ئەندامەكانى ھەيە، بروا بە تواناۋ دادپەرۋەرى و دلسۆزىيان.

□ ئەگەر سەرۋۆكى لق و بەرژەۋەندى بەكان لە يەك تىنەگەن، ئەۋا ئىش دەۋەستى و بەرژەۋەندى گشتى پەكى دەكەۋىت بەرفرمانانىش لەلايەن خۆيانەۋە سەرنجى ئەۋ حالەتە دەدەن و لەنىۋ خۆياندا دەبن بە دوو بەشەۋە: ھەندىكىان لە دژى يەكىك لە سەرۋۆكەكان دەچىتە لاي ئەۋى ترۋ دەبىتە لايەنگرى و ھاۋكارى دەكەن، و لىك تىنەگەيشتە كە ئەۋەندەى تر گەۋرە دەبى و دەبىتە لەمپەر لە بەردەمى ھەموو ھەنگاۋىكى ئاشت بوۋنەۋەدا، واتا دەستەگەرى "تكتلات" دروست دەبىت. ھەندىكى تريان ھەموو سەرۋۆكەكان دەخەنە سەبەتەيەكەۋەۋ برواىيان بە كەسىان نامىنئىت، چونكە نەيانتوانىۋە لە نىۋان خۆياندا لە يەكترى تى بگەن.

□ پىتان ۋا نەبىت تەنھا بە كارکردن ئەتوانن لەگەل سەرۋۆكەكانى تردا لە يەك تىگەيشتەن دروست بگەن، چونكە ھەر سەرۋۆكىكى راستەقىنە

كەسىپتى يەكى سەربەخۇي ھەيەو، ھەتا كەسىپتى يەكان بەھىزو توندتر بن، ئەوا بوارى بەرىەك كەوتن و لىك گىربوون زياتر دەبىت.

□ پىويستە سەرۆكە كان ھەزو ئارەزوويەكى مەزنيان بۆ تىگەشتنى ھاوبەش ھەبىت، چونكە ھەر يەكىكىان لىپرسراويتىيەكى ھەيە كە رەنگە لە گەل ئەواندا يەك نە گىرئەو.

□ ھىچ شتىك وەك رەخنەى ئەوانەى كە مەھالە رازى بكرىن، نابىتە مايەى ھەلەو شاندىنەو ھى يەكەو پەك خىستى چالاكى يەكان. رەخنە گرتن سودمەندە ھەرچەندە توندوتىزىش بىت بە مەرچىك لە وىژدانىكى زىندوو ھەو سەرچاو ھى گرتىت كە بىياتنەرو چاكەخواز بىت. زىان بەخشىشە ئە گەر لە دەروونىكەو ھىتە دەروە كە پر بىت لە رق و كىنەو مەبەستى وىران كىردن و روخان بىت، رەنگە بە وشەيەكى جوان و شىرىنىش دەربىر بىت. رەخنەى چاك ئەو رەخنەيەيە كە بە دەربىر شىرىنەو لە مەبەستىشدا بىياتنەرو.

□ ئەوانەى جورئەتى داھىنانيان نى يەو خۇياني لە گەلدا ماندوو ناكەن، مافى ئەو ھىشان نىيە رەخنە لە ھەلەى ئەو ھاو كارانەيان بگرن كە ھەووليان داو ھەلام شىكستىان ھىناو ھى تاقيان كىرئەتەو ھەو كەوتنەتە ھەلەو، با ئەو جورە رەخنە گرانە بزائن ئەو كەسەى كارنەكات ھەلەش ناكات. رەخنەش لە كىردەو ھەو بە كىردەو دەگىر بىت و زور باشترە لە رەخنەيەك كە قسەيەو لە كىردەو دەگىر بىت.

- ئەگەر لەنپۆ كۆمەلەيە كىدا خۇوى رەخنى رۇخپنەر پەرەي گىرت ئەوا ھەمۇو كەسپك كارەكەي خۇوى فەرامۆش دەكات و دەچپە كەمىنەوہ بۆ چاودپىرى كىردنى ھەلە كانى كەسانى تر و كەش و فەزاكەش ژەھراوى و خنكىنەر دەبىت.
- ھاو كارى و ھەرەوہزى بناغەي سەر كەوتنى ئەو كۆمەلەنەيە كە لە پىناو ئامانچىكى بالادا تېدە كۆشنى. جا ئەگەر تاكە كان ھەر لە ھەولنى دەرخستنى ھەلەي كەسانى تر دا بن و، بىبانەوېت لەسەر حسابى ئەوان سەر بىكەون، ئەوا ئەو يە كەيە ھەلدەوہشى و ناتوانى ئەر كە كانى خۇوى بەجى بەيىت.
- تىگەيشتن و ھەرەوہزى و مېھرو خۇشەوېستى، خەسلەتى پىوېستى ئەو سەرۆكەن كە بىسەوېت لە كاتى بەرپەك كەوتن و پووبەروبوونەوہى سەرۆكە كانى تر دا سەر كەوتن بەدەست بەيىت.
- با ئەو لەيەك نەگەشتەي لە وردە كارى سادەوہ سەرى ھەلدەوہ، گەورەترو زياترى نەكەين بە تايبەتى ئەگەر فەكرەكە ھاوبەشى بىت، چونكە زۆر جار لەسەر درىژايەتى و وردە كارى رىكەوتن بەرقەرار نابى، ھەرچەندە بناغە و پىرانسپىش ھەبىت.
- بۆ ئەوہى لە يەك تىگەيشتن ھەمبەر بىت پىوېستە لە كەسانى تر تى بگەين و خۇمان ماندوو بىكەين بۆ تىگەياندىنان، ئەگەر سەرۆكەك گەيى و گازندەي زۆر بىكات لە تى نەگەشتنى كەسانى تر، ئەوہ ئامازەيە بۆ لاوازى

- بەلگە كانى، چۈنكى ئەوئە بەلگە بەھىزى بە دەستەو بە ئت ئەتوانىت
 ھەموو كەسىك تىگە بەئىت، گەرچى سنورى زىرە كىشىان دىارى كراو بىت.
 □ راشكاوى بناغەى ھەموو كارىكى نىوان سەرۆكە كانە بە مەرجىك ئەو
 راشكاوى بە رەق و برىندار كەر نەبىت. ئەزمونە كان دەرىنخستوو كارو
 ھاو كارى لە گەل كەسانى تردا، عدقل و ژىرى بەرزى دەوئىت، بە پىچەوانەى
 بۆچوونى ئەو كەسانەو كە پىيان واىە كارى ھاو بەش دەمانباتە ناو داب و
 نەرىت و كۆت و بەندمان بۆ دادەئىت.
- لە مشت و مپى توندو تىزو بە كارھىئانى وشەى رەق دوور بكنەوئەو
 تاوا دەرنەكەون جەلەوى خۆتان لە دەست داوہ. با قسە كانتان گشتى و
 ھەمەلايەنە بىت و لە دىدو بۆچوون و راي شەخسى روت نەچىت.
- ئە گەر رىزگرتنى ھەمبەرر ئارەزووى باش و گىيانى وەرزشى ھەبىت ئەوا
 ئە گەرى لە يەك تىگەيشتن زۆرتەر دەبىت، خۆتان بجنە شوىنى
 ھاو كارە كانتانەو تا بتوانن بە باشترىن شىوہ لىيان تى بگەن و ئەو
 بەلگانەشتان بۆ دەربكەوئىت كە بە ھۆيانەو داكۆكى لە فكرە كەيان دەكەن.
- سۆزو ھىمنى باشترىن كەرەسەن بۆ كەش و فەزاي مشت و مپەكان،
 كەسىتىتان با نەرم و نىان بىو قابىلى گۆرىن بىت، لە گەل ھاو كارە كانتاندا
 وشك مەبن، دوور بكنەوئەو لەو سودە شەخسى يانەى لە ھاورپىكانتسان
 دەيكەن، چۈنكى ئىوہ پىوئىستى يەكى زۆرتان بە يە كىتى و يە كگرتن ھەيە.

نهمهش پيويستي به فهراموش كردني خودو قورباني و رهنجي زورو،
هماسهتي پرشنگدارو نه كوژاوه ههيه و دهبيت بينه سهربازي ون و، له
پيناوي بهدي هيناني تامانجي بالاو بهرز راگرتني وشه ي نيشتماندا كار بكهن.

فهرهه نگوک

التساهل	ناسانکاری
مپیری المشاکل	نازاوه گپران
فوجی	نازاوه
استعداد	ناماده باش
المیل العلیا	نایدیای بالا
احتمال	نه گهر
مکروه	بیتر او
موهوب	به هره مه ند
مناسبه	یونه
سفیر، قنصل	بالوینز
پقه	برواو متمانه
جمود	به بهرد بوون

ويكىل	بريكار
ترفيغ	بەرز كۆردنەوہ
منفژ	بەجى ھىنەر
احتكاك	بەريەك كەوتن
مروّس	بەرفرمان
مبّر	پروبيانو
قنوگ	بى ئومىدى
مربى	پەرۋەرشكار
تابع	پاشكۆ
اعگاۋ المپل	پەندىپىدان
اصرار	پىداگرتن
انسحاب	پاشە كشى
دافع	پالنەر
متفرقه	پەراگەندە
رساله	پەيام
مأزق	تەنگەژە
شديد	توندوتىز
باحپ	تويژەر
حزم	تۆكمەبى

توقین	فزع
تازه گهړی	تجدید
تونډو تۆلی	شده
تاسه و هیوا	الهم
جهخت کردن	تأكيد
جهربهزه	حازم
چالاکی	فعالیه
خه سلّات	صفه
خه مسارد	فاتر الهمه
خاکه رایی	تواضع
خزمه تگوزار	خدام
خوشبروایی	فرگ الپقه
خورپه	صدمه
ده گمهن	نادر
دانسقه	نادر
دهست و دلّ باشی	گیب القلب
دیسپلین	الانچباگ
دهمامک	قناع
دریژایه تی	تفاصيل

مغامره	سهر چلې
رمز	سومبول
متاعب	سهختي و دژواري
مزيقون	ساخته بازان
اعزب	سازگار ترين
پناو	ستايش
جنديه	سهر بازي تي
عقيد	سهره ننگ
تأنيب	سهرزه نشت
مؤنب	سهرزه نشتكار
گقس	سروت
الهام: وحى	سروش
لحقة الحرجه	ساته وهختي ناسك
معرفه	سه واد
متوتر	شپړزه
اشياو	شمهك
شريف	شهره فمه ند
صدمه	شوك
اتباع	شوين كه وتوان

ئىمىر	فەرماندە
أمر	فرمان
فراسه	فسيۇگنۇميا
محتقره	قىزەون
استغلال	قۇرغ كوردن
فعال	كرده
لامبالات	كەمتەرخەمى
عناد	كەللەپەقى
كارپه	كاره سات
معجله	كېشە
روح المعنويه	گىيانى ورە بەرزى
يسى و	گەندەلى دە كات
خگيئە	گوناه
مشاغب	گېرەشپۆين
فتون	گومانبردن
مشتكى	گازەندە كار
عرقله	لەمپەر
متخازل	لارەمل
منگق	لۆژيك
احتكاك	لېك گېر بوون

خگر	مه ترسی
مزرعه	مه زرا
وصولین	مه رایب کهران
اسلوب	میتود
گاعه	مل که چ کردن
مرن	نهرم و نیانی
مقابل	هه مبهر
فکر	هزر
خگأ	هه لئه
معلقه	هه لپه سیر او
زمیل	هاو کار
انفعال	هه لچوون
منفعل	هه لچوو
دقیق	ورد کار
احتیایگ	یه دهک
وحده	یه که
مساعد	یاریده دهر
حاسم	یه کلا که ره وه

پېرسىت

- پېشەكى.....
5.....
+ بەش..... يەك.....م:
8..... سەرۆك.....
سەرۆك.....
كىيە؟.....
9.....
زەرورەت.....ى.....وونى
14..... سەرۆك.....
يەك.....مىن ئ.....كى س.....رۆك
21..... خزمەتكردن.....
ئا.....ت.....ۆ
سەرۆكىت؟.....
27...
+ بەش.....ى دووهم: خەس.....لەتەكانى
33..... سەرۆك.....
ھىمىن.....ى و ك.....ۆنرۆل ك.....ردن

له چاپکراوه کانی وهر گپړ

- 1- سایکۆلۆژیاى خهوتن و خهوبینین، 1997.
- 2- خهواندنې موگناتیسې (هپینۆتیزم)، 1997.
- 3- خوښه ویستی له نیوان دل و دهماغدا، 1998، وهر گپړان.
- 4- ئاده میزاد له نیوان روالهت و جهوه ردا (نوسینې ئه ریک فرۆم) وهر گپړان.
(له ژیر چاپدایه).